

Ellis

Barnelæns- og ungdomserindringer af Johan¹

Jensen
ialt ca. 80 sider.

Der var tre børn, der havde det så godt som børn kan have det. Deres verden var ikke stor, men den var tryk og sikker. Der var både arbejde og hvile, glæde og leg og sorgløse dage, og der var en god far og mor, der vågede over dem.

Huset, hvori de boede, var rummeligt og godt til de fem mennesker, hvoraf familien bestod. Dagligstuen med den faste bæk langs væggen og det store bord foran var midtpunktet. Her sad man om aftenen og om søndagen, og her blev gæster, der en sjælden gang kom til huse, bænket. Et gammelt bornholmerur tikkede i hjørnet, og på væggen hang en amagerhylde, strålende af mange farver. Gulvet var hvidskuret og derfor måtte man skifte fodtøj i forstuen, hvor der var murstensgulv, før man trådte ind i stuen. Så var der Fars og Mors soveværelse, men der kom børnene sjældent ind. Ved siden af det lå børneværelset med to træsenge. Den store søster, Lise hed hun, kunne brede sig i den ene alene, mens Thomas og Jon, de to drenge, måtte dele den anden. Men engang, da både Lise og Thomas havde mæslinger, blev lille Jon til sin store tort puttet i vuggen, som han ellers var vokset fra et par år før, og så blev han endda smittet og fik den samme omgang, som de andre.

Så var der naturligvis et køkken, hvor Mor og Lise regerede, og hvor der navnlig var rart om vinteren, fordi komfuret var så dejligt varmt, men dog ikke mere, end at man godt kunne lægge hænderne på siden af det og få dem varmet, ikke som ovnen i stuen, der slet ikke var til at røre ved. I køkkenet var der et meget interessant skab. En almindelig dør førte ind til det, og indenfor den var der brede hylder, og så rummelige var disse, at da snedkeren lavede dette skab, tog han pludselig den lille Jon, der nysgerrigt stod og betragtede ham og gerne ville snakke med den fremmede rare mand, og lagde ham ind på en af hylderne og lukkede døren for ham. Jon blev dog ikke forskrækket, men syntes netop, at det var morsomt at ligge der inde i mørket. Han tvivlede ikke om, at døren ville blive åbnet om et øjeblik, og det skete da også. Det interessante ved skabet var dog ikke bare denne oplevelse, men at Mor her gemte mange rare sager som sukker, syltetøj, kogte pærer og undertiden kage, ting, som det var værd at se Lise tage frem og sætte på bordet.

I stalden var der lunt og hyggeligt om vinteren, når dyrene var der inde. Man kunne godt tage en ko om halsen og lægge sit hovede ind til den og mærke den underlige lyd i dens hals, når den tyggede drøv eller drak vand. Det var også morsomt at bore fingrene ind i fårenes lange uld; men sødest var de små lam, der kom til verden om foråret. Det var spændende at se, når de drak mælk hos deres mor; stundom lagde de sig på knæ foran yveret, og så gik halerne ustandsligt på dem.

lavet
8-38

Om sommeren var laden bedst. Da var der kun lidt hø og halm i den, så da var der her den herligste tumleplads. Fra bjælkerne kunne man springe ned i halmen, og i denne kunne der laves lange gange og gode skjulesteder, når legen havde brug for det. Man kunne også ligge stille i høet og stirre ud gennem et glughul i gavlen på de drivende skyer, der da blev til svømmende skibe eller store langsomme dyr.

Omkring huset bredte haven sig, dog kun til den ene side; til den anden lå der en åben gårdsplads. Den havde sine goder i form af ærter, stikkelsbær og kirsebær. Til fortæringen af de sidste havde børnene nogle slemme konkurrenter, stærene, og disse skulle ikke engang spørge om forlov, før de begyndte spisningen. Heldigvis bistod Mor og Far dem i kampen for at få de fleste bær ved at sætte nogle mærkelige mænd op i træet. Klæderne, de fik på, var forskellige år for år, men Fars gamle hat sad altid i toppen. Lille Jon syntes, det var mærkeligt, at der var stærer, som endda turde sætte sig i træet og hugge løs på de sorte bær. Det så ligefrem ud til, at fuglene vidste lige så godt som børnene, hvilke bær der var modnest og mest velsmagende.

Det bedste ved haven var dog frugttræerne. De hårde runde Gravenstenæbler og de ovale matgrønne Nonnetiter (?) var smukke at se på, men de skulle gemmes til jul. Derimod dryssede de røde augustæbler flittigt ned til børnene og lige så de saftige små gråpærer. Der var ikke fri adgang til nydelsen af disse herligheder, men engang hver dag henimod aften sagde Far: "Løb så ned og sank æbler!" Da styrtede de af sted alle tre, Lise i spidsen, Thomas et par skridt bag hende, mens lille Jon til sin sorg i regelen kom langt bag efter. Han nåede dog altid at få sin gode part af frugten. Når de så havde spist lidt, samlede de resten af æblerne og pærerne i Lises forklæde og gik ind til Far og Mor med dem.

Uden for tjørnehegnet, der omgav haven, begyndte marken. Her arbejdede Far for det meste, og tit måtte Thomas hjælpe ham, mens lille Jon så til eller måtte lege alene. Han betragtede dog ikke dette som en fordel, men som en mangel, der forhåbentlig ville blive afhjulpen med tiden. Undertiden kom han af sig selv og prøvede at være med i arbejdet, og han blev heller ikke afvist. Engang havde de fået tørv hjem på en vogn, og nu skulle de bæres ind i huset i tørvekurve. Faderen og Thomas bar i en kurv og moderen og Lise i en anden. Lille Jon stolprede imellem dem med en tørv i hver hånd og var ofte i vejen for de andre. Thomas foreslog da også faderen at sende Jon væk; men til dennes tilfredshed sagde faderen: "Han gør også nytte; de tørv, han tager, er vi fri for at bære."

Fra marken kom man til et stykke eng. Her var det herligste saftigste, frodige græs, og her blev der ofte rejst høstakke. Der fandtes ikke noget bedre at bore sig ind i og ligge i end dette nyslåede hø, der duftede af

kløver og blomster. Og når disse stakke skulle køres hjem, fik man den dejligste køretur oven på læsset. Lille Jon begreb ikke, at Mor ville gå ^{bag} efter med riven i stedet for at komme op på læsset.

Den yderste grænse for de herligheder, som hørte børnene til, var åen, der løb neden for engen. Der var naturligtvis også marker på den anden side af åen, men de kom ikke børnene ved, der havde de ikke noget at gøre og kom der heller ikke. Men åen var deres fortrolige. I skrænterne ned til den kunne man finde fugtigt ler, der kunne formes til de mærkeligste ting, og på det strømmende vand kunne man lade et stykke træ, der forestillede et skib, sejle af sted, ja der kunne endda godt ligge en sten på det. Også nede i vandet kunne det gå an at komme, når det var varmt, og man tog tøjet af. Så skulle man jo bare passe på, ikke at komme til det dybe sted, men det var let nok at undgå, for man vidste jo lige bestemt, hvor bunden begyndte at skråne nedad. Thomas talte undertiden om, at der vist var fisk i åen, og at de skulle prøve at fange dem. Det lød meget spændende, men blev dog aldrig til noget, vel sagtens af mangel på fiskeredskaber.

Alt dette havde dog ikke betydet synderligt for børnene, hvis ikke deres fars og mors smil havde lyst over det alt sammen. Forældrene var grundpillerne i hjemmets verden. Hvor forældrene var, der var tryghed, og at gå uden om deres lov var rent utænkeligt. Og skete det en enkelt gang, at Jon eller en af de andre af tankeløshed dog var kommet til at gøre noget galt, da var glæden ved alting borte, indtil han havde fået talt med Far eller Mor om det og mærket, at de ikke var vrede på ham for det og ikke ville tænke mere på det. Var det nået, da skinnede solen atter, og sindet blev så let og varmt, og han følte endnu mere end før, hvor meget han dog holdt af sin far og mor.

Hændte det, at der kom noget i vejen - som torn i fingrene eller rifter på benene - da var det jo Mor, man tyede til. Lille Jon havde tit brug for Mors omsorg, da han ofte fik mavepine eller ondt i tænderne. Mor kunne vel ikke straks tage smerterne bort, men hun fandt altid midler til at lindre dem. Måske vågede hun særlig over ham, fordi han som ganske lille havde været så svag, at nabokonerne havde sagt til hende, at han næppe levede ret længe. Men Mor havde nok ikke lyst til at bøje sig for den skæbne, og det lykkedes også for hende at få ham til at vokse op og blive en rask dreng. Lise og Thomas mente, at Jon blev lidt forkælet, men det holdt han ikke af, at de talte om.

Engang havde Far bestemt, at de alle skulle på skovtur. Det var en varm sommersøndag, og forberedelserne begyndte allerede om formiddagen, men de skulle først af sted over middag, når kørerne var malket, så de

kunne passe sig selv til aften. Børnene glædede sig umådeligt. Først skulle de køre en time, så kom de til skoven og stranden.

Jon vidste ikke rigtig, hvad de to navne, skov og strand, betød, men han glædede sig mindst lige så meget som de andre og fulgte med den største interesse de forberedelser, der blev gjort, for at turen kunne komme i stand.

Far trak den pæne vogn frem, bankede hynderne og lagde dem til rette i agestolene, han pudsede Lottes seletøj og striglede og børstede Lotte selv, så hun skinnede. Lotte var en pæn sort hest, som de alle holdt meget af, men lille Jon turde ikke rigtig komme hen til den. Han syntes, det var sådan et stort hovede, den pludselig kunne dreje om imod ham.

Lige så interessant var det at se, hvad Mor lavede. Hun skar smørrebrød, ikke sådanne store tykke skiver, som de tit ellers fik i hånden, men tynde små lækre stykker. Mor beregnede nok også, at der skulle mange til, for den ene pakke efter den anden blev lagt ned i en stor kurv. Så lagde hun også en flaske øl og to flasker saft og vand ned i den, så den kurv fik et godt indhold, og det var rart at se den blive sat ind under forlæderet i vognen.

Endelig kom det højtidelige øjeblik, da alle var kommen til sæde i vognen, og Far sagde: "Kom så Lotte!" Det forstod Lotte, og så travede den troligt den lange vej med dem. Så store gårde som dem, de her så, havde Jon ikke tænkt sig, at der fandtes, og kirketårnet var meget højere, da de kom nær til det, end det så ud til der hjemme, og da Lise på en mark talte 24 køer, udbrød Far anerkendende: "Ja, det er gårde." - "Vores er også en gård", ivrede lille Jon. - "Nej, det er et bolssted," sagde Far. Jon syntes, at hans Fars stemme lød lidt anderledes end den plejede, og sagde ikke mere om det.

I skoven, hvor de standsede, stod der en lang række vogne og en endnu længere række heste. Børnene var ganske forbavsede over, at der var så mange mennesker i skoven, og ikke mindre over skovens herligheder. Der var en gynge, hvori den, der turde, kunne blive slynget helt op i trætoppene, når en anden ville trække kraftigt i rebet, der var bundet til den, og en vippe, hvor to, der var lige tunge, let kunne sidde og vippe op og ned. Der kunne også sidde een stor på den ene ende og to små på den anden, og det ville børnene benytte sig af, da de omsider efter nogen venten fik den overladt, men desværre var Lise og Thomas næsten lige tunge. Lise prøvede at have Jon hos sig; men det gik ikke. Thomas måtte svæve oppe i luften, til Jon kravlede af. Så prøvede de at sætte ham op hos Thomas, men nu var det Lise, der ikke kunne komme ned. Jon måtte så se på, at de to store morede sig.

Lidt efter kom de til en bod, hvor man kunne få både chokolade og lakrits

og endda mange andre sager, når man bare havde penge; men det havde børnene ikke, så det var ikke værd at stå stille der, og de skyndte sig ned til stranden. Her var det dejligste hvide sand med mange sten imellem, og med de flade sten kunne man prøve at slå smut hen over vandet. Lille Jon kunne blot få det til at sige plump, men det var han godt tilfreds med. Snart fik de sko og strømper af og begyndte at soppe i vandet. Det var jo noget helt andet at gå her end hjemme i åen.

Lille Jon havde imidlertid følt nogle ildevarslende ryk i tænderne, som han desværre godt kendte, men han fandt det utænkeligt, at han kunne få virkelig tandpine på sådan en udflugtsdag, så han fortsatte sopningen, til Far kom og kaldte på dem. Nu skulle de spise maden, som Mor havde i kurven.

Jon indså dog snart, at han næppe ville få megen glæde af den lækre mad, for det blev værre og værre med tænderne, og da han nåede op til sin mor, der smilende sad med den store kurv og ventede på dem, brast han højlydt i gråd.

Hvad skulle Mor nu gøre? Hun dækkede hurtigt op for de andre og tog så lille Jon på armen og gik hen til et ensomt sted i skoven for at prøve at dysse ham til ro. Det lykkedes også, for når han lagde sin kind ind til hendes varme hals, dulmedes smerterne, men når hun ville sætte ham ned, græd han fortvivlet, både fordi det gjorde ondt og fordi han ikke ville ud af Mors arme.

Så blev hun da gående med ham, frem og tilbage, lige til Thomas kom og sagde, at nu spændte Far hesten for vognen, så de kunne køre hjem.

Endnu på vognen græd Jon stille. Han syntes, at turen var blevet ødelagt for ham, og han havde også en følelse af, at han havde ødelagt den for Mor.

Men det tænkte hun nok ikke på. Hun lagde ham på sit skød og strøg tårerne af hans kind, og så faldt han i søvn, bort fra alle genvordigheder, og mærkede ikke den smukke sommeraften, som de andre sad og frydede sig over.

Engang var lille Jon for alvor i knibe. Han vågnede en morgen og mærkede, at han ikke kunne få luft, det var, som halsen havde lukket sig sammen. Han rev dynen til side, sparkede vildt med benene og udstødte nogle underlige lyde. Da følte han sig løftet op på Mors arme. Han sprællede og slog om sig under de rædsomste kvælningss fornemmelser, så Mor knap kunne holde ham. Hun så fortvivlet på ham og talte beroligende til ham med sin blide røst, men han opfattede det knap. Det hele varede vel næppe mere end nogle minutter, men de var frygtelige. Så kunne han trække vejret i små stød, og lidt efter gik åndedrættet normalt. Da sank han udmattet

til hvile i sin mors arme. Hun lagde ham forsigtigt i seng, og et øjeblik efter sov han.

Men mindet om denne skrækkelige morgenstund blev stedse siddende i hans erindring.

Når verden var tryk og rolig, holdt lille Jon dog mest af at være i nærheden af sin far. Han havde altid tid til at svare på Jons mange spørgsmål og tilsyneladende også lyst til at høre på hans bemærkninger om alt muligt. Derfor gik Jon ofte ved siden af sin far, når denne gik og pløjede, eller sad på tromlen ved siden af ham, mens Lotte sindigt trak dem hen over den løse, nyharvede muldjord.

Søndagen var der en særlig fest over. Når Far havde barberet sig og trukket søndagstøjet på, tog han salmebogen frem, og så holdt han af at sidde og synge, den ene salme efter den anden. Jon lagde mærke til, at han ofte sang en, der begyndte sådan: Her vil ties, her vil bies mit svage sind - men hvad det betød, kunne han nu ikke forstå, selvom han nok vidste, hvad hans mor mente, når hun sagde, at han skulle tie stille. Tit tog Far en anden stor bog frem og læste et stykke højt af den for Mor, der satte sig med noget strikketøj og hørte efter; men så blev børnene i regelen sendt ud, for de kunne alligevel ikke forstå det, sagde Far. Derfor så de med ærefrygt på den store bog, som Far kaldte Vilhelm Birkedals prædikener.

Det skete også, at Far og Mor fulgtes ad til kirke søndag formiddag, så børnene blev ene hjemme. Det var naturligvis morsomt lige straks, når forældrene var gået, men det varede dog ikke længe, inden børnene begyndte at løbe ud på vejen for at se, om de snart kom. Og når de så endelig opdagede dem oppe på bakken mellem træerne, løb de dem i møde, i hvert fald gjorde lille Jon det, for de store havde undertiden pligter, der skulle passes.

En sådan søndag formiddag huskede Jon siden tydeligt. Han løb sine forældre i møde. Mor var kommen i forvejen den dag, vel sagtens fordi der var så mange på vejen, som Far skulle have vekslet et par ord med. Jon vidste ikke rigtig, om han skulle følge med sin mor, da han havde hende i hånden eller vente på sin far, men da Mor sagde: "Løb så hen til Far", pilede han af sted. Idet han nu glædesstrålende nærmede sig sin far og rakte armene ud imod ham, så han, at et stort smil bredte sig over faderens ansigt, og så strakte han også armene ud og løb frem imod sin lille dreng, og da de mødtes, løftede han ham op til sig et øjeblik, og derefter fulgtes de ad hånd i hånd hjemad. Jon følte, at der var ingen mennesker i verden, der var så gode som hans far og mor.

Søndag eftermiddag var ligeledes noget ganske særligt. Da var Thomas

og Lise også i søndagstøjet, og ingen pligter hvilede på dem, så de kunne lege hele eftermiddagen.

Blandt legene var der en, der foregik ved en gammel bred træstub, der stod tilbage, efter at træet var savet over, et lille stykke fra jorden. I årenes løb var den bleven så mør, at det var en let sag at bore huller i den, både ovenpå og i siderne. Her legede man købmand. I hullerne fyldtes sand, jord og småsten, kræmmerhuse af papir var det let at lave såvel som papirpenge, og mens en nu stod bag "disken", kom de andre og forlangte salt, sukker o.s.v. Så blev kræmmerhusene fyldt og prisen regnet ud. Det spændende var navnlig, hvad kunderne kunne finde på at forlange, og om købmanden mente sig i stand til at ekspedere ordren. Han ville jo nødig sige, at han ikke havde den vare, men på den anden side gik det ikke godt an at lade den samme slags grus forestille alt for mange forskellige ting. Der skulle altså opfindsomhed til på begge sider af disken.

For at kunderne kunne strømme rigeligere til butikken, havde børnene ofte en fjerde med i legen, en pige, som boede tæt derved. Hun og Jon legede undertiden den samme leg alene til daglig; men da var der ikke rigtig noget ved den, de to alene var for små. Men når de legede den alle fire, var den umådelig morsom.

Det hændte, at denne fremmede pige brød legens lov og sagde, da Lise rakte hende en pose mel: "Det er jo ikke andet end sand." Da så Lise på hende med et sønderknusende blik, men svarede iøvrigt ikke, for det var ikke værd at svare på.

Når solen så var ved at skjule sig bag træerne i vest, kom Far og sagde, at nu skulle de ind; men ofte gik legen så godt, at de alle tre udbrød: "Å Far, må vi ikke lege lidt mere?" Og så smilede Far og sagde: "Jo, en lille stund endnu da."

En søndag middag, da Far havde været i kirke om formiddagen, sagde han til børnene: "Præsten sagde til mig i dag, at vore børn gerne måtte gå op og lege i hans have søndag eftermiddag."

"Nej, må vi?" udbrød Lise og Thomas, mens Jon med spændte miner så fra den ene til den anden. Kunne det virkelig tænkes, at de måtte komme op i den have, og at han kunne være med?

"Må vi gå derop i eftermiddag?" ivrede Lise; hun syntes ikke, det var værd at udsætte så god en oplevelse.

"Det kan de vel godt Mor," sagde Far.

"Ja, når præsten siger det, må de da", mente Mor.

"Lise skal tage den pæne kjole på, og Thomas skal børste sine sko," fortsatte Mor.

"Mon ikke Jon er for lille til at komme med?" - Det var Far, der hen-

vendte sig til Mor, men der var en lille skælm i øjekrogen.

Jon så forventningsfuld på moderen.

"Jeg tror nok, han kan holde det ud. Lise kan se efter ham."

"Ja, så får han have lov da", sagde Far.

Præstegårdens have var rigtignok noget helt andet end deres egen.

Men de tænkte slet ikke på at sammenligne, føjede den bare til de andre livets goder, der var dem beskåret, som et nyt stort tillæg.

Haven og parken var på størrelse med marken derhjemme, og den kunne børnene godt overse, men her var fuldt af høje træer, så børnene syntes, den var umådelig stor. De vandrede gennem den ad lange brede gange, undrende sig, snart over mærkelige træer, snart over store blomstergrubber, der strålede i mange farver. De traf præsten og præstefruen, der hilste venligt på dem og spurgte, hvis børn de var.

"Jens Holevangs", sagde Lise.

"Og Mors", skyndte Jon sig at tilføje, "hun hedder Anne".

"Ja, jeres far talte jeg jo med i formiddags. Velkommen, børn!"

"Tak!", sagde Lise og nejede, og præstefruen smilede til hende og spurgte: "Men hvad hedder I så selv?"

"Jeg hedder Lise, og han der hedder Thomas, og min lille bror - - -".

"Jeg hedder Jon, og jeg er fem år", afbrød den lille hende.

"Se, se, du bliver nok dygtig til at bruge munden, når du bliver stor," sagde præsten.

Jon blev flov og sagde ikke mere.

Præsten bad dem hilse deres forældre og viste dem det hjørne af haven, som han havde beregnet til legeplads for børn.

Der var gyng og vippe og en stor plæne med buske uden om, som man kunne skjule sig imellem, og her traf de andre børn. Lise gik dristigt hen til dem. Snart kom de med i legen, og da de om aftenen kom hjem, havde de meget at fortælle Far og Mor.

Engang indtraf der en begivenhed for Jon, der for en dag rystede den sikre grundvold, hvorpå hans verden var bygget.

Dagen begyndte lovende nok. Jon havde taget sin fars spadserestok i hånden og var gået ud på vejen med den. Det var morsomt at gå med denne stok, der var næsten lige så høj som han selv.

Da han havde gået lidt frem og tilbage og tænkte på at sætte stokken ind igen, fangedes hans opmærksomhed af nogle kraftige smæld, der tydeligt nok kom fra en pisk. Det lød lifligt i Jons øren, og han spejdede ivrigt rundt. Så kom en stor dreng brydende gennem hegnet og ud på vejen, hvor Jon stod. Han havde ganske rigtigt en pisk i hånden. Jon så straks, at det var en rigtig knaldepisk, kort skaft, lang flettet

snor og et stort "smæld" i enden af snoren. Han havde før set drengen og kom snart i snak med ham. Da denne bemærkede Jons beundring for piskken, viste han den villigt frem, forklarede dens mange fortrin for Jon, og lod ham selv prøve at slå knald med den. Samtidigt så han undersøgende og vurderende på den store stok, som Jon havde stillet fra sig; men det lagde Jon ikke mærke til, han havde kun øje for piskem.

"Du må godt få den", sagde den store dreng, "når jeg må få din stok."

Ak, lille Jon, det var en hård fristelse. Han tænkte i dette øjeblik ikke på sin far, men kun på, at piskken var meget bedre end stokken.

Og så byttede de.

Jon frydede sig længe over sin pisk. Med strålende øjne og røde kinder svang han den over sit hoved og slog knald på knald.

Så løb han ind til sin far, der gik og flyttede nogle halmknipper i laden.

"Jeg har fået en pisk", råbte han og slog et smæld i luften.

"Ja, den er nok god", sagde faderen og arbejdede videre med sine knipper.

Nu opsøgte han moderen og viste sin kunst for hende. Men Mor så ganske betænkelig ud og spurgte: "Hvor har du fået den fra?"

"Af Peter. Jeg byttede med - - med Fars stok."

Nu forstod han pludselig, at det var galt, hvad han havde gjort.

"Havde du da fået lov til det af Far?"

"Nej - jeg lånte den bare, og så - -". Jon tav. Han tænkte på sin far, der nok ville blive ked af, at hans stok var borte. Nu fortrød han bitterligt sin handel og ønskede bare, at han kunne få stokken tilbage.

Men Mor var blevet vred. Hun syntes vist, at det gik for vidt med Jons tankeløshed, og at han nu måtte lære at holde sig fra det, der ikke var hans. Han havde nok i for høj grad fået lov til at betragte alt i hjemmet som noget, han frit kunne råde over.

Hun hentede et ris, og til Jons ubeskrivelige overraskelse og forfærdelse blev han grebet i armen og holdt fast, mens riset susede ned over ham, så det sved og bed, og han skreg af smerte og skræk.

"Kan du så huske at bede om lov en anden gang?" sagde Mor og slap ham.

Sønderknust styrtede han ud i haven og skjulte sig bag en busk.

Her stod han og hulkede i nogen tid. Han følte sig så ulykkelig. Han havde taget Fars stok og fået straf af sin mor.

Hans far ville nok blive ked af det, når han fik at vide, at hans stok var borte.

Bare han dog turde gå hen og tale med Far.

Til sidst kunne han ikke udholde ensomheden længere. Han listede hen i nærheden af laden.

Hans far kom netop ud med et halmknippe på ryggen.

Han så Jons forgrædte ansigt, og lagde knippet ned på jorden og kaldte på Jon. Han kom, men brast påny i gråd.

Da satte Far sig på halmknippet og tog sin lille dreng på skødet. Under mange tårer og afbrydelser fortalte Jon det hele for sin far. Til sidst slyngede han armen om hans hals og sagde: "Jeg er så ked af, at jeg har solgt din stok, Far."

Men Far var slet ikke vred. "Det gør ikke noget, lille Jon. Jeg kan skære mig en stok af piletræet, den kan jeg godt bruge."

Han tørrede tårerne af Jons kinder og tog ham i hånden, og så gik de ind til Mor.

Hvad Far og Mor sagde til hinanden, glemte Jon snart, men aldrig den lettelse og glæde, han følte, da Mor bøjede sig ned over ham og kyssede ham på kinden og sagde: "Jeg vidste nok, at du gerne vil være en god dreng, lille Jon".

Så løb han atter ud.

Nu var byrden taget fra ham. Han var glad og taknemmelig mod Far og Mor.

Men en lille smerte sad der stadig i ham, fordi Fars stok var borte, og så grundede han på, om han ikke kunne gøre noget for sin far til erstatning.

Om aftenen, da Far sad og læste i avisen, kravlede Jon op på hans knæ.

"Far, vil du ikke have pissen?"

"Nej, den må du nok beholde." Far læste videre i avisen.

"Ja, men du kan da godt bruge den, når du skal ud og køre med Lotte. Vil du så ikke have den?"

"Nej", siger Far bare, men slet ikke afvisende.

Jon tror stadig, at Far siger nej, fordi han ikke kan nænne at tage den fra ham; men han vil så gerne, så gerne give Far den, og så prøver han igen.

"Far, vil du ikke godt have den?"

Far siger dog stadig nej og læser videre i sin avis. Men da Jon med små mellemrum har gentaget sit spørgsmål endnu et par gange, ser Far pludselig op fra avisen og siger ivrigt til Jon: "Vi kan jo være fælles om den, Jon. Når jeg skal køre, bruger jeg den, og når du skal lege, bruger du den."

Da følte Jon sig uendelig lykkelig. Og da han lidt efter var kommen

i seng, og hans mor havde bedt aftenbønnen med ham og givet ham et godnatkys, var der kun tryghed og glæde i hans sind.

- - - - -

Paradiset var engang på Jord. Det blev borte for menneskene. Men hist og her skydes der stadig små aflæggere af det frem påny. Disse børn levede i et sådant lille paradis.

Også deri kom det til at ligne det sande paradis, at det snart skulle lukke sig bag dem.

II

Måske var dette hjem ikke så ideelt for forældrene som for børnene. Det var en lang vej man daglig skulle bringe mælken for at få den sendt til mejeri, ligesom der var langt til købmand og andre butikker. Måske syntes Jens Holevang også, at marken var vel lille, og da Thomas snart blev en stor dreng, og Lise var en dygtig pige, så kunne de vel overkomme at passe en lidt større ejendom. Dertil kom, at han, som var vokset op i en stor gård og selv i mange år havde drevet en gård, længtes efter lidt større forhold og gerne ville efterlade sin familie en god ejendom, når han engang ikke selv kunne mere. Måske var det ikke så mange år, han endnu havde at virke i; han fik undertiden et træthedsanfald, så han var nød til at sætte sig stille ned, til det gik over. Det var vel et varsel om, at kræfterne var ved at svinde, så det galdt om at bruge tiden.

Jens Holevang havde mange venner på egnen, som han holdt af at tale med. Der var den unge lærer, som havde åbnet en lille skole for børn et stykke fra Jens Holevangs ejendom. Han ventede vist ikke at vinde anseelse og en god indtægt ved det arbejde, men han havde selv oplevet, at kærlighed til folk og fædreland havde varmet hans sind, og Guds himmel havde hvælvet sig over hans unge higende sjæl. Da begyndte han at holde skole for at vise danske børn den herlighed, han selv havde oplevet. Skolen var ikke stor, men han havde tro til livet, og med sin unge hustru drog han ind i det lille hjem.

Men tidlig havde han mærket livets hårdhed. Hans hustru døde efter at have skænket ham en lille søn. Nu stod han ene, og han trængte til venner. Da mærkede han, at han også havde vundet sådanne. Alle vegne mødte han deltagende ord og trofaste håndtryk i den lille flok, der havde sluttet kreds om hans skole. Hans mod blev ikke knækket af sorgen, men hans tale fik en dybere tone.

Til denne mand bragte Jens Holevang sine børn, da de skulle begynde at gå i skole. "Det er for mig ikke de mange kundskaber, det kommer an på,

lærer Holm," sagde han, "men at børnene bliver gode mennesker". Det var efter den unge lærers sind, omend han satte kundskaber højt, og de to mænd fik sig den dag og mange gange siden en god samtale.

Der var også flere af præsterne deromkring, som Jens Holevang kunne regne for sine venner, og med hvem han ofte talte om det, som lå ham på sinde. Men den, han bedst kunne veksle tanker med i disse år, var dog en ældre mand ved navn Jens Jaungyde (?). Han boede i et nabosogn. Dette forhold var måske ikke uden betydning for Jens Holevang, da han og hans hustru besluttede sig til at bytte deres hidtidige hjem med en lille gård, som lå i nærheden af denne gode vens hus.

Så blev der da en dag opbrud fra det kære barndomshjem. Lise og Thomas følte større savn derved end lille Jon, for de tænkte på, at nu skulle de ikke mere lege i den have eller gå ned til åen og plukke blomster i engen og ikke mere se de stuer, som havde været deres hjem, så længe de kunne huske.

Men Jon spurgte bare, om Far og Mor skulle flytte med, og da han var sikker på det, betragtede han flytningen som en ny spændende oplevelse, som han ventede sig meget af.

Begyndelsen skuffede heller ikke. Det nye hjem havde de samme stuer som det gamle og tillige storstue og gæsteværelse. Og der var to heste i stedet for een, og der var flere marker med store hegn omkring. Og Far var fornøjet. "Nu blev vi da gårdfolk igen, Mor", sagde han og smilede.

Men Jon fandt snart, at det gamle hjem havde været bedre, for Lise og Thomas havde ikke mere tid til at lege. Og den gamle stub var der ikke, og der var ingen gyngе bundet op i store træer.

Det værste var dog, at Far så sjældent havde tid til at tale med ham nu, for når han kom ind fra arbejdet, var han træt og skulle hvile. Ja engang, da Far havde besøg af sin gode ven, og Jon havde sat sig til rette på en skammel for at se og høre på dem, blev Far syg og måtte gå i seng. Det skete så ofte i den senere tid, Undertiden foretog Far og Mor en rejse, og når de kom hjem, havde de altid noget med, som Far skulle spise lidt af hver dag. Mor så heller ikke så glad ud, som hun plejede. Glæden ville ikke rigtig komme ind i det nye hjem.

Og så en dag blev Far liggende i sengen. Lise og Thomas passede deres arbejde, men Mor var næsten hele tiden inde i soveværelset, og der var så stille i huset.

Jon listede ud og fandt sig lidt ler at sidde og lege med ude ved dammen. Det kunne laves til en hund eller et lille lam, men han så i grunden ikke stort på lerklumpen, sad bare og trykkede den i hænderne, mens han tænkte på Far, og lidt efter gik han tilbage til soveværelset.

Mor sad på en stol ved siden af sengen og så på Far. Han trak vejret

så tungt, og det lod ikke til, at han så Jon. Stille satte han sig på kanten af sengen, og Mor nikkede, der måtte han gerne sidde.

Tiden gik så langsomt, men Jon blev siddende og så på sin far. Engang imellem så det ud, som om han slet ikke kunne få vejret, og Mor sendte Jon ud efter frisk vand til Far, for at han skulle drikke lidt deraf.

Men da han under et sådant anfald atter havde været ude efter vand og kom tilbage med det, var Fars øjne lukkede, og det tunge åndedræt lød ikke mere. Mor stod og foldede Fars hænder, og tårerne strømmede ned ad hendes kinder. "Far er død", sagde Mor, "kald på Lise og Thomas". Jon forstod ikke helt, hvad det betød; men da Lise og Thomas kom ind og græd stille ligesom Mor, forstod han, at det var meget slemt, og så græd han også.

Lidt efter sendte Mor dem ud. Jon mødte en dreng, han kendte lidt. Han red på en kæphest.

"Min far er død", sagde Jon.

"Nå", sagde den anden blot, og lidt efter " - vil du med ud at ride?"

Jons livsmod lod sig let vække. Han så på rytteren og sagde ja.

Men Lise så det og sagde: "Du må ikke lege i dag, Jon, når Far er død".

Da lod Jon kæppen synke og gik skamfuld bort.

"Det gør ikke noget, at han leger", hørte Jon, at Mor sagde; men han brød sig alligevel ikke mere om kæphesten.

Dagen efter kom der en lang sort kiste og i den blev Far lagt. Han lå så smukt i hvide klæder, men Jon så nok, at Far aldrig mere ville åbne øjnene og smile til ham, og mere og mere gik det op for ham, at det aldrig kunne blive som før igen.

Men den dag, da de lagde et låg over Far og skruede det fast, mens Mor atter græd, så lille Jons hjerte krympede sig derved, forstod han helt den ulykke, der havde ramt ham og dem alle. Aldrig mere skulle han se Fars ansigt eller høre ham sige, lille Jon. Borte var alt det, der var Far.

Og så kom der mange mennesker, som Jon ikke havde set før. De trykkede Mors hånd og sagde mange ord til hende, og så satte de kisten op på en vogn med heste for. Jon selv blev også sat op på denne vogn, og så kørte de langsomt til kirkegården. Her bar de kisten ind og sænkede den dybt ned i jorden, så Jon ikke kunne se den mere, men lidt efter hørte han, at der blev kastet jord ned på kisten, og han græd og knugede sin mors hånd.

Men Mor bøjede sig ned til ham og sagde: "Græd ikke, min lille dreng, Far er kommen op til Vorherre i himmelen, og der har han det godt".

Jons sorg blev ikke slukket derved, men Mors ord tændte en lysstribe i mørket om ham.

III

Nogen tid efter Jens Holevangs død kom der en ung karl i gården. Anne Holevang håbede, at hun med hans hjælp kunne drive den nye ejendom og bevare den som et godt hjem for sine børn. Nu var hun ene om at sørge for dem og ene om at opdrage dem, og det var hendes agt at gøre sit yderste, for at dette kunne lykkes. Ingen anstrengelse ville hun sky, og intet offer skulle være hende for tungt at bringe for at hjælpe børnene frem i verden. Derfor arbejdede hun selv tidlig og sent, både ude og inde, men alt markarbejdet kunne hun umuligt få passet foruden kreaturernes røgt. Så fæstede hun den unge karl for et år.

Han hed Niels Houmand. Han var rank og kraftig af skikkelse og havde livlige brune øjne. I klædeskabet, som han førte med sig, gemte han flere sæt fint tøj, og han holdt mere af at vise sig i et af dem end i arbejdstøjet, men det kunne Anne Holevang ikke vide, da hun antog ham. Han holdt også af at fare løs på arbejdet engang imellem og vise sine mange kræfter, men jævnt og stadigt arbejde var ham imod.

Børnene syntes i begyndelsen svært godt om ham.

"Vil du have ridetur?" sagde han en af de første dage til Jon.

Det ville Jon gerne, og med et rask kast satte Niels ham op på den ene hest og svang sig selv op på den anden.

"Tør du ride i trav?" spurgte Niels.

Jon svarede ikke, men det ventede Niels heller ikke på. Han drev straks hesten i trav. Jon klamrede sig fast til hesten og skævede ængsteligt til Niels.

"Hopsa!" råbte Niels og drev til hestene med tøjrepælen, så de satte af sted i de vildeste spring.

"Jeg tør ikke", råbte Jon grædende, men holdt dog stadig fast.

Pludselig svingede Niels hestene om i en anden retning. Derved gled Jon om på siden af hesten og var lige ved at falde ned.

Med et ryk standsede Niels hestene, sprang selv af og greb Jon og satte ham ned på jorden.

"Du er en bangebuks endnu, Jon, men når du får spist en skæppe salt, bliver du nok en stor karl".

"Har du da det?" spurgte Jon.

"Ja, jeg har spist to".

Jon så beundrende på ham.

"Nu må du dæleme ikke sige det til din mor".

"Hvorfor siger du dæleme?"

"Fordi jeg er en karl og tør sige, hvad jeg vil".

Jon forstod, at det var noget stort at turde sige, hvad man ville.

"Du tør vel ikke engang sige Sør'me?"

"Jo - Sør'me".

"Men fan'me da".

"Fan'me" - Jon sagde det, men blev rød, for han var klar over, at Mor ville kalde det at bande, og det var stygt. Han havde været lidt i tvivl om Sør'me.

"Ha, ha!" lo Niels. "Hvor gammel er for resten din søster?"

"Femten år".

"Nå, har hun en kæreste?"

"Hvad er det?" Jon så uskyldigt spørgende på karlen.

"Å, dit lille fæ. Sig til Lise, at hun skal komme ud i haven i aften".

Jon overbragte den besked til Lise, da hun sad og malkede.

"Hvad mon jeg skulle der?" sagde søsteren og så lidt overlegen ud.

Men da hun var færdig med sit arbejde, gik hun alligevel derud. Niels og Thomas og Jon var der allerede.

Niels lærte dem at spille so i hul. Han forklarede, hvordan de skulle drive med kuglen og legede selv for fuldt alvor, rigtig som når han gik løs på arbejdet af alle kræfter. Han knækkede også en af stokkene, men den var let erstattet.

Lidt efter syntes han, at de skulle prøve, hvem der kunne kaste en sten længst. Niels nød at vise dem sin færdighed. Lises og Jons kast var jo ingenting, men selv Thomases kast var kun halvt så langt som Nielses.

Så sprang de højdespring over en snor, som de skiftedes til at holde. Her viste det overraskende sig, at Lise sprang lige så højt som Niels.

"Nu skal vi hvile os," råbte Niels og satte sig på en lille træbænk i haven. Drengene fik sig også hurtigt anbragt.

"Du må sidde på mit knæ, Lise", sagde Niels.

"Nej tak", sagde Lise og klemte sig ned mellem Thomas og Jon.

Niels begyndte at fortælle spøgelseshistorier.

"En aften cyklede jeg gennem Nørlund Skov. Det var lige ved midnat, og der var ingen måne på himlen, for den var skjult af skyerne. Med et var der noget, der skreg. Det kan godt være, det var en ugle, men jeg syntes, det lød, som det var et menneske. Jeg blev lidt uhyggelig til mode, men jeg kørte bare videre. Lidt efter kom jeg til en lille sidevej, og lige idet jeg kiggede ned ad den, så jeg to skygger, der forsvandt mellem træerne".

"Det var jo ikke månelyst, så du kunne jo ikke se skygger", sagde Thomas.

"Skyerne drev til side for månen i det øjeblik", sagde Niels bare og gik videre.

"I det samme var der noget, der klagede sig inde mellem træerne. Det lød somme tider som en knurren og undertiden som et barns jamren."

Niels tav lidt, og Jon stirrede forventningsfuld på ham.

"Hvad gjorde du så?" spurgte han.

Jeg sprang af cyklen og hørte lidt på det. Jeg vil indrømme, at jeg var uhyggelig til mode, for hvis det nu var et menneske, der var blevet overfaldet, så var jeg jo nødt til at hjælpe ham.

"Gik du derhen?" spurgte Lise.

"Ja, det vil sige, jeg prøvede på det. Jeg drejede cyklen om, men så var der lige på engang en, der holdt cyklen. Jeg kunne ikke trække den et skridt fremad. Men så blev jeg vred. "Kan du komme væk", råbte jeg og sparkede efter den, som jeg mente holdt cyklen.

"Hvad ramte du så?" spurgte Jon.

"Min fod ramte noget hårdt, og så faldt jeg, og cyklen væltede også. - Jeg sprang naturligvis op i en fart, men så var der ikke mere. Ham, der holdt cyklen, var borte, og der var ikke en lyd at høre mere. Tror I ikke, det var spøgeri?"

"Nej!" sagde Thomas.

"Hvad var det da?" spurgte Niels.

"Det var ikke andet end en trærod, der var kommet ind i dit baghjul".

"Ja, det er rigtig nok" indrømmede Niels.

"Men hvad var det så, der klagede sig?" spurgte Jon.

"Å, det var vel et par katte, der sloges, tænker jeg", svarede Niels.

"Nå ikke andet", sagde Lise lettet.

Men nu kaldte Mor på børnene, og de gik ind.

- - -

Blandt naboerne var der en familie, som hed Ole Røgters. Manden kom først hjem sent om aftenen, og da havde han undertiden en stor gedde med, som han havde fanget i en mose. Konen, Lange-Maren, var meget snakkesalig og både søgt og lidt frygtet af andre koner for sin rappe tungs skyld. Den ældste af sønnerne, Per Rask, arbejdede på en cyklefabrik og var selv indehaver af en meget flot maskine, som blev beundret af stedets ungdom. Han spillede godt på mundharpe og var en ivrig danser. Disse egenskaber i forbindelse med moderens gæstfrihed med kaffe og store tungefærdighed i underholdningen trak ungdom til huse i fritiden.

Blandt de andre børn var der en pige på Lises alder og en dreng på Thomases. Lise og brødrene følte sig derfor også tiltrukne af dette hjem, omend der undertiden forefaldt ting, som de følte sig frastødt af, og som de ikke gerne ville have fortalt deres mor.

En aften havde de tre søskende og Niels Houmand igen været på en lille visit i Lange-Marens hus. Der var blevet spillet, snakket og leget, men

til sidst var Per Rask blevet så nærgående mod Lise, at hun var lige ved at flygte. Men da lagde Niels Houmand sig imellem.

"Hold nu fingrene ved dig selv, Per, ellers brænder du dig, dæleme".

"Hun er vel ikke bedre end andre piger".

"Jo netop - Lise er en kernepige".

Lise så taknemmelig på Niels.

Men Lange-Maren blev fornærmet på Pers vegne og råbte til Niels:

"Når I laver ufred, må I hellere se at komme af sted."

De skyndte sig at sige farvel. Per gik også ud.

"I behøver ikke at gå", sagde han til Lise. Hun så bare skræmt på ham og gik.

"Han er da en sær een", sagde Lise, da de havde fjernet sig lidt fra huset.

"Ham skal du ikke bryde dig om, jeg skal nok passe på dig", sagde Niels Houmand og tog beskyttende Lise under armen. Hun lod ham gøre det.

"Det er ellers synd, at vi ikke får mere ud af sådan en god aften", fortsatte han lidt efter. "Skal vi ikke gå en lille tur, før vi går hjem?"

"Det kan vi jo godt", sagde Lise. " - Men ikke ret lang", føjede hun til, for hun tænkte på moderen.

"I kan for resten godt gå hjem, drenge, det er sengetid for jer", sagde Niels lidt efter.

Det gjorde de. På vejen sagde de ikke stort til hinanden og listede straks i seng, da de nåede hjemmet.

Lidt efter kom Lise.

"I skal ikke sige det til Mor", hviskede hun til brødrene.

"Nej - men hvorfor gik du med ham", sagde Jon.

"Det var så morsomt".

Næste dag spurgte Mor børnene: "Hvem var det, der kom bag efter de andre? Jeg troede I var sammen alle tre?"

"Det var Lise", sagde Jon, da ingen af de andre svarede.

"Hvorfor gjorde du det, Lise?"

Jon kiggede på Lise, men hun vidste nok ikke rigtig, hvad hun skulle sige. Så sagde han: "Vi ville hellere hjem".

Han holdt jo så meget af sin store søster.

Moderen spurgte Lise mere ud om aftenens forløb men fik kun korte og undvigende svar.

"Det er bedst, I ikke går til Ole Røgters mere", sagde hun lidt efter.

"Ja, vi bryder os heller ikke om det", sagde Lise.

Moderen så tilfreds på hende og følte sig beroliget.

Det hændte i den følgende tid flere gange, at Niels fik Lise med sig

på en lille aftentur, som moderen ikke vidste noget om. Jon var ked af, at han ikke måtte sige det til Mor, for han kunne ikke godt have hemmeligheder for hende. Men han ville også nødig gøre sin store søster imod, for han holdt så meget af hende, og så tav han.

Anne Holevang havde mange bekymringer. Det var svært for hende at klare gårdens sædvanlige udgifter, og nu skulle hun jo tillige udrede lønnen til en voksen karl. Tit måtte hun derfor ængsteligt gennemtænke sine økonomiske vanskeligheder og prøve at skaffe penge, hvor det næsten ikke var muligt. Hun sled selv fra morgen til aften, holdt så godt øje med Niels Houmands arbejde, som hun kunne, og anvendte den yderste sparsommelighed i alle forhold.

Dette ærgrede tit Niels Houmand. Fra Jens Holevangs tid var der adskillige gamle redskaber i gården, som han med sin sindige færd udmærket havde kunnet benytte, men som rask væk gik i stykker for Niels, når han brød løs på dem med alle sine kræfter. Derved skaffede han Anne Holevang adskillige ekstraudgifter.

En dag henimod aften bad Anne ham om at køre noget grus ind på havegangene fra en grusdyngede ved ladegavlen. Han blev ærgerlig over det, for han havde regnet med tidlig fyraften og ville i byen. Han hentede trillebøren og skovlede løs for fuld kraft.

"Tag nu ikke mere på ad gangen", sagde Anne, som gik og arbejdede i haven.

"Jeg kan vel lige så godt tage det, der kan være", sagde Niels tvært og skovlede børen topfuld. Så bøjede han sig ned, fattede om håndtagene og løftede rask til - og stod så med en træstump i hver hånd. Trillebøren blev stående, og begge stængerne var knækkede.

"Nu må vi have en ny trillebør", sagde han lidt spagfærdigt.

"Nej, nu må du sørge for at få den gamle gjort i stand. Den skal bringes til smeden endnu i dag".

Niels bandede for sig selv. Nu blev det sen fyraften for ham. Men Anne Holevangs stemme lød så bestemt, så han sagde ikke noget højt.

Det var så uvant for Anne Holevang at skulle optræde sådan. Men det måtte hun lære sig til, nu da hun var alene. Det var også en af de byrder, hun måtte bære.

Men værre end de økonomiske bekymringer var det, at hun mærkede, at børnene voksede lidt fra hende. Lise var ikke åben imod hende som før. Egentlig var hun vel også nu så gammel, at det ville være bedre for hende at komme ud fra hjemmet. Men dels kunne moderen ikke godt undvære Lises hjælp, og dels ængstedes hun for at sende datteren ud mellem fremmede, så ung hun var. Hun troede, at datteren var bedst bevaret, så længe hun var i hjemmet.

Men også drengene voldte hende bekymringer. De påvirkedes af Nielsés

letsindige tale, og hun mærkede, at de ikke mere fortalte hende alt som før. Besøgene hos Ole Røgters havde vist heller ikke været gode, men nu var det jo forbi med dem. Drengen Jens Peter, som var lidt ældre end Jon, kom undertiden og legede med ham. Egentlig ville hun helst være fri for at have noget med den familie at gøre, men når Jon stod og tiggede om lov til at gå ud og lege med ham, var det ikke let at stå imod.

En dag oplevede hun imidlertid noget, der fik hende til at forstå, at hendes børn måtte holdes helt borte fra disse mennesker, hvis de ikke skulle blive fordærvet.

Hun sad mellem ribsbuskene og plukkede bær. Drengene havde gjort rent i stalden, og nu sad de i skyggen ved hegnet omkring haven og snakkede sammen.

"Tror du, Niels vil hugge Lise?" sagde Jon lidt bekymret.

"Hvad er det for noget snak?" spurgte Thomas.

"Jo, Jens Peter siger, at hans mor vil gerne se, om Niels Houmand hugger Lise".

"Vist gør han ej".

"Nej, jeg synes da, at han kan så godt lide Lise, så hvorfor skulle han hugge hende?"

"Mener du, det er med en økse, han vil hugge hende?"

"Ja, andet kan man vel ikke hugge med?"

"Det betyder at stjæle".

"Nå," sagde Jon lettet. "Men hvorfor skulle han stjæle Lise?" tilføjede han eftertænksomt.

"Nej, det er også noget vrøvl af Jens Peter".

Anne Holevang sad ganske stille. Det, hun her uforvarende kom til at høre, gav hende meget at tænke over.

"Når Jens Peter kommer fra skole", fortsatte Jon lidt efter, "vil han vise mig sin drage; det sagde han i går. Vil du ikke med ud til ham?"

"Nej, jeg skal flytte køer og vande kalve, hente turnipsroer hjem og - - - der var een ting til, men det kan jeg ikke huske. Og så skal jeg da også læse lektie til i morgen".

"Jens Peter er vist glad for, at han snart er færdig med at gå i skole".

"Hvorfor tror du det?"

"Jo, han siger, at det er godt, han bliver færdig med at høre på det katekismuspræk".

"Nå!" sagde Thomas blot.

"Men nu skal han desværre til at høre på præstens brægen til vinter, siger han".

"Hm!" Det interesserede nok ikke Thomas videre.

"Men tror du da, at præsten siger som et får?"

Nu lo Thomas af ham. Jon blev vred og dunkede ham i siden.

"Du skal ikke le af mig".

Thomas greb ham om armen, smed ham om på ryggen og holdt ham fast.

"Av!" råbte Jon. "Slip mig for dølen, ellers sparker jeg".

"Jon!" kaldte moderen inde fra haven.

Thomas slap ham. Jon blev rød i hovedet af skamfuldhed, moderen havde altså hørt, hvad han sagde. Langsomt gik han ind til moderen. Hun tog ham ind til sig.

"Hvorfor bruger du sådanne stygge ord, Jon?"

Han begyndte at græde og lagde hovedet ind mod hendes skulder.

"Det gør både Jens Peter og Niels Houmand, og Jens Peter siger, at man kan ikke blive en rigtig mand, hvis man ikke tør bande".

"Jon, har du nogen sinde hørt Far sige sådan noget?"

"Nej!"

"Synes du ikke, han var en rigtig mand?"

"Jo, Mor".

"Der kan du se, Jon. En rigtig mand vil ikke bande. Det kan du sige til Jens Peter, når han igen vil fortælle dig sådan noget. Og en god dreng vil heller ikke gøre sin moder ked af det. Vil du ikke være god, Jon?"

"Jo, Mor, jo!" Nu tog han hende om halsen og græd igen.

Så strøg hun tårerne fra hans kind og kyssede ham og gik så ind i sit soveværelse.

"Himmelske Fader!" bad hun. "Bevar mine børn! Jeg formår så lidt mod det onde i verden. Men deres sjæle må ikke fordærves. Hjælp mig, o Gud!"

Denne oplevelse berøvede ganske Jon lysten til at vise sig stor på den måde. Moderen hørte ham ikke siden bruge ord, hvorover hun behøvede at skamme sig.

Lise mærkede, at moderens øjne vogtede på hende, og i lang tid blev hun inde om aftenen.

- - -

Blandt husdyrene i det nye hjem var der to, som var blevet alles yndlinge. Det var de små gule heste. De var trinde og bløde om kroppen og så glatte i skindet, at det var dejligt at stryge hen over dem. Når de stod på marken, og man kom hen til dem, løftede de hovedet og vrinskede og kom så og stak deres bløde mule frem for at prøve, om der var et stykke sukker i hænderne til dem. Og når man så stod og klappede dem på halsen og strøg med fingrene gennem deres kortklippede opstående manke, så de tilfredse ud i øjnene og stod ganske rolige. I marken gik

de villigt og trak plov og harve; men kom de på landevejen for den lette vogn, kunne man se, at de ligefrem glædede sig og brugte benene så hurtigt, som de fik lov til. Kusken behøvede ingen pisk. Og kom de ind til købstaden og følte stenbroen under sig, krummede de halsene og smakkede hoven i stenbroen, så det klang gennem gaden. Det var en stor fornøjelse at komme ud at køre med de to gule.

De var ens i skindet, men ikke af sindelag. Claus var meget rolig af temperament. Den lod sig ikke anfægte af lidt spektakel, og når en af de nye mærkelige vogne uden heste kom susende forbi den på landevejen, klippede den bare lidt med ørerne og fortsatte ellers i sit eget tempo.

Frits var derimod lidt nervøs, og blev let skræmt, når den pludselig hørte en ukendt lyd, og havde den ikke haft den rolige Claus at gå ved siden af, ville det have været vanskeligt at passere automobilerne med den.

Denne nervøsitet hos hesten var blevet værre, efter at Niels Houmand var kommen i gården. Når den blev bange for et eller andet og gav et spring frem, blev han vred og gav den et rap af pisken, hvorover dyret blev mere skræmt. Anne Hølevang havde flere gange sagt til ham, at han skulle tale beroligende til den i stedet for at slå den, men det var hans natur imod, derfor frugtede det ikke.

For at skaffe sig en hårdt tiltrængt indtægt havde Anne Hølevang påtaget sig at transportere mælken fra en del ejendomme til et mejeri, der lå et stykke vej derfra. Niels Houmand skulle køre denne mælketur, der tog et par timer daglig. Egentlig var han godt tilfreds med dette arbejde, der ofte gav ham lejlighed til at få en passiar med folk ved vejen. Turen trak derfor tit længere ud end nødvendigt, men kneb det så for ham at nå arbejdet derhjemme, skubbede han bare mere over på Thomas.

En dag snakkede han ivrigt med en pige, der var kommet ud til vejen efter sin mælkespand. Hestene var gået ind til rabatten ved vejkanthen og gnavede af græsset. Et automobil nærmede sig på vejen, og Frits løftede vejrende hovedet. Niels Houmand var imidlertid for optaget af sit selskab til at lægge mærke til det. Måske var det for at advare kusken, at bilisten, da han nærmede sig vognen, lod tudehornet udstøde et langtrukket hyl, men virkningen var uheldig. Det gav et stød igennem Frits, og selv Claus blev bange, da den ikke havde bemærket bilen før. De gjorde et spring fremad, så det gav et voldsomt ryk i vognen. Tømmen, der lå ganske løst i Niels Houmands hånd, fløj ud af den, og hestene for hen ad vejen. De mærkede, at ingen holdt på dem, og blev endnu mere skræmte. Vildere og vildere gik farten hen ad landevejen.

I det øjeblik tømmen blev revet ud af Niels Houmands hånd, vendte han

sig mod sin mælkevogn, og da han så den forsvinde hen ad vejen, satte han af sted efter den i det hurtigste tempo, han kunne præstere. Først blev han forskrækket, men da han så, at vognen slingrede fra den ene side af vejen til den anden, og at spandene en for en slyngedes af vognen og trillede ned i grøften, hvor indholdet af dem løb ud, samtidig med, at afstanden mellem ham selv og vognen stadig blev større, da blev han grebet af raseri. Han løb hen ad vejen. Mælkespandene lod han ligge, men da han så pisker ligge på vejkannten, standsede han og tog den op. Hans hånd fattede hårdt om den.

Anne Holevang havde netop flyttet kørerne og var på vej hjemad, da hun pludselig hørte hestehoves hurtige smæld bag sig, og da hun vendte sig, så hun de to prustende og stønnende heste komme farende, uden kusk og uden vogn, hjem mod gården. Heldigvis stod hun ikke på vejen, så hun var selv ikke udsat for at lide overlast, men som et lyn gik det gennem hendes tanke: Jon står midt i gården og hugger brænde, og derhen styrede hestene deres vilde fart. Så hurtigt hun kunne, løb hun hjemad, men knæene rystede under hende, da hun kom så nær, at hun kunne overse gårdspladsen. Der stod Jon, uskadet, ved huggeblokken og så lidt forundret ud. Hestene var der ikke.

Moderen ilede hen til Jon og kunne ikke lade være at knuge ham ind til sig et øjeblik og spurgte ham så om, hvad der var sket. Jon vidste ikke meget at fortælle.

"Jeg stod lige og huggede, og så hørte jeg, at der kom noget, og da jeg vendte mig om, kom Claus og Frits farende lige hen imod mig, men de så helt vilde ud, slet ikke som de plejer, og jeg blev så forskrækket, men så sprang de ud til hver sin side, og de rørte mig slet ikke; derved kom de på hver sin side af pætræet, og så gik deres seletøj vist i stykker, for de rendte ud ad lågen, og da var Frits foran."

"De kunne skønne at springe til side for dig - endda de var helt ude af sig selv. Jeg kan ikke forstå, hvad der er foregået. - Og hvor Niels Houmand er" føjede hun til med ængstelse. Der kunne jo også være tilstødt ham en ulykke.

De gik gennem lågen og ud i marken. Der gik hestene. De havde fundet kløvermarken og givet sig til at æde. Men skrækken sad dem endnu i kroppen, så da Anne og Jon ville gå hen til dem, satte de i løb længere bort i marken.

Så kom Niels Houmand løbende med pisker i hånden. Han svarede kort på Annes spørgsmål; men hun fik da at vide, at mælken lå i grøften, og vognen stod ved et træ, som den var tørnet imod. Seletøjet var gået i stykker, og hestene var kommet fri af vognen. Han talte ikke om sin egen forsømmelighed men gav hestene skylden for hele uheldet. "Men nu skal

Frits få sig sådan en omgang, så den kan huske det".

"Du skal behandle hestene godt, Niels Houmand. Det nytter ikke at slå dem. Den har nok været misbrugt før, sagde min mand, derfor er den urolig".

Niels svarede ikke, men gik hen imod hestene for at fange dem.

"Sæt den pisk væk og gå lidt forsigtigt, ellers fanger du dem aldrig, og det var vel bedst snart at få de spande samlet op og vognen hjem", sagde Anne Holevang i en bestemt tone.

Niels satte nølende pishen væk. Men det var ham ikke muligt at komme hestene nær. De løb, så snart de mærkede ham.

"Gå hellere ind og spis frokost!" sagde Anne til karlen, "der er stillet an."

Imens prøvede hun så at få fat på de urolige dyr. Hun snakkede venligt til dem og strakte hånden frem imod dem, mens hun langsomt gik dem nærmere. Og hendes anstrengelse lykkedes. Først tog hun Claus, og lidt efter havde hun også Frits. Hun ledte dem hjem og fik dem sat i stald.

Så begyndte hun at tage skøn over skaden. Seletøjet måtte sendes til sadelmager, vognen var også beskadiget, og når hun om otte dage fik mælkepenge, kunne hun vel dele de fleste ud igen i erstatninger til dem, der havde mistet deres mælk.

Og hendes vanskeligheder var i forvejen store.

Gælden kunne måske vokse sig så stor, at hun blev nødt til at sælge gården. Og så ville hendes børn stå uden hjem.

Når hun nåede dertil i sine tanker, var hun parat til atter at slide og kæmpe mod vanskelighederne, for det måtte ikke ske.

Men da Anne Holevang var gået ind, og Niels Houmand kom ud til hestene for at lægge det nye seletøj på dem, kunne han ikke styre sig længere. Han havde bestemt, at Frits skulle få hans vrede at føle, og nu var han alene med den. Han greb pishen, løste hesten og trak den ud i toften bag haven.

"Nå du tror, du skal holde mig for nar", sagde han til dyret og hævdede pishen over det. "Men nu skal jeg lære dig noget andet".

Han holdt hesten med den ene hånd og lod slagene regne ned over dens ryg og lænd med den anden. Hesten stejlede, fnøs og sprang rundt. Men han var den for stærk.

Jon var gået ind i haven for at finde et æble, da forskrækkelsen var ovre. Nu hørte han støj fra toften og løb derud.

Et øjeblik så han på den rasende Niels, som stadig slog, mens eder og skældsord flød fra hans læber. Han så det stakkels dyr, der forgæves sprang for at undgå slagene. Så for han ind og råbte:

"Mor, Niels slår Frits så forfærdeligt."

"Hvor?" råbte hun og løb efter Jon. Uden betænkning sprang hun hen og stillede sig i vejen for den ophidsede karl. Han lod piskens synke og tav.

"Skammer du dig ikke, Niels Houmand? Se, hvor dyret står og ryster. Kast piskens og sæt hesten i stald!"

"Vognen skal vel hentes. Skal jeg måske selv trække den?"

"Gør, som jeg siger, og gå så ind til naboen og bed ham hente vognen! Så kan du selv følge med og samle spandene op. Hestene skal ikke ud mere i dag."

Så vendte hun sig og gik.

Men ude i haven gik Jon med hænderne knyttet i lommerne: "Jeg kan ikke lide ham. Jeg kan ikke lide ham mere, for han har slået Frits så forfærdeligt".

I den følgende tid søgte Niels Houmand igen at udslette indtrykket fra den uheldige dag; men det var vanskeligt. Jon kunne ikke glemme den uret, der var overgået Frits, og hver dag klappede han den og fandt nye kælenavne til den.

En aften kom Jon ud i haven. Lise, Thomas og Niels Houmand var der allerede og gik og spiste æbler. "Skal vi lege to mand frem for en enke ude i toften?" spurgte Niels. "Jens Peter går henne på vejen. Han vil nok være med, så bliver vi to par og en enke".

Det blev vedtaget, og legen kom i gang. Niels tog først Jon, men ham fangede Lise, og næste gang fangede Niels hende, og dem kunne ingen af de andre indhente, så de blev ved at være sammen.

Det var næsten blevet mørkt, og drengene havde tabt lysten til legen. Jon havde lige løbet efter Niels og Lise, men kunne naturligvis ikke nå dem. Han var parat til at klappe igen, men Lise og Niels blev ved at tøve henne ved hegnet. Jon blev helt ærgerlig over det, men så hørte han Lise sige halvt grædende: "Lad være, Niels! Slip mig!"

Da tænkte Jon på den dag, da Niels var så gruelig slem mod Frits. Mon han nu pludselig var blevet vred på Lise og ville slå hende?

Han løb derhen og råbte: "Vil du lade være at slå Lise!"

Men nu lod det til, at Niels blev vred på Jon. Han greb ham i armen og råbte: "Lad os være fri for din snak. Jeg har ikke slået Lise."

Jon ville trække sin arm til sig, men Niels holdt fast og fortsatte i en venligere tone: "Vi legede jo bare, og du behøver ikke at sige noget til din mor om det. Jeg har ikke gjort Lise fortræd."

Men Jons beundring for Niels Houmand var borte, og han svarede ikke.

Niels Houmand slap ham og slentrede hen ad vejen med Jens Peter. Lise var løbet ind, og Thomas stod og ventede på Jon.

"Du skal ikke sige det til Mor, Jon," sagde han.

"Hvorfor må jeg ikke det?"

"Fordi Mor bliver vred på Lise".

Det undrede Jon sig over. Dog tav han den aften, og de sagde godnat til moderen og gik i seng. Men næste dag kunne Jon ikke lade være at sige til sin mor: "Bliver du vel vred på Lise?"

Moderen så forundret på ham og sagde: "Hvorfor skulle jeg blive vred på Lise?"

"Fordi Niels ville gøre hende fortræd i aften".

"Hvorfor ville han dog det?"

Det var lidt svært for Jon at forklare det, men Mor forstod det nok alligevel. Hun blev så alvorlig, og lidt efter kaldte hun på Lise, og de gik ind i Mors stue. Hvad der blev sagt, kunne Jon ikke høre; men det varede længe, og da de kom ud, kunne han se, at de begge to havde grædt. Jon blev ked af det, for nu var Lise måske vred på ham. Men hun sagde ikke noget til ham om det.

Nu gik Mor ud i marken til Niels. Jon turde ikke gå helt derhen, men han hørte, at Mor sagde noget til Niels i en meget bestemt tone, og at Niels svarede heftigt igen. Så sagde Mor atter noget og vendte ham derefter ryggen. Men Niels gik løs på gødningshobene, som han var ved at sprede, med en sådan voldsomhed, at det røg omkring ham.

Dagen efter gik Anne Holevang over til lærer Holm og havde en lang samtale med ham. Resultatet af denne var, at Lise ved novembertid flyttede over i skolen til lærer Holm, der efter at have været enkemand i nogle år havde giftet sig med en god ung pige der fra egnen. I deres hjem kom Lise Holevang til at tjene i flere år, og det blev en god tid for hende. Lærer Holm havde hun set op til fra sin skoletid, og hans hustru blev hun meget glad for.

Ved majdag næste år flyttede Niels Houmand fra Anne Holevang, og en anden, lidt ældre karl indtog hans plads.

IV

Jons bedste oplevelser i disse år var knyttede til skolen. Han glædede sig til de dage, da han skulle møde, og brød sig kun lidt om, at vejen var lang og derfor tit besværlig, især om vinteren. Skønt de nu ikke boede i det sogn, hvor lærer Holms skole lå, havde Anne Holevang dog bestemt, at børnene vedblivende skulle gå i denne skole.

Da Jon kom i skole, var han ikke uden forkundskaber, idet både moderen og Lise i den forudgående vinter havde læst med ham, og han var snart blevet gode venner med de underlige, små, sorte fyre på papiret, som hed bogstaver, og som havde den mærkelige egenskab, at de kunne "sige" noget, når de bare fik lov til at stå sammen. Lettest var det,

da der bare var to til et ord, men jo flere der blev, des mere spændende blev det at regne ud, hvad de sagde.

Den første dag fulgte Lise ham hen til læreren.

"Nå, du er Jon", sagde lærer Holm, "Ja, jeg kender jo din far. Kan du huske ham, Jon?"

"Ja!" sagde Jon glad, for nu syntes han straks, at det var hjemligt i skolen.

"Kan du læse i den bog, du har med? Jeg vil gerne høre en af historierne".

Jon læste historien om de tre Bukke-Bruser. Den syntes han særligt godt om, især fordi trolden til sidst blev stangt i elven.

"Tak Jon, det er en god historie", sagde lærer Holm, der havde hørt på ham uden at rette hans små fejllæsninger. "Nu må du gå hen til det næderste bord, og så skal jeg fortælle en historie for dig."

Men først sang de en sang, som Jon ikke havde hørt før: "Nu vågner alle Guds fugle små". Så bad læreren Fadervor, og det kunne Jon jo så godt, og derfor var han glad for at høre det.

Nu begyndte lærer Holm at fortælle om en dreng, der hed Josef og havde det så godt hjemme hos sin far. - Ja, naturligvis, tænkte Jon, der huskede på sin far. Han var meget optaget af det, han hørte. Og da Josef blev solgt af brødrene, var han nær ved at græde. Men Josef tabte ikke modet. Og her dog nu. Det gik ham godt alligevel. Han huskede på alt, hvad han havde lært af sin far, var ærlig og tro og frimodig, og derfor måtte alle holde af ham. Jon glædede sig meget derover. Men hvor underligt! Pludselig blev Josef kastet i fængsel. Hvordan skulle han nu komme hjem til faderen igen? Jon lyttede og lyttede. Sådan havde han aldrig hørt nogen fortælle før. Og hvor han dog glædede sig. Josef kom ud af fængslet og blev sat over alt folket. Det skulle hans far og brødrene blot have vidst, tænkte Jon. Men nu standsede læreren for den dag. Senere skulle de få at høre om, at brødrene mødtes med Josef, sagde han.

Jon følte sig straks nøje knyttet til lærer Holm. Han beundrede ham og følte sig afhængig af ham, fordi han kunne åbne for en rigdomskilde, hvorfra billederne vældede frem. Derfor blev skoletiden en glad og lykkelig tid for ham. Arbejdet med regning og læsning faldt ham let, skrivekunsten var sværere at lære, men eventyr og historier lagde fest over dagene. Senere var det i lige så høj grad de timer, hvor lærer Holm læste op for dem af skuespil og fortællinger, der fængslede Jon.

En anden betydningsfuld side af skolelivet var kammeraterne. Snart gjaldt det kappestrid og snart gensidig hjælp, i leg som i arbejde, for det meste i god fordragelighed, men engang imellem i håndgemæng,

spøgende først, men undertiden gående over i alvor. Skete det, at Jon indviklede sig i sådanne håndgribeligheder, trådte søster Lise gerne til. "Du ved nok, du må ikke slås, Jon", sagde hun og halede ham ud af klumpen.

Langs med legepladsen løb jernbahnen. Der var pæle med flere rækker ståltråd langs pladsen, og inden for den var der en bred græsribat, før man kom til skinnerne. Der var altså ingen fare ved at springe over disse tråde og ind på rabatten. Det var derfor også en yndet frikvarterstørnelse, vel at mærke, når Morten Ledvogter ikke var i nærheden. Han boede i det lille hus tæt ved og passede baneoverskæringen ved vejen, der gik forbi skolen.

Morten Ledvogter var naturligvis i sin gode ret, når han jog drengene bort fra banens grund. Desværre huskede drengene ikke altid på det. De morede sig, når Morten kom ilende i skjortearmer, svingende med armene og råbte: "Vil I væk, drenge! Det er statens grund, og der har I ikke noget at gøre. Her råder jeg." Det var så fristende at drille ham lidt ved at tage tilløb og lade, som man sprang over, og dog ikke gøre det, mens han stod på udkig; men gik han så ind, fløj straks et par stykker over, og så måtte han atter frem. På den måde blev adskillige middagssovnstimer ødelagt for ham. Det var ikke pænt af drengene, og en dag tog Morten da også hævn over dem ved at klage over dem - de uvorne unger - til læreren.

Lærer Holm blev ilde berørt deraf og sagde kort og klart drengene besked om, at de ikke måtte komme på banens grund.

Men drengene syntes, det var lumpent gjort af Morten at blande læreren i det. De havde opfattet det som en god leg, de havde sammen med den gnavne mand. Nu var det altså ødelagt.

En slet indskydelse fik den tykke Hans Christian til at sige, da de i frikvarteret stod uvirksomme, fordi de ikke kunne finde på en ny leg: "Hvem tør springe over tråden?"

Morten var ikke at se, så det ville vel næppe blive bemærket af nogen, om en sprang over.

En overmodig lyst for i Jon, der nu ikke længere hørte til de mindste, og den fik lov at råde. "Det tør jeg", sagde han og hoppede i det samme ind på det forbudte område. Da forbudet var overtrådt af en, fulgte mange efter. Nu var de fælles om ansvaret og lod stå til. Jon fik dog snart en ubehagelig fornemmelse ved det, han havde fremkaldt, selv om det var Hans Christian, der havde øgget ham.

Med et kom Morten Ledvogter gående frem imod dem. Alle var straks på den rigtige side af tråden og ventede på Mortens formaningsstale. Han sagde dog ikke noget, men skred dem tavs forbi og gik ind til læreren.

Nu blev drengene ubehageligt til mode. Morten kom snart tilbage, og et øjeblik efter blev drengene kaldt ind. De var meget skamfulde. "Hvem har været med til at overtræde forbudet?" spurgte han.

En række drenge trådte frem.

En sviende lussing blev uddelt til hver.

"Der har I straffen for jeres ulydighed, drenge. Men dernæst vil jeg sige jer, at I ved jeres opførsel har skadet jeres skoles omdømme. Synes I jeg har fortjent det af jer?"

Drengene sagde ikke noget, men ordene sved i sindet, mere end slaget på kinden.

"Hvem var det, der først sprang over tråden?" fortsatte læreren.

"Det var mig", sagde Jon straks.

Lærer Holm så forbavset på ham.

"Det havde jeg ikke ventet af dig?"

Jon så op på læreren. Han var dybt bedrøvet over at have skuffet lærer Holms gode tanker om ham og ønskede bare, at det kunne oprettes igen. Måske læste Holm dette i hans blik og huskede på, at en drengs letsind i regelen ikke udspringer af et slet sind. Han sluttede i en venlig tone, der satte punktum for denne sag: "Nu venter jeg, at I ikke oftere kommer på banelinien."

Det gjorde de heller ikke.

- - -

Blandt kammeraterne var der en lille dreng ved navn Poul. Han var ikke så god til at regne, og derfor havde han undertiden søgt hjælp hos Jon, der også havde været villig til at klare vanskelighederne for ham. Poul så derfor op til Jon, og søgte gerne hans selskab.

I Pouls hjem havde de kaniner og en hund med kvalpe, og disse dyr ville han gerne fortælle om i skolen. Men når han blev ivrig, kom han til at stamme, og da han ellers ikke led af denne mangel, lo kammeraterne ad ham, når han ville fortælle så rask, at munden ikke ville lystre.

En middagsstund var Poul igen ved sit yndlingsemne.

"Men i aftes var alle kanin-un-un-ungerne rendt ud, for buret var gået i stykker, og så kom Bella farende og tog ka-ka-kaninerne i na-na-nak-keskindet og -"

"Ha, ha, ha!" lo drengene rundt om, og Hans Christian afbrød ham: "Du ka-ka ikke få det sagt Po-Po-Poul, så du må hellere tie st-st-stille".

Poul blev vred og for løs på Hans Christian, der var meget større end ham selv, men blev raget til side.

"Pa-pa-pas nu på Poul, at jeg ikke bliver ga-ga-gal i hovedet".

Men nu tabte Poul besindelsen. Han langede en knyttet næve ud efter Hans Christians mund og ramte også, så Hans Christians næse kom til at bløde lidt. Den store dreng sprang op, væltede Poul om i græsset og dunkede løs på ham af alle kræfter, til han lige med et blev rullet til side af noget, der uventet kom farende imod ham. Det var Jon, og nu var det Hans Christian, der lå underneden og Jon holdt hans hænder fast.

"Det var din egen skyld, Hans Christian," sagde Jon. "Du kunne have ladet være at drille, og nu lader du Poul være".

Hans Chr. masede for at komme løs, men da han ikke kunne det, begyndte han at snøfte: "Han skal vel ikke slå min næse til blods".

"Poul, gå hen til pumpen og gør dit lommeterklæde vådt, så vi kan vaske ham, og lad os så holde fred."

Men da de gik fra skole, og Jon og Poul fulgtes et stykke vej, sagde Poul: "Vil du ikke besøge mig på søndag og se mine kaniner? Jeg har også en fiskestang, og der er karusser i dammen, så vi kan godt fiske".

Det havde Jon megen lyst til og fik også lov af moderen.

I de følgende dage var Jon og Poul stadig sammen i frikvartererne og talte om alt det, Poul havde. Jon glædede sig meget til søndagen.

Pouls mor tog imod ham, da han kom. Hun trykkede hans hånd og sagde: "Velkommen Jon! Du er en god dreng, siger Poul. Dig vil vi rigtignok gerne have besøg af."

Jon blev genert, men så kom Poul heldigvis, og de løb straks ud. "Skal vi først se Bellas hvalpe?" sagde han og gik ind i laden. I en krog lå fem små trinde fyre og kravlede rundt. Bella var der ikke, så de kunne rigtig betragte dem og tage dem op i hænderne og mærke, hvor bløde de var. Jon tænkte på, hvor morsomt det ville være at have en af dem selv. Men de skulle vel sagtens sælges, og Moder ville nok ikke give penge for en hund.

"Lad os nu komme ud til kaninerne!" sagde Poul og begyndte at gå.

Jon ville næsten ikke slippe den hvalp, han stod med i hænderne. Den var brun med hvide poter. I det samme kom Bella løbende. Jon skyndte sig at sætte hvalpen ned. Bella så anerkendende på ham og derefter på flokken med tydelig stolthed.

"Den er klog" tænkte Jon. "Bare jeg dog havde en hund!"

Så gik de ud til kaninerne. Dem kunne Poul have stået og fortalt om længe, men han mærkede nok, at Jon brød sig ikke så meget om dem. De mindede ham for meget om rotter.

Men da de fik fiskesnøren kastet ud i dammen, var Jon igen ivrig. Hviskende sad de sammen på bredden og ventede på bid.

Det kom, og en stor blank karusse blev halet på land. Senere fik de

to små, men så havde Poul ikke tålmodighed til at sidde der længere, og de gik hjem til Pouls mor med fangsten. Hun roste dem og lagde fiskene ud i køkkenet.

Resten af eftermiddagen gik hurtigt for de to drenge. De badede i en mergelgrav, hvor det viste sig, at Poul kunne svømme som en hund, de lyttede efter fuglestemmer i en lille granskov, og de red hestene til vands for karlen.

Men da de kom ind til aftensmad, blev Jon rigtignok overrasket. Der lå deres karusser på en tallerken, stegte og svømmende i smør. Så godt havde ikke noget smagt Jon i lang tid som de fisk. Pouls mor var rar, syntes han.

Inden Jon skulle hjem, løb han endnu en gang over til Bellas hvalpe og tog den tykke brune med de hvide poter op til sig og kælede for den. Bella var der, men fandt sig i det, blot holdt hun stadig øje med hvalpen.

"Vil du have den, når den bliver stor?" spurgte Poul.

Jon blev meget glad. "Må jeg da få den for din mor?" spurgte han. "Det tror jeg nok, nu skal jeg spørge hende".

Tilladelsen blev straks givet, og Jon takkede, så pænt han kunne, og skyndte sig hjem.

"Mor, jeg har fået en hund; må jeg ikke nok have den?" råbte han, så snart han kom inden for døren.

"God aften, min dreng! Hvad er det for en hund?"

Jon fortalte løs om dagens oplevelser, men især om de små, søde hvalpe og deres kloge mor. Han fik da også lov til at modtage gaven, og nu spurgte han stadig Poul i skolen, om hvalpene snart var store.

En måneds tid efter kom Poul ud til ham med den. Jon havde en kurv med hse parat til den. Han kaldte den Sjanko efter helten i en indianerhistorie og fik megen glæde af den.

V

Anne Hølevang var godt tilfreds med sin nye karl, Rasmus Bang. Han var sindig og rolig og passede hendes bedrift, som om det havde været hans egen. Samtidig mærkede hun dog også, at han ikke ville tage mod ordrer fra hende, sådan som Niels Houmand havde gjort det, så nu tav hun stille, selv om der var noget, hun havde ønsket gjort på en anden måde.

Rasmus Bang var tidlig kommet til at råde og styre selv og var i årenes løb bleven vant til dette, dog med afhængighed af eet menneske, hans moder.

Faderen var død, før børnene blev voksne. De havde en mindre land-

ejendom, og den måtte Rasmus nu passe, kun seksten år gammel. De yngre søskende voksede op og forlod hjemmet, men han blev der. I det daglige lod moderen ham råde og talte til ham som til en voksen mand, men samtidig formåede hun at bevare en afgørende indflydelse på ham i alle personlige forhold. Han gik med på besøg hos naboer, spillede kort, røg tobak og drak snaps til maden som de, men aldrig til dans og lystighed med ungdommen, for det ønskede moderen ikke; hun frygtede, at det skulle trække ham fra hende. Han gik med moderen til kirke, men lukkede ikke sit sind for tarvelige historier, når de blev fortalt af ældre mænd. Flittigt og troligt passede han arbejdet, men følte sig også som et mere værdifuldt menneske end de letsindige unge, der lo og morede sig over øjeblikkets glæde og ikke tænkte på at sikre sig en tryk fremtid.

Da Rasmus Bang var tredive år, kunne moderen ikke mere overkomme kvindearbejdet i gården, og en fremmed pige til at gøre det ville hun ikke have i huset. Det kunne jo hende, at Rasmus da ville komme til at synes så godt om hende, at han ville gøre hende til kone i gården, og det ønskede hun ikke. Hvis Rasmus ville gifte sig, skulle det være med en pige af stand, en gårdmands- eller købmandsdatter og ikke en tjenestepige. Hun solgte da gården og flyttede ind i en lille lejlighed i nærheden af en gift datter, der boede i købstaden.

Rasmus rejste til en stor by og prøvede forskelligt arbejde. Han var vognmandskusk og købmandskarl, tjente ret godt, men længtes efter landet og efter mere selvstændighed. Så tog han plads hos en landsbylærer, hvis jordlod og kreaturer han skulle passe.

Han ventede her at få en stilling, hvori han kunne være sin egen herre, men blev skuffet. Læreren var vant til at være eneheriker i skolen, og han spurgte heller ikke Rasmus Bang, om det passede ham, når han bad ham gøre have ren, rive legeplads eller hente salmenumre hos præsten. Rasmus fandt, at han var for gammel til den plads og sagde op.

Da var det han kom til Anne Holevang som bestyrer.

Her kom han til at føle sig hjemme. Det var en god lille gård, omtrent som hans eget hjem havde været. Ved et mut væsen fik han Anne Holevang vænnet af med at blande sig i gårdens drift og børnene til at betragte sig med respekt. Da det var nået, kunne han også godt være munter og sang undertiden viser for Jon, der opmærksomt lyttede til. De var anderledes end sangene, han lærte i skolen. Nogle var lystige, men de fleste lød sorgmodigt og handlede mest om ulykkelig kærlighed.

Men så hændte det for Rasmus Bang, at følelser, som var trængt til side i hans ungdomstid, brød frem og krævede deres ret i hans liv.

Det var en ung pige, som tjente hos en købmand i nærheden, der vakte

disse følelser til live hos ham. Hun talte så frimodigt til ham, når han kom i butikken for at købe tobak og lignende småting. Han måtte lægge mærke til hendes stemmes klang, hendes bløde, lette bevægelser og håret, der stod i et brus af krøller om hovedet. Forøvrigt var hun sund, kraftig og velvoksen. Han længtes efter at se og høre alt dette igen, når han var gået, og derfor gik han til købmanden langt tiere, end han egentlig behøvede. Og mærkeligt nok var han næsten altid så heldig at træffe hende, skønt hun nærmest havde sit arbejde i huset og kun lejlighedsvis i butikken. Da de var blevet mere kendt, begyndte hun at smådrille ham, og det var noget ukendt for ham, men meget behageligt, da det var hende. Kort sagt, han var forelsket, og da dette til hans egen forbavselse var blevet ham klart, gik han en aftenstund hen og friede til Else, som pigen hed, og fik hendes ja.

Den sommer var den lykkeligste, han havde oplevet.

Men da vinteren nærmede sig, begyndte han at tænke på at få et hjem for sig og Else. Han længtes selv derefter, og Else lod ham tydeligt forstå, at hun ikke ønskede vedblivende at tjene, når hun var forlovet med en mand, der måtte kunne skaffe hende et hjem.

Så måtte han da tænke på at få sin mors samtykke, for uden hendes hjælp ville det ikke blive let for ham at skaffe sig en ejendom, de kunne leve af, og han kunne heller ikke tænke sig at foretage et så betydningsfuldt skridt uden hendes billigelse.

Når han hidtil havde udsat at fortælle moderen om Else, var det, fordi han havde en følelse af, at hun ikke ville synes om hans valg. Else var fra et lille hjem i byen og havde mange søskende, så hun ville ikke kunne bringe andet med sig i ægteskabet end et par raske hænder og et lyst og frejdigt sind. Det var også ham nok, selv om han ingenlunde manglede sans for de mere håndgribelige værdier, men han var bange for, at moderen ikke ville have det samme syn på sagen.

Han var beklemt om hjertet, da han endelig en søndag eftermiddag sad over for moderen og betroede sig til hende og bad om hendes samtykke.

Den usikre måde, hvorpå han fortalte det, viste hende, at hun endnu havde magt over ham, og hun besluttede straks at bruge den til at forhindre dette giftermål, som efter hendes skøn var en misalliance.

"Här du betænkt, hvad I skal leve af?" spurgte hun.

"Mine søskende er da blevet hjulpet i vej. Jeg tænkte, at du også ville hjælpe mig."

"Ja, hvis det var til dit gavn. Men det er en sådan forbindelse ikke. Kunne du ikke have holdt dig til din egen stand?"

"Hvad har du da imod Else, Mor?"

"Hun er for ung for dig. Tror du hun har tålmodighed til at slide som

husmandskone?"

"Jeg tænkte også, at du ville skaffe mig midler til at købe en lille gård."

"Bringer hun måske noget med! Har hun sengetøj? Ikke engang til sig selv, tænker jeg, langt mindre til andre. Har hun dækketøj og hvad andet, du skal bruge i et hus? Hun ejer vel knap et stykke linned til sig selv."

"Hun har hjulpet sine søskende, ved jeg".

"Der ser du, hun forstår ikke at holde på sine penge. Hvordan ville det gå jer? Nej, slå det af hovedet, Rasmus."

"Jeg tror, at hjertelag er mere værd end penge, Mor. Men du vil nok ikke have, at jeg skal blive lykkelig."

Det sidste var sagt i en bitter tone, som gjorde moderen forskrækket. Men hun troede, at hun arbejdede for hans bedste, og derfor gjorde hun sig hård.

"Du tror ikke, jeg har hjertelag for dig, skønt jeg altid tænker på dit vel. Jeg vil have, at din fremtid skal være solid, og det med et ungt glat ansigt, det får ende. Det er ikke noget at bygge på. - Men jeg troede, at du var så glad for den ejendom, du passede. - Den kunne vist godt blive din - hvis du selv ville."

Rasmus så uforstående på moderen.

"Da jeg besøgte dig, talte jeg meget med Anne Hølevang. Det gælder for hende først og fremmest om at bevare hjemmet, og det er ikke let for hende, hvis hun stadig skal skifte karl. Jeg kunne se på hende, at hun synes om dig. Og der er vist ikke ret mange kvinder i hendes alder, der kunne sige nej til en ung pæn mand. Og i forhold til hende er du ung."

Rasmus vendte sig bort. Moderens tale var ham imod, men han fandt ingen ord for det i øjeblikket.

"Ja, tænk nu over det," sluttede moderen. Det skal jo ikke afgøres i dag. Men du skal tænke frem i tiden og ikke bare på det, der ser så lokkende ud i tiden."

Og Rasmus tænkte.

Det var bittert at skulle opgive Else. Det var ligesom at gå bort fra solen og lukke sig inde i mørket. Men moderens nej var ikke til at komme forbi, syntes han. Han stred imod i sit indre, men han var ikke øvet i at træffe sit valg ud fra egen overbevisning. Hans mod slog ikke til.

Han havde ikke turdet træffe Else i den tid, da tankerne tumlede frem og tilbage mellem trods og eftergivenhed, mellem lyse forventninger og mørk fortvivlelse. Det blev til håbløshed for ham, og han gav op. Det var vel skæbnen, og den nyttede det ikke at stride imod.

En aften gik han så til Else og sagde hende, at det kunne ikke blive til noget med de to, han måtte hæve deres forbindelse.

Det kostede ham anstrengelse at sige det. Han havde troet, at hun ville græde. Men i stedet for rejste harmen sig i hende.

"Når din mor skal bestemme det for dig, skulle du hellere have spurgt hende, før du spurgte mig. Jeg er altså ikke god nok til hende. Men når du ikke tør stå på egne ben, men skal holde din mor i skørterne, er du heller ikke den mand, jeg bryder mig om at være gift med."

Så gik hun hastigt fra ham, ind i sit kammer og satte sig på sin seng og brast i gråd. Det var alligevel en smuk drøm, der brast.

Rasmus Bang var blevet vred ved Elses ord, og det hjalp ham over øjeblikkets fortvivlelse. Men snart fik andre følelser magten. Hun har jo ret, tænkte han. Det er mig, der er fejg. Jeg skal ikke eje lykken, for jeg turde ikke gribe den, da den bankede på min dør. Og han hengav sig i resignationer.

Men han ville bort fra stedet og sagde sin plads op. Anne Holevang var ked af at komme af med den pålidelige karl, men måtte lade ham rejse.

Han flyttede til stationsbyen, lejede sig et værelse og tog arbejde, hvor det blev tilbudt. Om aftenen sad han i timevis på sit værelse og grublede.

Moderen iagttog ham, når han en enkelt gang besøgte hende, men spurgte ham ikke ud. Et sår skal have tid til at læges, men da hun fandt, at tiden var inde til handling, rejste hun ud og besøgte Anne Holevang.

"Jeg ville dog se, hvorledes du har det," sagde hun, da Anne havde budt hende til sæde på sin bedste stol. "Vi ensomme kvinder har det ikke let. Min mand døde, da jeg var fyrretyve år, så jeg kender det".

Anne nikkede blot. Hun tænkte på, hvad den gamle Bangs egentlige ærinde kunne være.

"Men jeg havde en stor søn, der kunne være min støtte. Dine drenge er vel for unge til at klare arbejdet endnu".

"Ja den ældste er kun tolv år".

"Er det en flink karl, du har nu?"

"Ja det er det. Desværre rejser han fra mig til maj. Han skal giftes."

"Så står du igen på bar bund. Nej, det er ikke let for en enlig kvinde".

Anne Holevang spurgte af høflighed mod sin gæst: "Hvorledes har din søn det?"

"Så som så. Det er et træls liv at gå fra sted til sted og arbejde. Men han synes, han er for gammel til at tjene. Han skulle have en lille gård. - Som din for eksempel - men det er jo ikke let at få".

Det sidste blev sagt med et suk.

Anne Holevang begyndte at forstå, hvor Maren Bang ville hen. Hun blev underlig til mode og begyndte at tale om andre ting.

Siden gik de ud og så bedriften. Den var i god orden, så Maren Bang, og hun blev bestyrket i ønsket om, at hendes søn skulle have denne gård.

"Skal jeg så tale med Rasmus?" spurgte hun ved afskeden og så fast på Anne Holevang.

Denne tog blikket til sig og tøvede lidt med svaret.

"Tale med ham kan du da godt - mere kan jeg ikke sige i dag".

De to kvinder havde forstået hinanden, og de vidste det gensidigt om hinanden.

- - -

Dagen efter besøgte Maren Bang sin søn.

"Du har det ikke så godt, som du burde have det i din alder Rasmus," sagde moderen bekymret.

"Jeg klager ikke", svarede sønnen flegmatisk.

"Jeg ville så gerne have set dig som mand i din egen gård, før jeg dør", fortsatte Maren Bang og sukkede.

"Det skulle du have betænkt, da jeg bad dig".

Stemmen var hård. Moderen mærkede, at der måtte handles forsigtigt.

"Tror du da ikke, jeg vil dit bedste", sagde hun blidt.

Sønnen var straks blødgjort.

"Jo Mor, men vi tænker ikke ens om den sag".

"Men jeg kender mere af livet, end du gør, husk det!"

Rasmus tav.

"Jeg har for resten besøgt Anne Holevang. Til maj mangler hun igen en karl".

"Nå".

"Det er en dejlig lille gård".

"Ja - den plads kunne jeg godt tænke mig at tage igen".

Han vidste, at Else ikke mere var på den egn, men det sagde han ikke til moderen.

"Pladsen kan du let få, Rasmus - men du kan få mere end det".

"Hvad mener du, Mor?"

"Gården".

"Gården! Vil hun da sælge?"

"Nej, hun vil netop ikke af med gården - og derfor trænger hun til en mand".

"Tror du et ægteskab uden kærlighed dur?"

"Agter du hende ikke? Det gør du, og hun agter dig; derpå kan der også

bygges et samliv".

"Er det ikke et vovespil, Mor?"

"Det ville vel være det for unge, men I er så gamle, at I kan tage fornuften med på råd".

"Tror du da, hun ville det?"

"Du får vist ikke nej, hvis du spørger. Men nu kan du jo selv tænke på det. Jeg siger det kun for at gavne dig."

Rasmus tænkte længe over det; men også denne gang sejrede moderens vilje i ham.

Han besøgte Anne Hølevang, der tog godt imod ham.

"Vil du være god imod mine børn?" spurgte hun, da han friede til hende.

"Har du grund til at tænke andet?" sagde han.

Det havde hun ikke, og så gav de hinanden hånden.

De løste kongebrev, og kort efter blev de gift.

VI

Det var underligt for de tre børn, da de fik at vide, at de skulle have en ny far. At de kendte ham, gjorde ikke sagen stort bedre, for han havde ikke vundet deres hjerter, dertil var han for egenmægtig og for lidt forstående overfor deres barnlige eller ungdommelige interesser. Han kendte kun pligtens lige vej, med passende hvilepauser til passiar med naboer ved en pibe tobak om svinepriser, hestehandler eller landets politik, men at et barn skulle have fritid til leg og fantasen, forstod han ikke. Der havde ganske vist været en kort tid, hvor det var anderledes. Da havde han kunnet more sig, når Jon tumlede rundt med Sjanko, så de begge blev helt fortumlede af det og han havde endogså selv deltaget i deres leg om aftenen sammen med Else. Men børnene vidste godt, at det var hende, der fik ham med til det, og det var jo for længst forbi. I den sidste tid han havde været hos dem, havde det ikke været muligt "at slå et smil af ham med en vognkæp", som Jens Peter havde bemærket.

Og nu skulle han komme igen - som deres far, der fik ret til at bestemme over dem. Lise sagde ikke ret meget, men hun glædede sig over, at hun ikke var hjemme, men havde sin gode plads hos lærer Holms. Thomas var ked af denne forandring, og tænkte ved sig selv, at det kunne moderen gerne have ladet være med. Han vidste ikke, at det netop var for deres skyld hun havde gjort det, for at ikke en endnu større forandring skulle ske for dem. Men hun vidste ikke, at både Lise og Thomas hellere ville have mistet deres hjem, når de blot havde beholdt moderen

for sig selv, end de ville have, at der skulle komme en mand i hjemmet, som skulle være i deres fars sted. De huskede jo dog deres rigtige far ganske tydeligt og elskede ham så højt, at det var dem en umulig og krænkende tanke, at nogen anden kunne gå i hans sted.

Jon var den, der ventede ham med størst tillid. Han huskede, hvor godt og trygt, det havde været, da hans far levede. Ville Rasmus Bang blive mod dem som en far, da var det rart at tænke på. Desuden så Mor fornøjet ud, og så kunne Jon heller ikke godt lade være at blive glad.

Rasmus Bang havde ikke i sinde at gøre uret mod nogen; men hans tanker drejede sig mere om den fordel, han nu opnåede, end om det ansvar, han påtog sig, og da han ikke forstod sig på børn og heller ikke gjorde sig anstrengelse for at komme til det, kom han alligevel til at gøre uret mod det hjem, han gik ind i.

Anne Hølevang mærkede snart, at Rasmus ikke var anderledes imod hende end før, fordi hun var blevet hans hustru. Ham ville lige så lidt nu som før have hendes indblanding i gårdens drift, undtagen hendes hjælp ved arbejdet. Den tog han imod som en selvfølge uden at takke hende. Han var anerkendende over for hendes dygtige husførelse og påskønnede, at maden altid stod parat til ham, når han kom ind fra arbejdet, men fandt han et punkt, hvor han syntes, at hun brugte mere, end hans moder havde gjort, sagde han hende, at der godt kunne spares her. Hun undrede sig lidt, for det var småting, det drejede sig om, og det havde jo alt sammen været hendes, før de blev gift, selv om hun også havde en del gæld, som han havde betalt noget af med sine penge. Men hun anså det for en hustrus pligt at rette sig efter sin mand, og hun gjorde det uden at knurre. Det var forholdet til børnene, der kom til at volde fortrød.

Thomas var en dygtig dreng med megen interesse for landbruget; især holdt han af at følge hestene bag plov og harve og at udrette det kørende arbejde, når korn og hø skulle ind eller sæden bringes til mølle for at males. Den sidste karl havde været flink imod ham og havde villigt overladt ham den slags arbejde. Men nu fik han at vide, at han var for ung til at pløje, og at køre til mølle kunne der slet ikke være tale om. Det var for risikabelt. Hestene kunne løbe løbsk, eller han kunne tabe sækkene uden at lægge mærke til det. - En væsentlig grund var dog, at Rasmus Bang selv gerne ville til mølle og have en lille snak med mølleren. I stedet for skulle Thomas passe køer, holde rent i svinestien og samle sten i marken. Men heller ikke det kunne han få lov til at gøre, som han selv ville.

Han ville gerne koble de seks køer sammen, når de skulle trækkes i marken, det havde han vænnet dem til. De første gange, Rasmus så det, sagde han ikke noget til det; men en dag var Thomas uheldig; en ko

blev vild og lavede uro i koblet, og to af flokken slog sig løs og løb ind i kornet. Dagen efter ville Thomas gøre, som han plejede, men blev standset af stedfaderen.

"Hold op med de kunster, dreng! Du kan nok nøjes med at trække to køer ad gangen."

"Det andet er da meget hurtigere".

"Du har tid til at gå tre gange. Vi skal ikke have køerne til at rende i kornet."

Thomas tav, men følte sig ydmyget.

Sådan gik det mange gange.

Thomas havde set, hvor hurtigt negene gik fra mand til mand, når der kørt korn ind på de store gårde. Han ville gerne være en dygtig karl og svingede derfor negene ned fra læsset, så hurtigt han kunne, da de en dag kørte korn sammen til en stak uden for gården. Men det tempo passede ikke stedfaderen, og han sagde derfor: "Langsommere!" - Så gik det godt en lille tid, men atter kom negene for hurtigt for Rasmus Bang, og da et neg, han lige havde løftet, blev slået ham af hænderne af et nyt, der kom susende fra Thomas, blev han så vred, at han greb kørepisken og slog flere gange op over læsset efter Thomas, der dog hurtigt kastede sig ned i læsset og delvis undgik slagene.

Thomas bed harmen i sig i tavshed og fortsatte arbejdet.

Men Jon, der så det hele, blev overrasket, vred og fortvivlet. Thomas havde jo ikke gjort noget. Rasmus Bang var rigtignok ikke en ny far, når man skulle gå og frygte for ham.

Jon fortalte det til moderen.

Anne Holevang, som hun også efter sit nye ægteskab blev ved at kaldes, tog ikke til genmæle, fordi der blev gjort uret imod hende selv. Noget andet var det, når det galdt hendes børn. Så skød hun ængstelsen til side.

"Du er uforstandig mod Thomas", sagde hun til sin mand. "Han har en god vilje og er let at lede med venlighed".

"Han skal lære at rette sig efter voksne folk, skal han".

"Du skal ikke bruge kørepisk imod ham".

Det blev sagt i en tone, som overraskede Rasmus Bang. Han gav et heftigt svar og gik.

Det første skår i glæden over deres samliv var slået, og det blev ikke helet.

Det var svært for børnene med det lille ord Far, som moderen havde bedt dem bruge til stedfaderen. Thomas kunne ikke få det i sin mund. For Jon gik det lettere, men en dag - det var efter moderens samtale med stedfaderen om Thomas - havde han, da han sagde Far, fået det svar: "Jeg er ikke din far". Da holdt han også op med at bruge dette navn. Børnene

lærte at klare sig foruden. De undgik direkte tale til stedfaderen, og i omtale sagde de han. De var ikke i tvivl om, hvem der mentes.

Forøvrigt blev Thomas snart efter sendt ud at tjene på en gård. Rasmus Bang havde sagt til moderen, at de godt kunne undvære ham, Jon var stor nok til at gøre hans arbejde, og hun havde indvilliget deri. Det var nok bedst, tænkte hun, at han ikke skulle være sammen med stedfaderen til daglig, selvom det gjorde hende ondt at sende ham ud så tidligt til at stå op om morgenen tillige med voksne karle og gøre dagens gerning sammen med dem. Det var ikke det, hun havde tænkt sig, da hun gik ind i et nyt ægteskab - for sine børns skyld. Hun sikrede sig, at han kom til en god mand, der havde omsorg for sine folk.

Nu var Jon ene barn i hjemmet. Han savnede sine søskende, men han havde dog ofte lejlighed til at se dem, når han kom i skole. Lise var altid så fornøjet, når han opsøgte hende i et frikvarter i lærerens køkken, og Thomas gik fremdeles i skole. Han var glad for sin plads, sagde han til Jon, og fortalte om de andre karle og deres arbejde. Tit var han dog søvnig i skolen, fordi han skulle så tidligt op om morgenen, og en dag sagde læreren, at han skulle stå op, ellers faldt han i søvn. Da gjorde det Jon ondt for broderen, men han vidste, at Thomas ikke holdt af at blive ynket, så han sagde ikke noget til ham om det.

Hjemme gik tiden ofte langsomt for Jon, fordi han næsten hele tiden havde pligter, og han længtes efter at blive færdig, så han kunne lege eller læse. Det sidste var han meget ivrig efter. Hos lærer Holm lånte han historiske romaner, og han levede helt med i riddernes og væbnernes farefulde liv, mens han læste, og bag efter tænkte han meget på disse helte. Han ville gerne tale med moderen derom, men for det meste havde hun ikke tid til at høre på ham.

Heldigvis var der dog en, der hellere end gerne ville høre på Jon og lege med ham. Det var hans kære hund Sjanko. Den var vokset op til en stor pæn hund, ja Jon syntes egentlig ikke, at der fandtes et kønere dyr end den. Af hele sit trofaste sind elskede den Jon og var ham lydig. Den fulgte ham på vej til skole, men gik straks hjem, når han sagde det til den. Når han så om eftermiddagen atter nærmede sig hjemmet, kom den springende ham i møde, og gensynsglæden imellem dem var lige stor på begge sider. Havde han læst en indianerhistorie, lavede han en flitsbue, og så gik de sammen "på jagt". Han tyede også til den, når han var bedrøvet, og tog den i sine arme og forklarede den, hvad der var i vejen. Han vidste nok, at den ikke forstod andet end stemmens klang, men han læste også tydeligt i dens blik, at han var dens bedste ven, og at den så gerne ville have ham glad igen.

Det blev han i regelen også hurtigt, for hans sind var frejdigt af

naturen, og selv om meget var blevet anderledes i hjemmet, havde han stadig trygheden i sin moders nærhed. Men der var noget, der tærede på hans glæde, og det var, at han ofte lagde mærke til, at moderen var ked af det. En dag så han, at hun sad på en stol og græd stille. Da satte han sig, som da han var en lille dreng, på hendes skød, tog hende om halsen og spurgte: "Hvorfor græder du Mor?" - Hun strøg ham mildt over håret, men sagde blot: "Det forstår du dig ikke på min dreng".

Jon måtte nøjes med at klappe Mor på kinden og så gå igen. Han kunne ikke se til bunds i tingene, men eet vidste han: der var forbindelse mellem moderens tårer og stedfaderen.

Rasmus Bang følte sig snart skuffet over sit ægteskab. Han var gået ind til det med en - vel ikke bevidst - følelse af, at han ofrede sig, og at der derfor burde vises ham taknemmelighed. Men han mærkede, at et ægteskab stiller krav på områder, han ikke havde tænkt over, krav som han ikke havde lyst til at opfylde.

Da Anne Holevang giftede sig, var det hendes ønske at danne et nyt ægteskab med gensidig fortrolighed, agtelse og tillid, som hun havde kendt det før. Derfor krævede hun fortrolighed og fællesskab om alt af sin mand, ikke højlydt, men i det daglige liv som en naturlig følge af, at de nu var mand og hustru. Men dette kunne og ville Rasmus Bang ikke yde hende. Det stred imod så meget i hans sind: gammel vane, noget generthed og en del selvgodhed. Og den kærlighedens sol, som kunne have smeltet alt sådant, havde ikke lyst over dette ægteskabs indgåelse.

Havde de nu været ene to, da havde hun sikkert dog i det lange løb vundet hans tillid og agtelse. Men hendes børn kom dem imellem. Han syntes, at der blev taget for meget hensyn til dem. Hun ønskede dem opdraget til arbejdsomhed og nøjsomhed; men hvad der gjaldt deres sande ve og vel til legeme og sjæl var for hende det højeste hensyn. Og hun kunne ikke helt slippe for konflikter med sin mand på dette område, selv om hun søgte at undgå dem.

Det kunne gælde småting. Han syntes ikke, at børnene - i hvert fald drengene - behøvede at have sko, for han havde selv kun haft træsko, da han var barn. Hun havde heller ikke ejet sko før sin konfirmationsdag; men hun vidste, at hvis drengene nu kom sammen med andre børn en søndag, ville der blive skævet efter deres træsko, og hun ville ikke have, at de skulle se ud, som om de var fattigere end andre. De fik skoene, men det ærgrede ham, og derfor havde moderen og børnene ikke så megen glæde af dem, som de ellers ville have haft.

Men det kunne også gælde betydningsfuldere ting. Skolen, som Thomas

og Jon gik i, var en privat skole, og derfor skulle der betales skolepenge for dem. Disse var ikke ret store, men alligevel erklærede Rasmus Bang, da nogen tid var gået, at det var en unødvendig udgift, da der jo var en offentlig skole i sognet, som var gratis. Anne Holevang vidste, at Jon elskede lærer Holm, og at det havde været hendes afdøde mands ønske, at børnene skulle opdrages af ham. Hun ville derfor ikke give efter for sin mand i dette stykke. Han nægtede at betale skolepenge mere, og selv havde hun ingen midler. Hun gav dog ikke op.

Først gik hun til Mads Lind i Enggården, som Thomas tjente hos. Han var vel fornøjet med Thomas og gik straks ind på at betale skolepenge for ham den korte tid, han endnu havde at gå i skole i. Dernæst gik hun til Holm, og i fællesskab skrev de et brev til en mand i Jens Hølevangs slægt, som hun mente ville hjælpe hende at opfylde den afdødes ønske om børnenes skolegang. Hun blev heller ikke beskæmmet. Der kom et godt brev tilbage, og Jon fortsatte sin skolegang hos lærer Holm.

Selv om Anne Holevang således ofte satte sin vilje igennem, hvor det gjaldt børnene, var hun samtidig bedrøvet over at mærke, at hendes mand gled fra hende i stedet for at komme hende nærmere. Hun levede for sine børn; men hun kunne ikke helt slippe håbet om personlig lykke i ægteskabet og prøvede stilfærdigt at få lidt mere glæde ind i deres daglige liv. Kom der naboer på besøg, var Rasmus Bang livlig nok, men ellers var han oftest mut og tavs. Det var dette, hun gerne ville have ændret.

Den gamle tradition med en køretur hver sommer til skoven ved stranden havde hun søgt at bevare, da den glædede både børnene og hende. Den første gang, hun bad Rasmus derom, havde han også sagt ja og været munter og fornøjet på turen, så de alle havde megen glæde deraf. Men da hun næste sommer igen foreslog ham den, havde han først sagt, at hestene nok kunne trænge til hvile om søndagen, og da hun sagde, at de jo kunne gå derved, undskog han sig med, at det ikke var heldigt, at de alle var væk fra kreaturerne så længe. "Men I kan jo gå", fjædede han til.

Anne Holevang var nu klar over, at glæden ved turen var ødelagt for hende, men for børnenes skyld - både Lise og Thomas var hjemme den dag - gjorde hun endnu et forsøg.

"Vil du ikke komme senere, når du får tid?"

"Jo - det tænker jeg nok", sagde han for at få ende på sagen.

Anne pakkede madkurven, og de drog af sted og glædede sig som før over skov og strand. Men da det blev tid at åbne kurven, tøvede hun længe, fordi hun håbede, at Rasmus ville komme. Til sidst måtte hun pakke ud, og da de havde spist, gik de hjem.

"Du kom alligevel ikke", sagde hun, da de var nået hjemmet, hvor han

sad og røg på en pibe.

"Nej, jeg brød mig ikke om at tradske derned".

"Er du da glad for, at vi er kommen?" spurgte Anne spøgende og ville give ham et kys. Men han drejede hovedet bort og tav.

Jon så skuffelsen i moderens ansigt og bedrøvedes og harmedes på een gang.

Uden ond vilje dryppede Rasmus Bang gang på gang malurt i hjemmets glæde, fordi han ikke havde tilegnet sig den sidste del af kærlighedsbudet: Du skal elske din næste som dig selv.

Jon havde en stadig bekymring. Stedfaderen var en modstander af, hvad han kaldte unødvendige udgifter, og en dag havde han fundet en ny af den slags.

"Hvorfor mon vi egentlig skal holde hund? Den køter gør ikke den ringeste nytte og æder dog ikke så lidt".

Jon så bønfoldende på sin mor om hjælp.

"Det er da en pæn hund, og næsten alle folk her omkring holder hund", indvendte hun spagfærdigt.

"Ja, det er også tåbeligt".

~~Mere-var-der-ikke-blevet-sagt,-men-Jon-vidste,-at-stedfaderen-let-en-anden-dag-kunne-finde-på,-at-nu-skulle-Sjanko-dø.~~

"Den gør da også, når der kommer fremmede, så vi kan høre det", sagde Jon.

"Martinus kunne godt skyde den", fortsatte Rasmus Bang sine egne tanker.

Mere var der ikke blevet sagt, men Jon vidste, at stedfaderen let en anden dag kunne finde på, at nu skulle Sjanko dø. Han blev angst for, at det skulle ske, mens han var i skole. Derfor var han helt lettet, hver gang han så Sjanko komme springende imod sig med glædeshyl og høje hop i lykkelig uvidenhed om den fare, der truede den.

En dag kom da også skæbnen over Sjanko - og Jon. Hunden mærkede den knap selv, for den drejede hovedet til en anden side, da jægeren trykkede bøssen af, og skuddet gjorde straks ende på dens liv. Men Jon klappede sin døde ven og græd over den og savnede den længe.

Men i bedrøvelsen over tabet af hunden blandede sig også vrede og bitterhed mod stedfaderen. Det var hans skyld, at Thomas skulle ud at tjene, tænkte Jon. Han har skudt min hund, og han ville have taget skolen fra mig. Hvorfor er han egentlig kommen her? Det spørgsmål kunne Jon ikke selv besvare, og det gnavede i hans sind.

Jens Holevangs gamle ven, Jens Jaungyde, kom en dag og ville besøge dem. Han blev dog snart færdig med at tale med Rasmus Bang og gav sig i snak med Jon. Han mærkede, at drengen havde læst en del og kunne huske personerne tydeligt fra de bøger, han havde læst, og det interesse-

rede Jens Jaungyde.

"Kom over og besøg mig en dag", sagde han. "Jeg har en del bøger".

Det ville Jon gerne, og en dag, da stedfaderen ikke var hjemme, gav moderen ham lov til at gå derover.

Jens Jaungyde var enkemand og boede alene i et hus. Han var en lille, ældre mand med rødbrunt fuldskæg. Allerede hans ydre fængslede Jon. Han tog venligt imod sin gæst og bød ham ind i stuen.

"Her er nu først min sangbog", sagde Jaungyde. "Den hedder Hjemlands-toner. Den kender du vel ikke?"

"Nej, det er vist ikke den, vi bruger i skolen".

"Nej, det er vel Højskolesangbogen. Men denne her er bedre. Der er mere længsel i den efter himmelen. Nu skal du høre en af dem".

Han slog op i bogen og sang.

Du slægt, der som en storm i høst
henover livet farer
Læg øret til dit eget bryst
og lyt engang, hvad rører sig derinde.

Sangen havde mange vers, men han sang dem alle.

"Du længes vel også efter himlen? Der er din far jo".

Jon tav, men fik tårer i øjnene, fordi der blev talt om hans far, og fordi han skammede sig over, at han ikke havde tænkt på at længes efter himmelen.

"Ja, du skal også først vandre dit jordelivs dage med de mange farer og fristelser. Det kender forfatteren af denne bog". Han tog Bumanns "Pilgrimsvandring" frem og viste Jon den.

"Du må gerne låne den - skønt, du er vist for ung til den. Lad mig se! Du må hellere få "Præstegården i Harzen". Den bliver du glad for, og det er en god bog".

Jon takkede glad for bogen.

"Du kan vel huske din far", sagde Jens Jaungyde lidt efter.

"Ja", nikkede Jon.

"Han var en god mand, men vi var ikke altid enige. Jeg sagde, at der skulle prædikes syndserkendelse og dom, før nådens budskab skulle lyde. Men han holdt på, at menneskene trængte mest til at høre nådens milde røst.

Jeg har tit tænkt på ham, og jeg begynder at give ham ret. Nu vil jeg også hellere kalde end true".

Jon lyttede opmærksomt og prøvede at forstå, hvad Jens Jaungyde mente; han syntes godt om ham, fordi han talte sådan om hans far.

"Men hvad hører du i skolen?" spurgte nu Jens Jaungyde.

Jon gav sig til at fortælle om Uffes kamp med sakserkongen. Den havde

lærer Holm fortalt dem dagen før, og Jon kunne huske hele historien.

"Ja, det passede vel dengang", sagde Jaungyde, men nu skal vi ikke kæmpe med sværd, men stride troens gode strid, som Paulus siger".

"Vi hører også bibelhistorie", sagde Jon, der gerne ville, at hans nye ven skulle synes godt om lærer Holm, og tænkte, at Jens Jaungyde måske ville synes bedre om det.

"Ja, det gør I vel, men der bliver nok ikke megen tid til det, når I skal høre så meget andet. Har du ikke lyst til at gå i søndagsskole hos mig i missionshuset? Der vil du få meget at høre om Jesus og om Paulus".

"Jeg vil spørge Mor om det", sagde Jon, der ikke i øjeblikket rigtig vidste, om han ønskede det eller ej.

"Ja, jeg kommer der kun een gang om måneden, men de andre, der taler der, er også nidkære tjenere i Herrens vingård".

På vejen hjem tænkte Jon på alt det, Jaungyde havde sagt til ham. Han forstod det ikke alt sammen, men han kunne mærke, at denne mand holdt af ham og gerne ville tale med ham. Derfor havde han lyst til at høre mere på ham. Han fortalte sin mor om besøget og spurgte, om han måtte gå i søndagsskole. Det sagde hun straks ja til, og hun talte nok også med stedfaderen om det, for da Jon om søndagen gerne ville af sted, men ikke rigtig kunne få sig til at spørge stedfaderen om lov, sagde denne af sig selv: "Du må gerne for mig gå i søndagsskole, det kan du vist have gavn af".

Jon opfattede dette i bedste mening og skyndte sig ind for at tage sit pæne tøj på.

VII

Hos lærer Holms gik tiden livligt og fornøjeligt for Lise. Der var meget arbejde, så hun lærte at skynde sig, men det trykkede hende ikke. Fru Holm var rolig og venlig, og Holm havde en spøgende bemærkning til hende, når han så hende ved arbejdet. Hun trivedes i deres hjem.

Lørdag aften samledes en flok unge i skolestuen. Lærer Holm fortalte for dem eller læste op af de bedste digterværker, han kendte. Og så sang de mange sange, og undertiden legede de sanglege i skolens gymnastiksal. Lise deltog i alt dette, og hendes sind var åbent og modtageligt for den gode sæd, som lærer Holm såede i de unge sjæle. Han talte ikke så meget om det onde i verden, men om næstekærlighedens magt, når den hersker i menneskene. På den måde mente han at tjene de unge bedst. Han ville give dem frejdighed og tro på det gode i livet,

for derigennem at vise dem hen til godhedens evige kilde, Gud selv. Og de unge lyttede med vågne øjne. De talte vel ikke meget med hinanden om disse ting; dertil var de for bly, men ordene lå i deres sind som frø, og for mange af dem fik det afgørende betydning for hele livet. Der var et smukt kammeratskab imellem dem, som også lagde glans over deres sammenkomster.

I denne kreds var der en ung mand ved navn Niels Block, en lyshåret rask tømmersvend, der var vokset op i købstaden, men var kommet i lære ude på landet. Han havde en god sangstemme, og den nød Lise at lytte til, når sangen lørdag aften tonede i skolestuen. Den var let at høre blandt de andres, for den var både kraftig og klangfuld, og Niels Block sang af fuldt bryst. Han mærkede, at lærer Holms Lise ofte kiggede stjålent og beundrende efter ham, når han sang, og det var ham ikke ukært.

Han sagde et par ord til hende, da de en aften gik ud fra mødet, og da Lise nogle aftener senere gik på posthuset med breve for lærer Holm, sad han på trappestenen foran sin mesters hus og fløjtede. Han kendte hende straks og råbte: "God aften, Frøken Lise! Hvorhen går rejsen?"

"Kun på posthuset, Hr. Tømrer."

"Nå ved du måske ikke, at jeg hedder Niels Block!"

"Jo, så flittig en gæst i ungdomskredsen kender jeg da navnet på".

"Hør, du smigrer. Må jeg gå med? Jeg sad netop og ventede på dig."

"Det er ikke sandt, du kunne jo ikke vide, at jeg kom."

"Derfor kunne jeg da godt vente dig. Men altså, vil du have mig med."

"Gerne til posthuset, men ikke til skolen."

"Det har jeg heller ikke tænkt, jeg ville, for jeg skal til Elmehøj."

"Nå, god fornøjelse!"

"Ja tak, men så må du gå med."

"Nej da, jeg skal hjem."

"Naturligvis, men lidt derud ad vejen da."

"Det tror jeg ikke, men fortæl hellere noget fornuftigt."

"Hvad skulle det være?"

"Om din barndom og dit hjem i byen."

Niels Block så lidt overrasket ud.

"Bryder du dig om det? Men det vil jeg da gerne."

Og han fortalte om det lille hjem i byen, om de mange mindre søskende og om faderen, der arbejdede på en trælasthandel og var træt om aftenen og gik tidlig i seng. "Men Mor er vågen, kan du tro. Snart syn-ger hun, og snart skænder hun på os eller langer en lussing ud til en

i flokken, og lidt efter traller hun igen".

"Hun er nok morsom", bemærkede Lise.

"Åh ja, du må nu ikke tro, at hun altid er så blid. Mine søstre kom undertiden hjem og beklagede sig i begyndelsen, når de havde fået en plads; men de fik ingen medhold. Du har det godt nok min pige, sagde Mor, se du bare til at passe din plads, så fruen kan blive tilfreds med dig. Men Far pylrer hun om, så snart han kommer hjem fra arbejde, og har hun lidt lækkert til aften, skal han altid have det, for han skal slide for os allesammen, siger hun. Og det er jo også sandt, men jeg synes nu, at Mor har det lige så strengt. Far har da fri om aftenen, men hun syr og stopper, lige til hun går i seng for at holde sine børn hele i tøjet. Mig var hun for resten lidt stolt af".

"Nå, hvorfor det?" spurgte Lise smilende.

"Jo, for jeg sang i koret i kirken. Det syntes hun var en ære for os alle sammen".

"Det synes jeg da også, det var. Jeg kan så godt lide din mor".

"Men vel ikke hendes søn?"

"Nej da, så vigtig han er".

"Hvad af?"

"Af sin smukke sangstemme".

"Det er ikke sandt. Nu vil jeg aldrig mere synge, når du er i nærheden".

Lise så helt forskrækket ud.

"Å jo, Niels Block. Jeg vil jo så gerne høre din sang", sagde hun rødmende.

"Vil du? Så synger jeg alligevel. Er der møde på lørdag?"

"Det tror jeg nok. Hvorfor var du der ikke sidste gang?"

"Jeg arbejdede på værkstedet, for mig selv altså. Det gør jeg undertiden om aftenen."

"Hvad laver du så?"

"Et syskrin til min moder. Det skal være færdigt til jul."

"Må jeg se det, når det er færdigt?"

"Ja, så skal jeg invitere dig ind på værkstedet en aften. - Men nu god nat Lise! Og tak for turen."

"Selv tak! God nat, Niels Sanger."

"Lise - hvornår skal du igen på posthuset med breve?"

"Spørg lærer Holm, det er ham der skal skrive dem."

Den sommer blev Lises glædeste. I spøg og i alvor talte hun og Niels Block om, hvad livet hidtil havde vist dem, og han fortalte hende sine fremtidsplaner. Først ville han skaffe sig erfaring ved at arbejde på forskellige værksteder og rejse en tur til udlandet, og så ville han

hjem og have egen forretning i sin fødeby. Det blev vel ikke så let at skaffe de nødvendige penge, men det skulle nok gå, han havde vældig mod og tro på livet.

Hun havde også tro på hans fremtid, men om han nåede lidt højere på samfundets stige, end han nu var, betød ikke så meget for hende. Hun drømte om et liv sammen med ham; det måtte blive lykke uden hensyn til de ydre kår. Når han udviklede sine planer om egen forretning, tænkte hun derfor ved sig selv: og så kommer han og henter mig. Og så var lykkens mål fuldt. Der var ikke talt noget afgørende ord imellem dem, men hun vidste, at han snart ville sige det til hende, og hun vidste, hvad hun ville svare. Ja dagene var gode. Hun glædede sig over det, som var, og det, som ville komme.

Hun vidste ikke, at den samme sommer var hendes moders ulykkeligste.

Anne Hølevang havde set sine forventninger til det nye ægteskab briste, den ene efter den anden; men hun havde stadig fastholdt håbet om, at det skulle blive godt engang. Rasmus Bang var ikke et slet menneske, og hun havde den bedste vilje til, at deres ægteskab skulle blive til gavn for dem begge; så måtte de vel også engang kunne nå til at samarbejde og hjælpe hinanden i stedet for at gøre dagene tungere og sværere for hinanden, end de behøvede at være.

Da kom den værste prøvelse for hende.

En mand der på egnen blev stærkt angrebet af tuberkulose. Det var naturligt og rimeligt, at naboerne hjalp konen, som blev ene tilbage, da manden blev sendt på sanatorium. Børn havde de ingen af. Hun var omkring 40 år, ubetydelig af ydre, men med et slesk væsen.

Rasmus Bang blev en af de ivrigste til at hjælpe Mette Jørgens, som den ensomme kone kaldtes. Når han da havde trukket køerne hjem for hende, slået grøntfoder til næste dag og ordnet et eller andet af de mange ting, som det er vanskeligt for en kvinde at bestride alene, da takkede hun ham hjerteligt og bad ham blive og drikke aftente sammen med hende. Hun havde det jo så ensomt, og aftenen blev lang og trist, når hun ikke havde et menneske at snakke med, sagde hun med et lille suk. Og Rasmus Bang satte sig og tændte piben, spurgte om hun havde hørt noget til, hvad lægerne mente om hendes mand. Det var et stort kapitel, og det kunne der snakkes længe om. Så drejede Mette forsigtigt samtalen hen på det smånyt af lidt latterlig eller ubehagelig art, der kunne være i nabolaget, og skønt han ikke brød sig om at føre sladder, fik hun ham dog lempeligt til at fortælle, hvad han vidste og til at more sig lidt sammen med hende derover. Imens forstod hun snildt at indflette små rosende ord om Rasmus Bang selv, og hvad han udrettede i sammenligning med de andre. Hun ville ikke gøre fortræd,

bare sidde og spinde ham ind i et net af lunhed og selvtilfredshed, for at han skulle blive siddende. Hun tænkte ikke på at erobre sig en anden mand; men det var så fristende at prøve at gøre en ganske lille smule indtryk på en pæn og anset mand med sin ordkunst, sådan at han kunne holde af hendes selskab.

Aften efter aften kom han først hjem, når det var sengetid, eller efter at hans hustru var gået til ro.

Hvorfor blev han siddende, og gik ikke til sit eget hjem og talte med sin egen hustru, der også blev ensom på den måde? For det første kunne han ikke lade være at føle et vist behag i Mettes feteren af ham, selv om han naturligvis tænkte på, at han ikke burde sidde der så længe og høre på hendes snak. Men for det andet var der noget i hjemmet, han helst ville frigøre sig for, og som holdt ham borte fra aftensædet der. Det var det, at hans hustru ventede af ham, at han skulle tage del i deres liv, ja børnene gjorde det ikke mere, men Anne prøvede stadig at få ham ind i fællesskabet, få ham til at fortælle, hvad han havde oplevet om dagen, og høre på, hvad hun gerne ville have drøftet. Men han ville ikke give sin sjæl til dem, han ville være sig selv og ikke mere, og have dem på afstand. De skulle ikke være en del af hans liv. Det stod ham vel ikke helt klart, men han handlede ud fra denne egoisme, og havde han i forvejen forstået, at et ægteskab, for at det skulle være sandt, krævede af ham, at han ikke blot skulle dele sit gods, men også sin sjæl med den, han gav sig til, da var han næppe gået ind i det.

Anne Hølevang følte, at hendes mand gled mere og mere fra hende, og hun vidste, at Mette Jørgens havde en del af skylden for det. Hendes sind blev fyldt med vrede mod denne kvinde, og til sidst flød det over, for selv om hun var tålmodig og eftergivende i det daglige og bøjede sig for uret, der overgik hende selv, var hun modig, når det gjaldt at værgе dem, hun kaldte sine, og dertil regnede hun endnu sin mand, hun ville ikke finde sig i, at han blev draget bort fra hende.

En aften, da Rasmus Bang ikke var hos Mette Jørgens, men mod sædvane sad hjemme, kom Mette på besøg. Rasmus, der tog imod hende i stuen, bød hende en stol, og de sad og talte lidt om ligegyldige ting. Anne Hølevang kom ind, hilste og stod lidt og hørte på dem uden at tage del i samtalen. Men så tog hun ordet.

"Jeg ønsker at sige dig en ting, Mette Jørgens, og Rasmus må gerne høre på det". Jon sad med en bog i en krog af stuen. Nu lyttede han, men sagde ikke et ord under samtalen.

"Nå, hvad er det?" sagde Mette venligt, skønt hun følte sig ilde berørt

af Anne Holevangs tone.

"Du skal ikke overtale min mand til aften efter aften at blive siddende hos dig. Når han hjælper dig med arbejdet, må det være nok."

"Må jeg ikke give ham en kop kaffe, når han hjælper mig? Det er ellers gammel skik blandt naboer".

"Den kop kaffe varer til sengetid ofte sen sengetid, det er ikke rigtigt af jer."

"Du under mig ikke lidt selskab i min ensomhed."

"Du kan tænke på din egen mand, når du har ro til det. Det ville passe sig bedre for dig."

"Er der sket andet end, hvad enhver måtte se?" sagde Mette henvendt til Rasmus.

"Nej, det er der ikke", sagde denne. Han havde hidtil holdt sig tavs.

"Jeg ved ikke, hvad der passerer, når I sidder der i timevis, og bryder mig heller ikke om at høre det, i hvert fald ikke af din mund. Men jeg vil ikke have min mand udsat for sladder, så nu må det have en ende."

"Rasmus, du er jo så flink imod mig; vil du tåle, at jeg skal høre ilde for, at jeg har søgt at give dig lidt af den aftenhygge, som du måske mangler her hjemme?" Mette henvendte sig igen til Rasmus Bang og begyndte at snøfte.

Anne Holevang havde hidtil talt roligt og behersket, men nu steg vredesrødmen op i hendes kinder.

"Nå, du holder dig ikke engang for god til at sidde og forhåne mig i mit eget hjem. Men nu er det nok. Vil du se at komme af sted herfra, og det med det samme. - Jeg ved der er ingen, der har gjort det uhyggeligt for min mand her hjemme."

Det sidste var mere sagt til Rasmus end til Mette.

Men nu rejste han sig.

"Holdt!" sagde han, "du skal ingen vise ud. Dette er også mit hus, og Mette skal ikke jages ud her."

"Rasmus", råbte Anne klagende, "er du min eller hendes mand?"

"Lad endelig Anne råde, Rasmus, og bryd dig ikke om, at jeg bliver sparket ud. Nu går jeg, nu går jeg, Anne Holevang, og tak for din gæstfrihed."

Mette ilede ud af døren.

"Rasmus", sagde Anne nu stille, "det var for din og min skyld. Vort samliv tåler ikke, at en går imellem os."

Jon drog et lille lettelsens suk i sin krog. Nu var alt dette uhyggelige vel overstået. Men deri tog han nok fejl. Nu blev det for alvor slemt.

"Din forbandede kvinde", skreg Rasmus Bang og for frem mod sin hustru

med knyttede hænder.

"Rasmus!" råbte Anne klagende. Hun følte det, som havde hun fået et slag i ansigtet.

Jon sad som på gløder. Hjertet hamrede i hans bryst. Han ville springe op og af al kraft slå den mand, der vovede at sige sådanne ord til hans mor, men han følte sin egen afmagt og sad blot skælvende og lyttede.

"Du fortjente selv at blive jaget ud", fortsatte stedfaderen med truende stemme, "men nu skal jeg lære dig, hvem der har kommandoen her".

"Jeg troede, jeg værgede mit, men det var nok galt tænkt. - Å Gud, å Gud, hvad har jeg dog gjort, da jeg giftede mig med dig, Rasmus Bang."

Nu var hendes kraft udtømt, hun sank ned på en stol og hulkede.

Den følelse af ømhed, der ved dette skyllede gennem Jons sind, bragte ham ud af uvirksomheden. Han sprang hen til sin mor, klappede hende på håret og sagde: "Mor, du skal ikke være ked af det! Du skal ikke græde!"

"Gå i seng dreng!" sagde stedfaderen strengt. "Jeg har mere at sige din mor".

Jon adlød, men lyttede inden for døren. Stedfaderen talte mange heftige ord, uden at Jon dog kunne samle meningen. Han kunne ikke høre, at moderen svarede et eneste ord. Til sidst rejste hun sig og gik med usikre slæbende skridt ind i soveværelset. Da først listede Jon i seng, men hans sind ville ikke falde til ro. Han kunne ikke samle sine tanker til aftenbønnen, men bad i stedet: Kære Gud! Hjælp min mor! Hjælp min mor og mig!"

Han følte sig trøstet. Gud var almægtig og god, han ville ikke glemme dem.

Den næste morgen var moderen ikke oppe. Jon mindedes ikke, det var hændt før.

"Du må selv tage dig noget mad", sagde stedfaderen blot. "Din mor skal hvile sig lidt mere".

Jon skulle i skole den dag. Han gik forsigtigt ind til moderen for at sige farvel. Hun lå med ansigtet mod væggen og mærkede ikke, han kom. "Hvad er der i vejen Mor?" spurgte han stille.

Hun drejede langsomt ansigtet om mod ham. Det så ud for Jon, som det varede lidt, inden hun rigtig så ham.

"Jeg er så træt min dreng - men det bliver nok bedre - gå du blot i skole."

I et frikvarter fandt han Lise. Hun så strålende glad ud. "Jeg skal til Elmehøj i morgen aften", sagde hun.

"Hvad skal du der?"

"Der er en, der har bedt mig om at gå med."

"Hvem er det så?"

"Det siger jeg ikke." I det samme skyndte hun sig ind. Jon fik slet ikke fortalt det, han ville.

"Kan du ikke stå op?" sagde Rasmus Bang næste dag til sin kone.

"Jeg skal prøve på det", sagde hun sløvt.

Hun klædte sig på. Det gik langsomt, og da hun ville begynde på sit arbejde, var det nærmest, som hun gik i blinde. Hendes hånd rystede, og lidt efter måtte hun gribe fat i bordet for ikke at falde.

"Gå hellere i seng igen", sagde Rasmus mørkt og gik ud.

"Tror du ikke, vi kan få Lise hjem?" spurgte han om middagen, da han igen selv måtte se at bjerge sig noget spiseligt. Anne havde slet intet spist de to dage.

Anne Holevang var træt på legeme og sjæl af at tænke og gruble og spørge sig selv, om hun kunne have handlet anderledes. Fremtiden turde hun ikke tænke på. Den var som et bjerg foran hende, der ikke var til at komme over. Mandens ord om at få Lise hjem kastede en lysstribe ind i hendes sind, men straks efter tænkte hun, at det ville være bedre for Lise at blive i skolen. Men Jon - for hans skyld ville det være godt, om hun kom hjem.

"Du kan jo prøve det", sagde hun blot.

"Ja, men synes du det ikke?"

"Det må du selv om. Jeg har ikke noget imod at ligge og dø med det samme".

Rasmus stod et øjeblik. Så drejede han omkring og gik. Han fandt ingen ord.

En følelse af skamfuldhed begyndte at bemægtige sig ham. Han havde ikke tænkt, at hans ord kunne få sådan en virkning. Måske var det heller ikke rigtigt af ham, at han havde siddet så meget hos Mette, den sledske kvinde, som han nu godt kunne^{så} se, hun var. Nu kunne han slet ikke lide, at han havde gjort det.

Han kørte om eftermiddagen over til skolen. Han følte sig usikker og genert, da han trådte ind til lærer Holm, fordi han i sin tid havde nægtet at betale skolepenge for Jon. Heldigvis var læreren ikke hjemme. Fru Holm tog venligt imod ham og bød ham ind. Han forklarede lidt famlende om sin kones sygdom og spurgte, om han ikke kunne få Lise med hjem.

Hun var i det øjeblik på sit værelse. Nu kaldte fru Holm på hende.

Lidt før Rasmus Bang kom, var Lise gået op på sit værelse. Hun lagde sin pæneste kjole frem på sengen, glattede på den med hånden og smilede til sine tanker.

I aften skal jeg med Niels Block til Elnehøj. Nu er det snart et halvt år siden han sidst bad mig om det. Da ville jeg ikke, for jeg kendte ham ikke rigtig. Men nu tør jeg. Nu vil jeg gå med ham til verdens ende, om det skulle være.

Så blev hun kaldt ned, og da hun forstod, at hun enten måtte svigte sin mor eller opgive at mødes med Niels Block i aften, slukkedes hendes glæde. Hun blev bleg og løb op på sit værelse. Hun hængte kjolen ind og knuste en tåre, der ville frem. Lidt efter kom Fru Holm op til hende.

"Jeg vil nødig af med dig Lise", sagde hun. "Du har været mig en god hjælper; men nu har din mor nok mere brug for dig end jeg. Nu laver jeg en kop kaffe til din stedfader, så kan du nok pakke dine sager imens".

Lise pakkede med tungt hjerte. Efterhånden tænkte hun mere på moderen end på sin egen skuffelse. Hvad kunne det være for en sygdom, der var kommet så pludselig?

Et øjeblik havde hun i tankerne, at hun måtte sende afbud til Niels Block; men hun fandt ingen udvej til det, og snart tænkte hun igen på moderen, og så kom stedfaderen, og de bar hendes kommode ned på vognen. Det kneb hende at sige farvel til Fru Holm; det hele var jo kommet så uventet.

"Hvordan blev Mor så pludselig syg?" spurgte hun, da de sad på vognen. "Det kan du selv spørge hende om?" svarede stedfaderen blot. Lise blev underlig til mode og tav.

"Lise, det er godt du kommer", sagde moderen, da hun trådte hen til sengen. "Vær god mod Jon. Mig er det lige meget med".

"Mor, hvad er der sket?"

"Jeg kan ikke rigtig samle mine tanker og forklare dig det nu - måske senere - men jeg skulle ikke have giftet mig med Rasmus Bang - men det var for jeres skyld, Lise. Det må du tro. Men jeg tog fejl. Jeg skulle hellere have ladet hjemmet gå. Tror du ikke Lise? Eller var hjemmet alligevel mit forlis værd. Jeg kan ikke klare det, Lise, ikke nu".

"Hvil dig Mor! Det bliver nok godt igen. Hvil og bliv atter stærk Mor! Nu er jeg jo hos dig".

Og det var som Lises ord virkelig beroligede hende. Lidt efter faldt hun i søvn, og sov roligt og længe.

VIII

Den dag, da Lise blev hentet hjem, gik Niels Block efter fyraften omkring i sit værelse og gjorde sig i stand til aften turen med Lise. Af og til kikkede han i spejlet for at se, om det eller det slips tog sig bedst ud, og om skilningen i håret nu også var i orden. Han tænkte ellers ikke så meget på sit ydre; men i aften ville han tage sig ud til sin fordel.

I aften siger jeg det til hende, tænkte han mens han klædte sig på. Nu vil jeg have vished. Jeg tror, hun elsker mig. Hun vidste måske allerede i søndags, hvad jeg tænkte, da jeg bad hende gå med til Elmehøj i aften, men hun sagde uden betænkning ja. - Mon det lomme tørklæde pynter her i jakken? - Så, vær nu en mand Niels Block og få det i orden i aften! Så er du byens gladeste mand i morgen. Du får vist ikke nej, hendes øjne har allerede sagt ja.

Han gik ned på gaden og begyndte at gå frem og tilbage. Først gik han i glad forventning, så i uro, fordi Lise stadig ikke lod sig se, og til sidst i en stemning, der svingede mellem undren og nedtrykthed. En time efter den fastsatte tid måtte han sige til sig selv, at hun ikke kom.

Han gik op på sit værelse og smed sig på sengen. Hun har så alligevel ikke kunnet bestemme sig, tænkte han. Hun har anet, at jeg ville bede om hendes ord i aften, og det har hun ikke turdet give mig. Ja sådan siges der jo, at nogen piger er. De tør nok indlede bekendtskab med en ung mand og smile og le til ham, men de mener ikke noget med det og trækker sig tilbage, når han vil gøre det til alvor. - Men jeg havde nu ikke troet det om Lise. - Måske har hun ikke brudt sig om mig, jeg har bare bildt mig det ind. - Og dog har hun givet mig så mange varme håndtryk og set så frejdig og glad på mig. - Å Lise, hvorfor kom du dog ikke?

Næste dag faldt det ham endelig ind, at hun kunne være blevet forhindret. - Så kommer hun vel i aften og er ked af, at hun ikke kunne komme. - Så vil jeg først se bister ud, så hun bliver forskrækket, og så vil jeg le og sige: det gør ikke noget Lise, nu går vi til Elmehøj.

Men både den og den følgende aften ventede han forgæves.

Så måtte han til forsigtigt at spørge en ven, der også kom i ungdomsforeningen, om han vidste noget om Lise. Han spurgte så ligegyldigt som muligt, men vennen svarede med et smil, for han havde opdaget Niels Blocks "hemmelighed": "Hun er da rejst fra skolen for flere dage siden".

Omsider fik han da så meget at vide, at han forstod, at det behøvede

ikke at være Lises egen skyld, at hun ikke lod sig se. - Men hun burde nu have sendt mig en forklaring, tænkte han. - Jeg må minde hende om det - men uden bebrejdelser. Jeg har jo ingen krav på hende.

Han købte et prospektkort med Elnehøj, og skrev bag på det:

Jeg tænkte, vi her skulle sammen gå
og lytte til hjertets stemme.
- Men sig mig Lise, var ej det så!
Vil helst du blive hjemme?

Han lagde det i en konvolut og skrev hendes adresse på den.

Men det bud fik Lise aldrig. Posten blev lagt i en kasse, og den tømte Rasmus Bang selv. Han kiggede på brevet til Lise. Det er fra et mandfolk, sagde han til sig selv. Hvad skriver mænd vel om til unge piger? Om kærlighed naturligvis. Men det kan let være farligt, og unge piger skal man vogte vel på. Det har jeg da hørt flere fædre sige. Så jeg må helst undersøge, hvad dette er. Og så brød han brevet og læste ordene, som han havde svært ved at finde mening i, men det så fordægt ud, og det var bedst, at Lise ikke blev foruroliget deraf. Nu gik det jo godt fremad med moderen igen, og det så ud til, at de kunne slippe igennem denne kedelige sag uden en masse nabovrøvl om det. Men det var bedst ikke at få Lise til at farte ud om aftenen og gøre moderen bekymringer. - Og så lod han kortet blive i sin lomme og overdøvede den svagt anklagende stemme i hans samvittighed med, at det var af omsorg for Lise, han gjorde det.

Fjorten dage efter kom der atter et brev til Lise skrevet med den samme hånd. Også det brød han og læste, og der stod:

Kære Lise!

Jeg har ventet og ventet på dig, aften efter aften. Jeg tænkte, at alt det, vi har delt med hinanden i sommer, skulle have ført os endnu nærmere sammen, end vort venskab allerede har gjort. Har jeg taget fejl? Du er tavs og svarer mig ikke.

Dette brev er mit sidste forsøg på at knytte den tråd, som blev brudt, da jeg forgæves ventede dig til Elnehøj. Hvis jeg har været mere for dig end en tilfældig vandrør på din vej, da må du svare mig nu.

Din ventende - endnu håbende ven

Niels Block.

Hm, tænkte Rasmus Bang, det er nok mere alvorligt, end jeg først tænkte. Men giver jeg hende dette, må jeg bekende, at jeg har åbnet det, og rykke ud med det andet. - Ærgerligt, at jeg i det hele taget brød det første brev. Men hvem kan vide, hvad der er klogt, når det

gælder unge piger. - Det er dog også alt for tidligt for hende at blive bundet. Hun er jo kun atten år. - Hun ser jo heller ikke bekymret ud, så hun går såmænd ikke og længes.

Og så nåede det brev heller ikke længere end til Rasmus Bangs lomme.

Nej Lise så ikke bedrøvet ud, for hun gik med den trygge følelse, at hun nok en dag ville træffe Niels Block. Så ville hun forklare, hvorfor hun havde måttet lade ham vente forgæves den aften, og han ville forstå hende, og de ville være gode venner som før. Hun var så rig og glad i sin kærlighed, så hun sagtens kunne vente, og nu gik det godt fremad med moderen, så der kunne nok snart blive en aften, hvor hun kunne blive fri og gå til stationsbyen, så hun atter kunne se ham, som hun daglig tænkte på. Skulle det slå fejl med et sådant, delvis tilfældigt, møde, så vidste hun i hvert fald, at han havde lovet hende, at hun skulle se hans syskrin, før han tog det med hjem til moderen til jul. Og nu var der ikke engang to måneder til jul, så længe kunne det ikke vare, før hun atter hørte hans lyse frejdige røst. Nej, hvorfor skulle Lise være bedrøvet?

Da Niels Blocks sidste brev heller ingen virkninger havde, syntes han pludselig, at stationsbyen og hele egnen var ham kedelig og interesseløs. Han ville bort derfra. Hans beholdning af kontant mønt var ikke nær så stor, som han havde tænkt, den skulle være, når han skulle drage på udenlandsrejse, men nu slog han en streg over gamle beregninger. Det lod sig vel gøre at klare sig igennem alligevel. Han pakkede en ransel med de nødvendigste af sine ejendele, solgte resten og drog så "på valsen" til Tyskland.

Lise fik to gange lejlighed til en aftentur gennem stationsbyen, uden at træffe den, hun ønskede at se. Men ved et ungdomsmøde, som hun havde været så heldig at komme med til, traf hun hans ven og spurgte ham, hvorfor Niels Block ikke var der den aften. "Hvad", sagde denne, "ved du ikke, at han er rejst til udlandet?"

Lise rystede på hovedet, men kunne ikke få noget sagt, for hun blev så underlig til mode. Vennen undrede sig i sine egne tanker. Hun rejser fra sin plads uden at fortælle ham det, og han rejser ud af landet uden at fortælle hende det. Og jeg troede, at det var en soleklar sag, at de to skulle have hinanden. Kærlighedens veje er underlige.

Men Lise gik hjem i vemodige tanker og bebrejdede sig selv, at hun ikke havde skrevet til ham, selv om hun ikke syntes, at hun kunne være den første til at skrive. Nu ville hun gerne have gjort det, men det var for sent, for hvilken adresse har en rejsende svend i Tyskland?

Hun måtte vente - vente og håbe, at han engang kom hjem og opsøgte hende.

Anne Holevang kom lidt efter lidt til kræfter igen. Men Rasmus Bang mærkede en forandring i hendes væsen. Hun prøvede ikke mere at vinde hans fortrolighed eller hans medleven i hendes og børnenes interesser. På dette område var noget bristet for hende, og mens nederlagets lam-mende virkning lå over hende, syntes hun, at alt var tabt for hende. Men da den legemlige sundhed begyndte at vende tilbage, blev disse tanker trængt til side i hendes bevidsthed. Hun havde jo stadig sine børn at leve for, og da hun forstod, at hun ikke kunne drage Rasmus Bang ind i det fællesskab om dem og deres fremtid, som hun havde hå-bet at vinde, blev opgaven dobbelt for hende. Ene måtte hun arbejde for at opdrage og hjælpe sine børn og prøve på at give dem hjemfølel-se, tryghed og styrke med ud i livet. - Hun følte, at helt kunne dette ikke lykkes, for meget var gået i stykker ved det, børnene allerede havde set, og hvad kunne der ikke komme i fremtiden? Men eet ville hun kæmpe for: hos hende skulle der altid være en tryk havn for børne-ne, og for deres skyld ville hun være stærk og hævde sig ved siden af sin mand for at værgе deres ret.

Det var dog ikke sådan, at Rasmus Bang glædede sig over denne foran-dring. Skønt han ellers havde været kold over for sin kones forsøg på at knytte hjertebånd imellem dem, begyndte han nu at forstå, at der var gået noget i stykker, som alligevel havde været værdifuldt også for ham selv. Han så tilbage over de tre år, de havde været gift og bemærkede et og andet, som burde have været anderledes fra hans side. Det gjaldt ikke mindst den sidste tid.

Derfor blev han ærgerlig, da han en dag blev standset af Mette Jør-gens, der stod ved vejen. "Ser jeg dig nu aldrig mere oppe hos mig?" spurgte hun, da de havde hilst.

"Hvis der er noget, du gerne vil have min hjælp til, kan du sige til". "Ja tak, men hvis du ellers ikke bryder dig om at se mig, skal jeg nok klare mig uden din hjælp". Rasmus svarede hende ikke. "Jeg sidder så ene om aftenen. Ser du ikke op til mig, Rasmus? - Vi har dog før haft det hyggeligt sammen".

"Nu er det bedst, du passer dig selv, Mette", sagde Rasmus Bang og gik videre.

En søndag eftermiddag var Thomas hjemme.

Anne Holevang var igen oppe og gav sig til at sy på det tøj, han hav-de med i en pakke.

"Kan du nok klare arbejdet som andenkarl på Enggården, Thomas?" spurgte moderen. "Du er jo så ung endnu".

"Jeg er da femten år, og jeg skal jo bare gøre, hvad Hans Peter forkarl siger, så det er da let nok."

"Nå er det?" sagde moderen med et lille smil. "Passer du også at komme tidlig i seng?"

"Jeg går i seng, når de andre går".

"Du skulle gerne gå en time før de voksne karle".

"Nej Mor, da er det netop, at manden kommer ind og sidder og snakker med os. Han har også tit nogen landbrugsblade med og læser for os om forsøg med nye roestammer eller nye kornsorter. Han har selv skrevet til Canada efter hundrede kerner af en hvedesort, der skal give fire gange så mange fold som almindelig hvede. Den sending skal vist koste ti kroner."

"Det var ellers meget for hundrede kerner."

"Hvad bryder han sig om det, når han bare kan få fat på noget, der er bedre end det gamle."

"Han er nok en rigtig landmand. Sådan en dygtig mand må du også blive Thomas."

"Ja-a Mor, men det er nu ikke så let at blive, for der skal kapital til."

Moderen måtte smile over hans gammelkloge bemærkning, men blev straks alvorlig, det var jo rigtigt, hvad drengen sagde.

"Ved du, hvordan Mads Linds får tjente pengene til at købe den store gård for?" fortsatte Thomas. "Jeg har hørt det af Per Husmand."

"Nej, det har jeg aldrig hørt."

"Han tjente dem i møllen, den gamle mølle, som nu står med een vinge og aldrig bliver brugt. Der fik hele sognet malet korn i gamle dage. Da han så havde tjent penge nok, lod han møllen stå. Nu har møller Munk jo taget den fortjeneste."

"Det ser nu ikke ud til at Munk tjener så meget ved sin mølle, men for Mads Linds får må det have været en god forretning."

"Jeg kan bare ikke forstå, at han holdt op med møllen, fordi han fik gården. Det må da være morsomt at gå inde i møllen og høre på alle kværnene, der brummer og knurrer, mens det hvide mel strømmer ud af dem. Og når det stormer, suser vingerne af sted. Ole møllersvenden hos Munk, han fortalte mig, hvor mange hestekræfter de har, når det blæser stærkt, men det kan jeg ikke huske. - Det kan for resten også være farligt at være møller."

"Ja når vandet står rigtig højt i mølledammen, så det bruser over sluseporten."

"Vandet! - Nej, når det stormer, så bremserne ikke kan standse vinger-

ne, hvis man ikke har taget sejlene i tide. Så kan vingerne snurre rundt, til der går ild i møllen."

"Å, jeg kom til at tænke på møllen, som jeg tjente i, da jeg var ung, det var en vandmølle."

"Var den møller også rig?"

"Ja han havde da en god gård foruden møllen."

Thomas sad lidt i tavshed. Så sagde han: "Det var noget andet at gå i en mølle end at være karl - for det er nu hårdt, når vi kører gødning ud, og jeg skal have læssene parat til forkarlen, så snart han kommer. Han kan snart rage læsset af, og han kører rask hjem."

Anne Holevang havde lagt mærke til at Thomas så lidt forslidt ud. Han havde ikke så rank en ryg som Jon, der gik hjemme, hvor arbejdet var lettere. Men Thomas havde selv ønsket at blive forfremmet til andenkarl for at få lov til at køre med hestene. Nu havde han selv slumpet til at indrømme, at det egentlig var for strengt.

"Ville du da gerne være møller, Thomas?"

"Ja - det kan du rigtignok tro Mor. Men det kan vel ikke lade sig gøre?"

"Jeg er bange for, at du er for ung til det. Husk på de store sække, de tumler med i en mølle."

"Det er bare, til man får taget, siger Ole."

"Nå, du har talt med møllersvenden om det."

"Ja, han har sagt, at de skal have en lærling til maj."

"Så passer det jo egentlig godt Thomas, hvis mølleren da vil have dig."

"Ole siger, at hvis jeg bare får en anbefaling fra Mads Lind, tager han mig sikkert, og det kan jeg vist godt få. - Men jeg skal vel også have lov af min stedfader til det."

"Ja det skal du. - Vil du måske gerne have, at jeg skal spørge om det."

"Ja, vil du Mor?"

Og Mor gik ind i soveværelset, hvor Rasmus Bang lå på sengen og hvilede sig.

"Thomas har fået lyst til at komme i møllerlære", begyndte Anne Holevang forsigtigt.

"Nå," sagde Rasmus Bang og rejste sig straks over ende og satte sig på sengekanten.

"Ja, det ligner de unge i vor tid at rende fra den plads, de har, for at prøve noget nyt. Der er ingen stadighed over dem, derfor bliver de heller ikke til noget."

~~"Jeg synes ikke, det var så galt, om Thomas kunne blive en flink møl-~~

lersvend."

"For et halvt år siden ville han endelig have lov til at tage plads som andenkarl; da sagde jeg jo nok, at det var for tidligt. Nu ser vi altså, hvad det førte til. Han vil straks fra det. - Det bliver såmænd det samme, når han har prøvet det andet i et halvt år. Så er det heller ikke morsomt længer."

"Jeg tror dog, Mads Lind har været godt tilfreds med ham."

"Har du tænkt på, at han skal udrustes med to sæt hvidt vadmestøj, og at han ingen løn får det første år?"

"Nej, det vidste jeg ikke. - Men det er da også rimeligt, at vi hjælper ham lidt det første år."

"Nå - i den alder skulle en dreng kunne klare sig selv. Jeg har tjent, hvad jeg skulle bruge, fra jeg var fjorten år. Men du synes naturligvis, at du bare kan kræve ind, og at jeg skal betale."

Anne Hølevang var blevet varm i kinderne. Hun havde mest lyst til og gå. Men hun betvang sig og fortsatte: "Thomas har tjent sit ophold og sine klæder fra han var tretten år. Men jeg synes ikke, vi er ringere stillet, end at vi kan hjælpe ham lidt i et læreår."

"Vi, siger du. Det er måske dig, der kører mælkevogn og tjener det par skilling, jeg har ud over, hvad der går til renter og skatter. Men det er rigtigt, det er den rigtige metode, du bestemmer, og jeg skal betale."

Anne Hølevang var ved at give op. Men nu trådte Thomas, der havde hørt samtalen, ind og sagde: "Lad det bare være Mor! Nu skal du ikke høre mere for min skyld. Nu går jeg igen."

"Der er vel ingen, der har jaget dig ud, din stivsindede knægt", råbte Rasmus Bang. "Så snart du ikke lige får din vilje, skal du straks stille dig på bagbenene. - Men gå du bare til møller Munk og tag plads. Jeg skal ikke stå i vejen."

Thomas så tvivlrådig på sin moder.

"Gå ind i stuen Thomas", sagde moderen, "så vi kan snakke færdig."

Thomas gik stille ud.

"Ja som jeg siger," tog Rasmus Bang atter fat, "lad ham endelig gå hen og fæste sig bort! Lad ham få sin vilje!"

"Rasmus, du ved jo nok, at en femten års dreng kan ikke træffe aftale om en læreplads på egen hånd. Men du vil vel ikke gå med ham?"

"Nej, det troede jeg, at du havde forstået."

"Så må jeg gøre det selv", sagde Anne Hølevang.

Hun ville godt have udsat sagen, hvis hun havde troet, at Rasmus en anden dag ville have talt med hende om det uden ophidselse. Men det

havde hun intet håb om. Derfor ville hun helst have sagen afgjort med samme.

Det var hende meget imod at gå til møller Munk og bede om en samtale, for hun syntes, det var mands anliggender, men hun gjorde det. Mølleren var velvillig, og sagen blev ordnet.

Thomas blev glad, da moderen kom og fortalte ham det og traf aftale med Mads Lind om, at Thomas skulle flytte til maj.

Ved hjælp af sine ægpenge holdt moderen Thomas med de nødvendige ting den sommer uden at tale mere med sin mand derom. Han regnede let ud, hvorfra pengene til Thomases småforbrødenheder kom, og ærgrede sig over at noget foregik "bag hans ryg", som han tænkte ved sig selv, men han sagde ikke noget, fordi han følte, at han selv havde givet anledning til det.

Men den tilnærmelse imellem ægtefællerne, som var ved at begynde under Anne Hølevangs sygdom, var altså bristet igen.

Allerede efter et halvt års forløb begyndte mølleren at give Thomas løn, for han var godt tilfreds med ham.

IX

Det var i søndagsskolen. De havde sunget: "Kristi Stridsmænd, ser I Mærket", og sangen havde lydt som en fanfare fra de mange barnestemmer. Læreren, Christian Tørrer, havde læst lignelsen om den gældbundne tjener og gav sig nu til at udlægge den for børnene, og samtidig stillede han jævnlig spørgsmål til dem for at sikre sig, at de forstod ham og fulgte med.

"Der var en konge, der ville gøre regnskab med sine tjenere. Hvem er den konge?"

"Det var en rig konge", sagde en stor dreng.

"Hvorfra ved du det Niels?"

"Jo, hans tjenere skyldte ham så meget".

"Det er rigtigt. Det var godt tænkt, Niels. Men du ved nok, at lignelserne betyder noget. Hvem er det så, der er kongen?"

Det varede lidt før der kom et svar.

"Det er Jesus", lød det endelig fra pigernes række.

"Ja, det er Gud. Men hvem tror I så tjenerne er?"

"Det er de syndige mennesker".

"Ja, det er rigtigt Anna. Men tror du bare, det var dengang, da Jesus levede, at der var nogle syndige mennesker?"

"Nej, der er nogen endnu", sagde den kloge Anna.

"Ja, det er der Anna. Djævelen udspænder endnu sine garn, og mange mennesker lader sig fange af ham og bliver djævelens børn, og de er store syndere."

En lille dreng ved navn Olaf blev meget ivrig. "Ja min far siger, at vor nabo er en slem synder, for han går og fortæller løgn om min far, men han skal også nok blive straffet, siger Far".

"Tys, tys Olaf. Det er sørgeligt med jeres nabo, men lad os ikke dømme. Dommen hører mig til, siger Herren. Og lad os ikke hovmode os, for vi er alle syndere. Jeg har været en stor synder, men nu er jeg toet i lammets blod; og I er syndere, der trænger til at få jeres gæld eftergivet ligesom tjeneren i lignelsen."

"Jeg skylder min broder Svend en krone", sagde nu Olaf, der stadig ville holde sig til de håndgribelige ting.

"Ja, den må du se at få betalt Olaf; men det er ellers ikke penge, der menes med den store gæld. Det er vor syndebyrde. Den er lige så knugende, som gælden på de 10.000 talenter var det. Men hvad skal vi gøre for at komme af med den?"

Børnene tier og ser forventningsfulde på læreren.

"Ja, hvad var det tjeneren i lignelsen gjorde, da Herren sagde, at han skulle betale, hvad han skyldte?"

"Han faldt ned for Herren og sagde: vær langmodig med mig, så vil jeg betale det alt sammen", svarede nu Jon, der hidtil havde siddet tavs på sin plads.

"Der kan du se Jon, der hører du jo, hvad vi skal gøre. Vi skal falde ned på vore knæ for Gud og bekende vore synder. Hvad vil Gud så gøre?"

Alle tav.

"Hvad gjorde han i lignelsen?"

"Han eftergav tjeneren hele gælden." Det var atter Jon, der vidste det.

"Det er rigtigt Jon. Sådan vil Gud også eftergive os vor synd. Men for hvis skyld vil han tilgive os?"

Jon tænkte lidt over spørgsmålet og svarede så:

"Han vil tilgive os, fordi vi beder ham derom."

"Jesus Kristus, Guds søns blod renser fra al skyld. For hvis skyld er det så, han vil tilgive os?"

"Det er vor skyld, han vil tilgive", svarede Jon.

Læreren så bebrejdende på Jon, fordi denne ikke forstod ham.

"Det er for Jesu skyld", sagde nu Anna.

"Det var godt, Anna. Ja, der var ordet. - Men nu må vi ikke glemme medtjeneren. Hvad var det, den første tjener gjorde ved ham?"

x) At to (toede, toet) er et gammelt udtryk for at rense; her bruges det i overført betydning: at befri fra synd.

Mange kunne huske, at han var hård imod ham.

"Mon vi også har medtjenere, der skylder os noget?"

"Nej, jeg har ikke", sagde Olaf, "men min store broder tjener sammen med en karl, der skylder ham ti kroner."

"Olaf, Olaf, du tager fejl. Både du og jeg har medtjenere, der skylder os noget. Det er de mennesker, der har forbrudt sig mod os. De har måske gjort nar af os, eller sagt noget stygt om os. Men det er kun så lidt mod det, som vi har bedrøvet Gud med. Og vi skal tilgive dem, tilgive dem af hele vort hjerte, for at det ikke skal gå os som tjeneren, der ikke ville forbarme sig over sin medtjener. Hvorledes gik det ham?"

"Han blev overgivet til bødlerne".

"Ja, der hører du Olaf. Det var forfærdeligt, om det skulle gå os sådan."

Jon glemte at høre efter, han blev fordybet i sine egne tanker. Når jeg skal tilgive min næste, skal jeg vel også tilgive min stedfader. Mon jeg altid er villig til det? I går, da han talte så hårdt til Moder, var jeg vred på ham længe, ja jeg er ikke sikker på, at jeg har tilgivet ham endnu, for han må ikke sige sådan til Moder, det har han ikke lov til. - Men så er jeg vel ligesom tjeneren, der blev overgivet til bødlerne, og så kommer jeg ikke i himlen. - Det var en afgrund, der åbnede sig for ham.

Så hørte han igen Christian Tømrers tale.

"Lad os gentage, hvad vi har lært i dag. Det første er, at vi er alle syndere, og vi fattes ære for Gud, som apostelen Paulus skriver. Det næste er, at vi skal bekende vor synd og bede om tilgivelse hos Gud og mennesker. Hvad kalder vi også det?"

Tavshed. - "Det kalder vi omvendelse. Hvad er det så, en synder skal gøre?"

"Han skal omvende sig", sagde Anna.

"Vi skal omvende os, Anna. Lad os endelig huske, at vi alle er syndere, der trænger til omvendelse. - Men det tredje, vi skal lære i dag, er, at vi skal bære omvendelsens frugter. Det gjorde tjeneren ikke, da han ikke ville tilgive sin medtjener. Men vi skal huske, at træet kendes på sine frugter. Et godt træ bærer gode frugter, og en af dem er, at vi vil tilgive vor næste. Da vil Gud tilgive os og udslette al vor skyld som kongen i lignelsen. - Nu skal jeg fortælle en historie for jer om en mand, der havde et hårdt sind og var vred på sin broder, men til sidst omvendte han sig og så, at han selv var en større synder end broderen og selv trængte til tilgivelse."

Børnene lyttede opmærksomt, uden at det svære problem omvendelse dog

blev dem klart.

Derefter bad Christian Tømrer en bøn, også for børnene, at de måtte omvende sig og blive tro tjenere for Herren.

Til sidst sang de: Op I Kristne rust Eder, og da var børnene helt med.

I de følgende dage vendte Jons tanker ofte tilbage til det, han havde hørt om søndagen. Han havde før hørt den samme tale om omvendelse; men da havde han ladet det gå forbi sig. Nu forstod han, at det angik ham selv. - Var han altid hjælpsom og god? Ingenlunde. - Havde han aldrig været ulydig eller sagt noget, som han ikke ville have ladet sin mor høre? Jo, det havde han. - Men det værste var nok, at han havde så svært ved at tilgive sin stedfader, for når han tænkte på den aften, da Mette Jørgens havde været der, følte han endnu harme mod ham. - Jo han trængte til omvendelse. - Men hvad var det egentlig? Det måtte vel være at vende sig fra synden, så den ikke fik lov til at komme ind i hans liv, hverken i ord eller handlinger. - Og han stred for ikke at falde i nogen fristelse; men når han om aftenen lå i sin seng, havde samvittigheden altid noget at bebrejde ham, og det var først, når han havde bedt aftenbønnen, som hans moder havde lært ham, at han fik ro i sinnet og faldt i søvn.

Når han var optaget af sit arbejde eller var i skole eller fulgtes med en kammerat, kunne han glemme det for en tid. Men det vendte stadig tilbage, anklagende og dømmende, så han blev trykket ned i modløshed og ikke forstod, hvordan han igen skulle blive frejdig og glad. Det havde han dog været engang. Men når han nu tænkte tilbage på den tid, da han kom fløjtende fra skole, og Sjanko kom springende imod ham, og der var intet, der trykkede ham, hverken at Mor var ked af det, eller at hans egen samvittighed anklagede ham, da syntes det ham uvirkeligt og fjernt. Endnu fjernere var den tid, da hans egen far kom ham i møde og tog ham op til sig og snakkede så venligt til ham. Men det var en tryghed og glæde for ham at tænke derpå.

Han passede sit arbejde og sin skole som før, men hans glæde var borte. Dog var der noget, der hjalp ham, så hans selvanklage og modløshed ikke ligefrem blev til fortvivlelse. Hans moder havde sagt, at Vorherre kunne man gå til i al nød. Han ville altid hjælpe sine børn og aldrig forkaste dem. Det klyngede han sig til, når syndserkendelsen gjorde ham angst. Gud havde jo antaget ham som sit barn, da han blev døbt, det talte lærer Holm ofte om i skolen, så ville Han vel også hjælpe ham og ikke lade ham gå til grunde.

Således svingede hans sind frem og tilbage mellem ængstelse og til-

lid, mellem modløshed og tryk glæde.

Tilgivelsens nødvendighed, som søndagsskolelæreren havde talt så meget om, pinte ham især. Der var dog kun eet menneske, han behøvede at tænke på, nemlig stedfaderen, for alle andre levede han i fred med, og han gik heller ikke og bar nag til ham i det daglige; men hver gang han syntes, at stedfaderen var uretfærdig mod moderen, kom den gamle harme imod ham op i hans sind igen. Det skete også, at han selv fik en drøj irettesættelse af stedfaderen, som han ikke syntes, han havde fortjent, eller endog en lussing, som sved længe i hans sind.

Og så var det kun den ene side af tilgivelsens væsen, tænkte Jon. Ligesom man skulle tilgive andre, skulle man jo også selv have tilgivelse, når man havde gjort uret imod nogen, altså bede ham eller hende derom. Det var så svært, og det voldte ham mange kvaler. Men hans samvittighed krævede det, også for ting, som hans naturlige væsen sagde ham, var ubetydeligheder, der ikke var værd at huske på.

En dag var stedfaderen, Lise og Jon ved at køre en stak sæd, der havde stået ude på marken, ind i laden. Stedfaderen læssede negene af og Lise kastede dem hen til Jon, som skulle lægge dem til rette i laden. Lise tænkte vist ikke særligt over arbejdet, for negene kom ofte på en ubejlignelig plads for Jon, og han blev efterhånden ærgerlig derover. Da så et neg, som han lige havde løftet, blev slået ham ud af hænderne af et nyt neg, råbte han til Lise: "Du kunne gerne se dig lidt for". Lise smilede, og det så ud til, at hun fik lyst til at drive lidt løjer med ham, for nu kom det ene neg efter det andet farende lige løs på ham, snart i maven og snart i ryggen, og da han netop bøjede sig efter et, fik han i det samme så hårdt et stød bagi, så han gik på hovedet ned mellem negene. Da blev han så vred, at han sprang op, greb et neg og kastede det af al kraft i hovedet på Lise og råbte: "Der kan du selv mærke, hvordan det er."

Stedfaderen bøjede sig ind over lugekarmen og sagde: "Nå, kan I ikke enes om det?"

"Jo", sagde Lise, "det går udmærket". Og nu lagde hun negene så pænt til rette for Jon, som hun kunne, og han blev flov over sin heftighed.

Da de var færdige med arbejdet, så tankerne frit kunne drive deres spil, krævede hans ømfindtlige samvittighed, at han skulle bede Lise om tilgivelse for sin ilterhed. Han vidste, at den ikke ville lade ham i ro, og så overvandt han sig til det, og da han traf Lise alene i bryggerset, rakte han hånden frem mod hende og sagde: "Om forladelse for, at jeg blev så vred på dig ude i laden!"

Lise så først uforstående ud. Så slog hun hånden væk. "Pjat", sagde hun, "det var jo min egen skyld".

Jon blev flow og gik. Lise kaldte det pjat! Ja for et halvt år siden ville han også have glemt det fem minutter efter, at det var sket, det vidste han godt. - Måske var det også pjat, som Lise sagde. Den dag var han friere og gladere end ellers, men han havde på følelsen, at det ikke ville holde.

Han gik til konfirmationsforberedelse den vinter. Præsten var en ældre mand, der jævnt, men inderligt talte med børnene om kristendommens budskab til menneskene. Jon fattede stor tillid til ham. Han var sikker på, at den mand havde fred i sit liv, både med Gud og mennesker og ikke frygtede, hverken livet eller døden. Det var altså muligt for et menneske at nå dertil. Det var det højeste, Jon nu ønskede for sig selv. Men hvordan han skulle nå det, vidste han ikke.

Da Jon en søndag igen var kommet i søndagsskole, var det Jens Jaungyde, der ledede undervisningen. Først lod han børnene synge: "Frelseren er mig en Hyrde God", og derefter talte han ud fra Jesu ord: Jeg er den gode hyrde. Han mindede børnene om, hvad de havde hørt om David som hyrde og fortalte noget om hyrdelivet i Jødeland, for at de ret kunne forstå Jesu billedtale. Derefter forklarede han billedets betydning for menneskene nu. "Også vi trænger til en hyrde, til en, der har omsorg for os og ikke vil miste en eneste af os, som vil lade sig føre af ham. Jesus har selv sagt, at en sådan hyrde er han. Hvis en af os går bort fra hans veje, henter han os tilbage. Trygge og glade kan vi leve, når vi har en sådan herre og frelser."

Jon falder i tanker. Jens Jaungyde talte om at leve tryg og glad. Det var jo netop det, han gik og længtes efter at komme til. Han nævnede slet ingen betingelser. Det var sådan. - Ja, bare han dog turde tro det.

Disse jævne troværdige ord hjalp ham en del, så han fik dage med lys og klar himmel over sit sind.

Sådan en dag var han kommen ud på vejen med sin slæde. Det var vinter med slædeføre, og da det var en søndag, var der flere andre børn derude med de hjemmelavede slæder. De kunne trække hinanden og finde enkelte små bakker, som slæderne kunne glide ned ad med jævn fart, når en kammerat satte slædekøreren i gang med et skub; men den egentlige sport var at binde slæderne fast til kanerne, der kom susende i rask fart, trukket af heste med bjælder på ryggen. Når en sådan nærmede sig, råbte de til kuskén, om de måtte henge på. Fik de så lov, og det gjorde de i regelen, gjaldt det om at få slædesnoren omkring en stang eller et bræt i kanen i en fart og så at komme op på slæden. Når de sad der med snoren i hånden, kunne de få en herlig fart hen ad vejen og iøvrigt

selv afbryde turen, når den var blevet lang nok, ved blot at slippe snoren. Kunne de så træffe en anden kane, der gik den modsatte vej, var det naturligvis morsommere end at tradske tilbage med slæden efter sig. Nogle kuske var så elskværdige at standse mens drengene fik slæden gjort fast og sig selv sat til rette, men andre sagde blot ja og susede videre, og så var det kun de aller hurtigste, der kunne nå at slynge rebet over kanens trinbræt og kaste sig ned på slæden, før kanen var ude af rækkevidde.

De, der ikke havde slæder, og så velhavende var de ingenlunde alle, kunne også træffe at få del i herligheden. De råbte: "Må vi stå på?" når en kane kom, og lød der et indbydende: "Ja, vær så god!" tilbage, sprang de op på mederne og tog fat i kanten af sæderne i kanen. Så stod de der og fik den dejligste kanetur, til fødderne blev kolde, og fingrene begyndte at trunne af kulde.

Der var en bestemt kaneer på egnen, som børnene især ventede på. Det var "Sorte Henrik". Navnet havde vel nok en naturlig årsag, men det skænkede børnene ingen tanke. Dog var det kun i omtale, de brugte det; i tiltale sagde de blot Henrik. Når de syntes så godt om ham, var det ingenlunde, fordi hans kane var finere end andre, tværtimod, den var gammel og trængte i høj grad til lakering. Heller ikke var det et særlig udsøgt forspand han kørte med, for ejendommeligt nok var der altid en stor kraftig hest ved den ene side af stangen på Sorte Henriks køretøj, og en lille plag ved den anden side, der ikke fyldte noget i sammenligning med den store hest. Tilmed var plagen så uøvet og kastede sig fra den ene side til den anden i seletøjet, så hvis ikke den store hest havde holdt en støt og lige kurs, ville farten have gået fra grøft til grøft. Jon tænkte undertiden på, at det var underligt, at den plag aldrig blev voksen; men det måtte vel være en ny for hver gang, man så dem. Formodentlig var det en speciel fornøjelse for Sorte Henrik - måske også en fortjeneste - at vænne plage til at gå i tøj, siden han stadig handlede med dem.

Nej, når børnene glædede sig så meget til at se Sorte Henrik svinge ud på vejen med sin kane, hvori der foruden ham selv kun sad hans gamle husholderske, der for resten lignede sin husbond meget i det, der havde givet ham tilnavnet, så var det, fordi de vidste, at Sorte Henrik glædede sig lige så meget over at få dem med på tur, som de selv gjorde. Han havde da heller aldrig kørt ret langt, før begge mederne var fyldt med børn, og tre fire slæder var bundet fast til kanen. Tit var endda et par af de mindste børn kommet ind at sidde på husholderskens skød.

)^x At trudne eller trutne: udvide sig eller svulme op, specielt om legemesdele. - En plag er en hest i alderen 1 til 3 a' 4 år.

Hvor støt den store hest end løb, kunne det nok ske, at plagen med sine spring fik kanen til at slingre, så de, der stod på mederne, var nær ved at falde af, og pigerne skreg. Men drengene og Sorte Henrik lo om kap deraf. Det var vist også blot for at more sig selv og børnene, at Sorte Henrik kørte i kane. Børnene så ikke, at han kørte ind nogen steder på vejen.

Den søndag, da Jon med let sind var gået ud med sin slæde og havde truffet en del andre børn, kom de heller ikke til at vente længe, før Sorte Henriks let kendelige forspand dukkede frem på vejen.

"Må vi køre med, Henrik?" råbte de.

"Ja, det får I vel have lov til", svarede Sorte Henrik og holdt stille til kanen var læsset fuld, både på siderne og bag på. Jon havde sin slæde fæstet til kanens kusketrin.

Der var den dag også et par unge karle med. Uheldigvis var de kommet til at stå i samme side, og da de passerede en anden kane, og plagen i den anledning viste sine bedste krumspring, kom slæden til at slingre slemt over mod den nærmeste grøft, og på den side var det netop, at overvægten var i forvejen. Derved forstyrredes ligevægten så meget, at katastrofen skete, kanen væltede med hele sit indhold over i grøften, hvor der til alt held lå en del løs sne.

Den store hest standsede øjeblikkelig, som om den forstod, at her var der ikke andet at gøre end at vente. Plagen trak og sprang, men kammeraten var urokkelig. Så skete der da ikke andet, end at de fik en god dukkert i sneen, og da de alle var kravlet frem, rejste de kanen op igen under latter og mange gætninger om, hvad der kunne være sket. Sorte Henrik var lige så fornøjet over oplevelsen som børnene, men han bad dog karlene om at fortsætte til fods for at undgå gentagelser.

Da Jon om aftenen gik og hjalp stedfaderen med at fodre kreaturerne, kunne han ikke lade være at fortælle ham oplevelsen om eftermiddagen. Rasmus Bang morede sig og sagde: "Det passede godt for Sorte Henrik at gå på hovedet i sneen, for han trænger til at blive vasket".

Jon syntes, det lød, som om stedfaderen gjorde lidt nar ad Sorte Henrik, og det kunne han nu ikke lide. Derfor sagde han: "Henrik er god nok".

"Det er han", sagde stedfaderen, "men han trænger nu til at få det sorte vasket af sig".

"Ingen andre er så flink til at tage os med i slæden", indvendte Jon.

"Jeg stod engang og talte med dyrlægen", fortsatte morfaderen. "Han mødte mig på landevejen og standsede mig. Så kom Sorte Henrik kørende forbi. "Sig mig", sagde dyrlægen, "er det en mulat, der har slået sig

ned her på egnen?"

Rasmus Bang lo selv af sin historie; men Jon blev vred og sagde: "Du behøver ikke at gøre nar af Henrik. Han er god nok, har jeg sagt."

"Ja, nu har du også sagt nok", råbte Rasmus Bang og gav Jon et slag på kinden, så han nær var faldet. "Din næsvise hvalp!"

Jon kunne ikke holde tårerne tilbage, og han løb ud af stalden. Det sved i hans kind; men endnu mere i hans sind, over at han skulle have en sådan behandling, over hans afmægt, og over at han ikke kunne beherske sig.

"Hvad er der i vejen?" spurgte moderen, da han kom ind til aftensmad med forgrædte øjne og en ophovnet kind.

Jon tav, men stedfaderen sagde: "Ja han er ved at blive så næbbet, at han ikke er til at være ved siden af; men jeg tænker nok, jeg skal få pippet taget fra ham".

Moderen spurgte ikke mere, men så med bedrøvede øjne på Jon, og måltidet forløb i tavshed.

Siden bad hun Jon om en rigtig forklaring.

"Jeg sagde blot, at Henrik var god nok, så slog han mig".

"Du må vist have sagt noget mere Jon".

"Ja, jeg sagde vist også, at det havde jeg sagt ham een gang."

"Det har nok heller ikke lydt så pænt Jon. - Derfor har han nu ikke lov^{til} at slå dig - men, min dreng, du må lære at beherske dig, for ellers går det ud over os begge to. Jeg må høre så meget af ham for din skyld, og jeg har det tit så svært."

Nu var det Mor, der græd, og Jon blev straks blød om hjertet og prøvede at trøste hende.

"Og selv om han er uretfærdig imod dig, må du ikke bære nag til ham Jon, for det bliver du ikke god af, og det vil du dog gerne være, ikke sandt min dreng."

"Jo, Mor," svarede han grædende.

Da han lå i sin seng, kom opgørets stund. Og snart lå han under for samvittighedens dom. Det er mig, der er heftig og ubehersket. Det er mig, der bærer nag og ikke tilgiver af hjertet. Det er mig, der ikke holder nok af min moder, for ellers overvandt jeg mig selv og tav, for at hun ikke skal høre ilde for min skyld. - Men hvordan skal jeg få magt dertil? Hvordan skal jeg råde over mit sind, når vreden kommer? Og hvordan skal jeg slippe for de bitre tanker, som stadig vender tilbage i min erindring?

Han kunne ikke klare det selv, og så bad han Gud om hjælp, uden nogen tanke om, hvad han i skole eller søndagsskole havde lært om bøn og bønghørelse. Det var et barn, som var i nød og søgte tilflugt hos

sin himmelske fader: "Gud Fader i himlen, hjælp mig! Jeg kan ikke herske over mig selv, men du magter alt. Gør mig god og giv mig fred!"

Så sænkede søvnen sin milde tryghed over ham.

Og Gud hørte barnets bøn og hjalp ham gennem den mand, som han frem for nogen anden så op til og betragtede som sin lærermester, lærer Holm, endda uden at denne vidste det eller fik det at vide. Læreren fortalte kirkehistorie for de store børn og var kommen til Martin Luther. Han havde fortalt om hans barndomstid og havde fulgt ham ind i klosteret og skildrede nu hans sjælekval, fordi han syntes, han var en fordømt synder, og hans strid for at leve uden at overtræde Guds bud, for dog at vinde fred i sit sind. Men han kæmpede forgæves. Uro og samvittighedskval hærgede hans sind, og freden flygtede fra hans celle.

Jon lyttede mere og mere spændt. Det var jo hans egen strid og uro, han her hørte om. Naturligvis, Luther havde haft det meget værre, han kunne slet ikke sammenlignes med Luther, men Jon tænkte, at når Luther blev hjulpet, kunne der vel også være mulighed for ham selv.

Og han hørte om Doktor Staupitz, der kom ind i cellen til den forpinte munk og sad og talte venligt med ham og fik ham til at åbne sit hjerte for ham. Og denne mand kendte den rette hjælp for Luthers syge sind. - "Broder Martin", sagde han, "på den måde vinder du aldrig Guds fred. Den findes kun i visheden om Guds tilgivelse af al din synd, og den kan du ikke kæmpe dig til - men du har den allerede, når du blot ikke kaster vrage på den. Gud har skænket dig den i din dåb." - "Ja men," sagde Martin Luther bævende, "skal jeg da ikke forsage synden? Skal jeg ingen fremskridt gøre i det gode?" - "Visselig skal du det", svarede Staupitz, "men det bliver ikke din sag. Det bliver hans ansvar, og derom skal du ikke bekymre dig, men roligt overlade det til Guds gode ånd, som bor i dig". - Da var det for Martin Luther som en stor tung byrde blev taget fra ham, og da hans sind var faldet helt til ro i den vished, at han ejede sine synders forladelse, blev han den frimodigste og stærkeste mand, der turde trodse Jordens mægtigste", sluttede lærer Holm.

Jon sad og blev ydmyg og glad. Det var altså forgæves, at han havde stridt for at forbedre sig. Guds fred vandt man ikke derved, havde Staupitz sagt. Men man skulle blot tro på sine synders forladelse og leve i tillid til Gud. Jon syntes, at noget stort og herligt dæmrede for ham.

Og lidt efter lidt kom der ligevegt og tryghed i hans sind igen.

X

Thomas var glad for sit arbejde i møllen. Jon besøgte ham flere gange, og Thomas gik rundt med ham og fremviste de store kværne, hvori der lavedes grutning til kreaturer og svin, de mindre kværne, der fremstillede byggryn, og de fineste kværne, hvoraf det hvide hvedemel strømmede ud. Han viste, hvorledes de med et snildt lille højseapparat løftede de tunge kværnsten op og med en hammer og et huggejern fornyede rillerne på stenens underside, når de var blevet slidte af brugen. Jon fik også at se, hvorledes mølleren lader vingernes drivkraft løfte kornsækkene fra bøndernes vogne op igennem en lem i loftet til de forskellige afdelinger i møllen, for den ^{har} havde tre etager, og øverst er hatten, hvorpå vingerne sidder på enden af en mægtig bom, der går rundt sammen med vingerne, og det er den, der leverer drivkraft til alle kværnene. Og den hat kan drejes, så man kan få vingerne om i vindsiden, når vinden har drejet sig til et andet verdenshjørne. Men den drejning skal mølleren heldigvis ikke selv foretage, det besørger vinden ved hjælp af et lille apparat, der kaldes en vindrose, det er også nogle møllevinger, der går rundt, men de er ganske små.

Men det mest interessante, som Thomas havde at vise Jon, kom dog, da de gik ud på platformen, der i højde med det første loft gik helt rundt om møllen udvendig. Thomas trak i nogle snore, som hængte der, og straks sagtnede vingerne deres fart gennem rummet, og Thomas sagde, at hvis han trak stærkere, ville vingerne standse helt. Det var forunderligt at se, at det var muligt for et menneske at holde disse vældige vinger, der let kunne knuse en vogn, hvis den kom dem i vejen.

Thomas var altså godt fornøjet i møllen, men Mor så med bekymring på hans øjne, når han kom hjem. De var rødtrandede, og når hun forhørte, måtte Thomas indrømme, at det ofte gjorde ondt i dem. - "Det er melstøvet", sagde moderen, "jeg kender det fra møllen, hvor jeg tjente, da jeg var ung. Nogle karle kunne tåle at arbejde i møllen, andre ikke. Jeg frygtede for dine øjne Thomas, da du ville i møllerlære, men jeg ville ikke forhindre dig i at prøve det. Desværre er dine øjne vist ikke stærke nok til det."

Thomas ville dog ikke give op. Han fik et par briller, og det hjalp noget.

For Jon var det foreløbig et åbent spørgsmål, hvad han skulle være, når han blev konfirmeret. Da han var ti år, syntes han, at der kunne ikke være noget så dejligt i verden som at være bager, og for at forberede sig dertil hjalp han flittigt sin mor i køkkenet, når hun skulle

)^x grutning = grovmalet korn

bage - dog kun når det var kager, der skulle bages, almindelige brød havde ingen interesse for ham. Han rullede kagedejen og kørte med jern gennem dejgpladen for at skære kagerne til. - Senere syntes han, det var bedre at blive snedker, men også det standpunkt forlod han, før det fik betydning.

Den sidste vinter, han gik i skole, var der kommen en ny ung hjælpe-lærer. Blandt det, han lærte børnene, var Jon især optaget af fysik. Det var de kræfter og forhold, han så ofte havde iagttaget, som han her fik forklaring på. Læreren viste eleverne mange små forsøg, og Jon efterlignede dem hjemme om aftenen og var glad, når det lykkedes ham at få et stykke papir, som han havde varmet på kakkelovnen, til at hænge fast på væggen bare ved et par strøg med hånden - eller da han fik en papirsnegl til at dreje hurtigt rundt på enden af en strik-kepind, der var anbragt i en kork oven på kaminen.

Han havde opdaget, at læreren ofte rådførte sig med en stor rød bog. Den måtte altså indeholde forklaring på alle disse ting, og Jon fattede den beslutning, at sådan en bog ville han eje. Han fik lov til at skrive dens titel op, og nu sparede han, alt hvad han kunne for at få penge til at købe den. Det gik langsomt, for hans indtægter var små, men engang imellem fik han et par øre af sin mor, og en velvillig nabokone gav ham drikkepenge, fordi han leverede hende æggepenge, når han hentede til sit eget hjem. Men mest virkede det, da han blev konfirmeret. Da fik han flere hele kroner af naboer, der kom for at ønske tillykke. Et par dage efter drog han til købstaden og gik ind til boghandleren og købte bogen. Det var den største skat, han længe havde ejet, og aften efter aften sad han og læste i den og gjorde forsøg efter dens anvisninger.

Da var han allerede færdig med skolen, og i længden kunne bogen ikke erstatte ham lærerne. Han længtes efter skolen og talte med moderen om det. Hun ønskede gerne, at han skulle have haft lov at fortsætte skolegangen, så han kunne have læst til et eller andet - men hvorledes skulle det lade sig gøre? Jon var ivrig for den tanke at komme til at gå i skole igen, lære matematik og fremmede sprog, men noget bestemt mål vidste han ikke. "Gå over og tal med lærer Holm om det", sagde moderen, og det gjorde han.

Lærer Holm gik ude i sin have og arbejdede med sine roser, da Jon kom.

"God dag, Jon!" sagde han, "det er pænt af dig, at du kommer og ser til mig. Kom ind og se mine roser. Jeg er ved at forberede dem på vinteren. Jeg tror, at vi snart får nattefrost." Og lærer Holm viste ham

forskellige slags roser, han havde i sin have. Han fik at høre om te-
 roser med små fine blomster, Remontant-roser, ~~med et væld af mørkerøde~~
~~mos-roser-og-slyng-roser~~ blomster, måneds-roser, mos-roser og slyng-roser, der dækkede en hel
 mur. Lærer Holm forklarede så ivrigt om beskæring og forædling, så Jon
 tænkte ved sig selv: får jeg aldrig lejlighed til at sige mit ærinde.
 "Hvis jeg ikke var lærer", fortsatte lærer Holm, "ville jeg være gart-
 ner. Det var et herligt arbejde altid at gå blandt planter. - Kunne du
 ikke have lyst til at blive det Jon?"

Han så spørgende på drengen, og Jon kunne ikke vide, at læreren ved
 sig selv tænkte: jeg må prøve, om han har et bestemt mål, for at det
 var Jons fremtid det gjaldt, var han klar over.

"Nej - ", svarede Jon, "jeg tror ikke, at jeg egner mig til det".

"Du mener, at du ikke har lyst".

"Ja", indrømmede Jon.

"Hvad er det da, du gerne vil?"

"Tror du ikke, jeg kan komme til at gå i skole igen?" kom det lidt u-
 sikkert, men lærer Holm hørte, at der lå en dyb trang bag ordene.

"Ikke hos mig, men ellers kan det jo nok lade sig gøre. Men hvad ville
 du være?"

"Det ved jeg ikke?"

"Lærer Knudsen har sagt, at du var meget optaget af fysik. Er det må-
 ske ingeniør, du skulle være."

"Ja - , hvordan bliver man det?"

"Det er en lang og dyr vej, Jon. Så skal du først ind til byen og tage
 præliminæreksamen og derefter på Polyteknisk Læreanstalt i København.
 - Men du kunne jo også blive lærer og undervise i fysik, ligesom Knud-
 sen."

"Jeg ved ikke rigtig, hvad jeg helst vil."

"Men du ville altså gerne lære videre, skaffe dig flere kundskaber."

"Ja", sagde Jon, og i det svar var der ingen vaklen.

"Så burde du også have lov til det, dine evner er gode - men tror du,
 din stedfader vil betale?"

"Nej, det vil han ikke", sagde Jon opgivende.

Lærer Holm stod lidt og overvejede sagen.

"Måske ville din fars familie, som betalte skolen her for dig de sid-
 ste par år, hjælpe dig frem. - Vil du have, at jeg skal skrive til din
 onkel om det?"

"Ja tak!" sagde Jon glad og rakte hånden frem for at udtrykke sin tak-
 nemmelighed.

Det var hen imod aften, da Jon gik hjem. Den klare efterårsluft pas-

sede godt til hans sindsstemning. Han gik og drømte sin fremtid og syntes, den var lige så klar som himlen over ham. Kun vidste han ikke ret, hvor den skulle gå, men bare den førte gennem kundskabernes rige, var det ham nok i øjeblikket.

"Vil du køre med?" lød det med eet fra en vogn ved hans side. Han havde knap bemærket den før.

"Tak", sagde Jon og så op på manden, der sad på vognen. Han kendte ham ikke, men kravlede straks op og satte sig ved siden af ham.

"Hvis søn er du?" spurgte manden, da de var kommen i gang.

"Jens Holevangs - men han er død".

"Er du det? Jeg kendte godt din far. Vi har fået mange samtaler."

Jon blev glad og fik straks tillid til manden. Denne blev ved at spørge ham ud, og snart havde Jon fortalt ham, hvor han havde været og hans fremtidsplaner. Manden talte så venligt, at Jon ikke kunne lade være at fortælle.

"Det ville rigtignok have glædet din far, hvis han havde levet og fik at se, at du blev en flink skolelærer. Jeg tænker ikke, han kunne ønske noget bedre for sin søn."

Så skiltes deres veje, og Jon takkede for køreturen.

Måske jeg alligevel helst skal se at blive lærer, tænkte han, da han atter var alene.

Da han kom hjem, blev han forbavset over at se lægens vogn ude i gården. Lise stod og holdt ved hesten.

"Er Mor syg?" råbte Jon forskrækket.

"Nej, det er vor stedfader. Han kom hjem lidt efter, at du var gået, og gik straks i seng. Du skulle have været efter lægen men så cyklede jeg derover."

"Hvad fejler han da?"

"Det ved jeg ikke, men han har feber, og er rød over hele ansigtet."

"Jeg så godt, at hans næse var rød i morges; - er det slemt, tror du?"

"Måske, men nu skal du fodre kreaturerne, og husk hestene og grisene!"

Jon gik til arbejdet. Lidt efter kørte lægen.

Moderen kom ud til Jon og Lise for at sige dem, hvad lægen havde sagt.

"Det er ansigtsrosen, og det giver høj feber, så jeg må våge hos ham", sagde hun.

"Mor, lærer Holm vil skrive til Onkel og spørge, om han og de andre vil betale for mig, så jeg kan blive lærer - eller ingeniør."

"Det er vist for meget at forlange", sagde moderen stille og gik ind i soveværelset.

Jon og Lise mærkede, at moderen var i spænding og blev selv grebet

deraf. De talte hviskende sammen. Jon ville gerne fortælle, hvad han havde oplevet, og Lise ville nok høre på ham. Lidt efter sendte hun dog Jon ud til arbejdet igen.

Hun gav sig til at rydde til side i køkkenet, for stedfaderens støvler og overtøj var blevet liggende der. Hun gik ud i forstuen med hans jakke og hængte den op på knagerækken. - Grebet af en pludselig indskydelse stak hun hånden i jakkens inderlomme - og stod så med to gamle krøllede breve, hvorpå hendes eget navn var skrevet udenpå. Hun behøvede jo ikke at have betænkelighed ved at læse de breve, der rettelig var hendes, og det gjorde hun. Hun kendte Niels Blocks håndskrift, og hendes hjerte bankede heftigt, da hun tog brevene frem og begyndte at læse. Flere gange læste hun dem, før det hele stod hende klart, og imens rullede tårerne ned ad hendes kinder, uden at hun ænsede det. - Så elskede han mig dog, hviskede hun for sig selv, Han har ikke glemt mig, som jeg troede. - Når han kommer hjem, vil han opsøge mig. - Han har elsket mig.

Hun tænkte også på, at det var skammeligt af stedfaderen at han havde beholdt brevene, men hendes harme derover blev trængt til side. Nu var han jo meget syg, og en stille glæde fyldte hendes sind. Han har ikke glemt mig, han vil komme igen, og så bliver alt godt.

- - - - -

Anne Hølevang kom til at våge mange nætter ved sin mands sygeleje. Han var ofte urolig og talte i vildelse. Det var underlige ting, hun da fik at høre. - "Nej, du må ikke gå Else", råbte han en nat, "vi skal jo følges ad, du og jeg. Se de store røde roser her, jeg plukker den smukkeste til dig. - - Nej gå ikke Else - Else."

En anden gang var det moderen, han fantaserede om. "Jeg kan ikke Mor - det nytter ikke - gå nu til side Mor, jeg vil blot klappe hende på håret og lade min hånd stryge hen over det, for det er så blødt."

Anne Hølevang havde nok hørt noget om, at Rasmus Bang havde været halv-forlovet med pigen Else, der tjente hos købmanden, den første sommer, han bestyrede gården for hende; men den forlovelse var aldrig blevet offentlig bekendt; derfor troede hun nærmest, at det havde været sladder. Men nu forstod hun, at Else havde gjort så varigt et indtryk på hans sind, så hendes billede sad der endnu. Der var et og andet, der blev mere forståeligt for hende nu, men hendes egen stilling blev ikke lettere derved.

Det var tunge dage for hende. Rasmus lå stadig med høj feber, og

lægen så alvorlig ud, når han havde tilset patienten og ville ikke sige stort om udsigterne, så hun kunne ikke andet end ængstes for hans liv. Hun vidste så vel, at han ikke elskede hende, og ikke følte sig lykkelig, så lidt som hun, men han var jo dog en støtte for hende - hun forstod ikke, hvordan hun skulle opretholde hjemmet uden ham - og så var der tillige det, at under al hendes resignation lå der stadig et lille håb og ulmede, at det dog skulle blive bedre imellem dem en gang. Hun drømte ikke om at finde den hjertevarme fortrolighed, som hun kendte fra sit første ægteskab, blot fordragelighed og lidt venlighed. Hvis han nu døde, ville hun ikke alene få sorgen over atter at stå ene, men hun ville også føle sit sidste ægteskab som et nederlag, hun måtte bære med sig siden hen.

Hun havde straks skrevet til enkefru Bang og fortalt hende om sygdommen, og tredje dag kom hun. - "Nu skal jeg løse dig af", sagde hun til Anne Hølevang og satte sig ved sengen.

Den fælles ængstelse førte de to kvinder nærmere sammen, end de havde været før. De blev mere fortrolige. Anne Hølevang talte ikke frit ud om hendes og Rasmus Bangs forhold, men et og andet fik hun alligevel fortalt, og det lettede hendes eget sind, især da det lod til, at Fru Bang forstod hende og billigede, hvad hun havde sagt og gjort, i hvert fald i det, der angik Mette Jørgens.

Da sygdommen havde varet en uge, kunne lægen dog melde, at krisen var overstået, og nu ville det gå fremad igen, men der ville nok gå lang tid, før han helt kom til kræfter. Moderen blev der foreløbig og hjalp med, hvad hun kunne.

Når Jon ikke skulle være i stalden hos dyrene, kløvede han brænde ude i gården. Det arbejde var ham ikke ukært, for samtidig med at han stillede brændestykkerne op og havede øksen til slag og derefter tog et nyt stykke frem, kunne hans tanker godt færdes en del på egne veje, og det tilfredsstillende ham. Det var mest hans fremtid, tankerne tumlede med. Mon ingeniører havde megen fritid, så han kunne læse rigtig mange bøger, hvis han blev det? For naturligvis ville det være stolt at bygge sådan en bro, som den, der nu gik over jernbanen der, hvor Mads Ledvogter før passede leddet og holdt øje med drengene, som ville springe over tråden - men det bedste måtte nu alligevel være at have en stor bogreol og have råd til at købe, lige hvilken bog man ønskede sig. - Tit gik tankerne også tilbage - især til skolen, til lærerens fortællinger og historier. Han prøvede at genopfriske dem i hukommelsen og mærkede til sin glæde, at han kunne huske en del af dem helt udenad, eller da det meste, og det, der manglede kunne han sagtens

digte til selv. Og en dag, da naboens lille Søren Gamst som sædvanlig kom og afleverede avisen, som de to familier var fælles om, og bagefter stod og betragtede Jons brændekløvning, fik han lyst til at fortælle en af historierne.

Han spurgte Søren, om han ville høre en historie, og det sagde han ikke nej til. Han satte sig forventningsfuld på et træstykke og ventede, og så fortalte Jon om Store Claus og Lille Claus. Snart fandt Jon det nødvendigt at lade øksen hvile og sætte sig på huggeblokken, mens han skildrede alle lille Clauses mærkelige påfund for Søren Gamst, som morede sig kosteligt. Han var en god tilhører og lo, så det trillede, når det rigtig gik store Claus galt. Jon syntes lige så godt om at fortælle, som Søren om at høre. Han havde ikke vidst, at han kunne fortælle sådan noget, så andre brød sig om at høre det. Det var mindst lige så morsomt som at læse historierne selv.

Men da Lille Claus' bedstemoder var død, kom Jon pludselig i tanker om, at han skulle hugge brænde, og sagde til Søren, at nu kunne der ikke blive tid til mere i dag. Søren gik straks, for han var en lydig dreng, men næste dag kom han på samme tid og spurgte straks: "Må jeg så høre resten?" Jon var villig, og Søren gik tilfredsstillet hjem, da Lille Claus var blevet en rig mand, og Store Claus havde fundet sin død i åen.

Jon spekulerede nu på, hvilken historie han kunne fortælle Søren næste dag. Men det behøvede han ikke at have gjort, for så snart Søren havde afleveret avisen til Lise, kom han hen til Jon og sagde: "Vil du så fortælle om Store Claus og Lille Claus igen?" Det ville Jon, og Søren så beundrende på ham, mens han lyttede til historien og fornøjede sig, når det gik i opfyldelse, hvad han mente at kunne huske fra første gennemgang.

Hvor mange gange Jon efterhånden fortalte den samme historie, vidste han ikke; men Søren var stadig en ivrig tilhører. Muligvis var der også lidt nyt i historien hver gang. Den blev jo ikke gengivet efter bog. Jon fornøjede sig også over denne leg og tænkte at det måske alligevel var bedst at blive lærer, hvis han nu kunne komme til at gå i skole igen og blive til noget ad den vej. Og han havde kun god tro til, at hans onkel ville hjælpe ham, så han regnede næsten bestemt med det.

Og så gik det dog anderledes. En dag kom en dreng, som gik i skole hos lærer Holm, og skulle bede Jon komme over til læreren, når han fik tid. Nu er der kommen brev, tænkte Jon og glædede sig og bad straks moderen om lov til at gå, og næste eftermiddag stillede han hos lærer Holm.

"Ja, nu er der kommen svar fra din onkel, Jon. Du kan selv læse brevet. Her begyndes det, der angår dig."

Og Jon læste: " - Hvad angår Jons fremtid angås skulle jeg ikke have været uvillig til at hjælpe ham med pengemidler, hvis jeg anså det for at være til hans gavn at blive ved at gå i skole, men det tror jeg ikke, det er. Efter min mening er det sundt for en dreng at komme til at bruge sine kræfter og få udviklet lidt håndsnildhed, selv om han har evner til at studere. Jeg troede egentlig også, at De så således på det, lærer Holm. Lad Jon nu foreløbig lære at bestille noget med hænderne. Når han bliver voksen, kan han selv tage bestemmelse om, hvad han vil være. - Med hensyn til det andet, De skrev om - - -"

Jon var blevet rød i hovedet under læsningen. Nu rakte han brevet tilbage til lærer Holm.

"Ja du ser, at der er ikke noget at gøre ved det for tiden, Jon. Jeg tænkte, at du var så vant til legemligt arbejde og havde så stor lyst til læsningen, at der ikke var noget galt i at lade dig begynde straks, men det lader sig jo ikke gøre."

Jon havde fået tårer i øjnene, men sagde ikke noget.

"For du tror vel ikke, at din stedfader, hvis jeg talte med ham -"

"Nej," afbrød Jon, "men - jeg skal nok selv - - " Han kunne ikke rigtig fuldføre sætningen, for det stod ham ikke klart, hvad det var, han selv ville, blot at han ville bane sig vej ved egen hjælp.

"Ja. Det er godt Jon; det går også nok for dig. - Men så skal du vel have dig en plads engang. Du kan komme over og tale med mig om det til den tid; det kan være, jeg kan finde et godt sted til dig."

Jon takkede og tog afsked.

Han mærkede ikke den kolde vinterluft omkring sig, da han gik hjemad, for han var varm i kinderne. Onkel mener nok ikke, at jeg duer til at bestille noget, fordi jeg gerne vil gå i skole, tænkte han. Men det kan vel være lige så nyttigt at forstå sig på bøger som at pløje og så. Han vil vel have, at jeg skal være landmand. - Ja, han skal få at se, at jeg kan bruge mine hænder - men landmand vil jeg nu ikke være. - Jeg må vel se at få en plads, så jeg kan tjene nogen penge. Lad mig se - hvor meget kan jeg så lægge op om året. - Det kan vel blive to hundrede kroner. Altså går der ti år, før jeg har de to tusinde, som lærer Holm engang sagde var det mindste, der skulle bruges for at blive lærer. - Ti år - så er jeg næsten fem og tyve år. I Jons tanker var en mand på fem og tyve ikke ung mere. Hans mod dalede. Så var det vel allerede for sent at begynde. - Mon det dog ikke lod sig gøre at tjene penge på en hurtigere måde. Han gennemgik i tankerne, hvad han havde

læst om den slags. Ja, der var jo mennesker, der havde gjort en opfindelse og dermed pludselig havde tjent sig rige. Men det var nok ikke så let. Jon tænkte på den tid, da han havde prøvet på at få en trillebør til at løbe frem af sig selv. Han havde mærket, at når han løftede trillebørens stænger tilstrækkeligt højt op, løb hjulet frem, uden at han behøvede at skubbe. Hvis han blot kunne finde på en mekanisme, der holdt trillebøren fast i den løftede stilling, var opgaven løst. Men den lille mekanisme kunne han aldrig få lavet. Han vidste ikke dengang, at det var evighedsmaskinen, det berømte perpetuum mobile, han havde arbejdet med, og at opgaven var uløselig for andre også. Nej - det var ikke let at blive opfinder. Ja for Edison gik det jo som en leg, men han var nok født med det. Han var et geni. - Jon erkendte sin begrænsning og gik videre i sine tanker. - Men den, der skriver historier, tjener også en hel del penge på een gang, har jeg hørt. De kan godt få to hundrede kr. for een historie - lige så meget som jeg kunne spare i et helt år. - Mon det egentlig kan være så svært at skrive en historie? Det kunne da prøves. Og i tankerne tog han fat med det samme. Dog - - det var måske lige så svært som opfindelsen. Han kunne sagtens lave om på en historie - det havde han gjort så ofte med Store Claus og Lille Claus - men det var jo alligevel ingen ny historie, og så var der nok ingen, der brød sig om den og ville betale noget for den. Det solideste var nok alligevel at bruge hænderne, erkendte han med et lille suk. Men så må jeg også hænge i med det, tænkte han. Jeg kan nu ikke blive andenkarl endnu, og jeg får slet ikke lov at tage plads foreløbig, for der går nok lang tid, før min stedfader er rigtig rask. - Mismodet var igen ved at få overtaget, for han syntes, at hans ønskers mål blev skubbet så langt ud i fremtiden, så det næsten ikke var til at øjne. - Men håbet fandt atter en lille udvej. Måske vil Onkel senere hjælpe mig, når han ser, at jeg holder fast ved min beslutning. - Hvad var det, han skrev, jeg skulle først - lære at bestille noget og blive håndsnild. Det kan jeg da. - det er jo ikke engang svært - det er endda morsomt at lave noget med hænderne. - Nu ved jeg, hvad jeg vil i vinter om aftenen, jeg vil gå i husflidsskole. - Det er langt at gå om aftenen - alene i mørke - men det er lige meget, jeg vil i husflidsskole.

Og så var han nået hjem. Da han fortalte moderen om onkelens afslag, kneb det igen for ham, men han skyndte sig at tale om sit nye ønske, at få lov til at gå i husflidsskole, og det kunne vist nok lade sig gøre, mente moderen.

XI

Thomas måtte alligevel give op i møllen. Hans øjne blev stadig dårligere, og til sidst havde han altid pine i dem. Det var en tung gang for ham, da han gik hjem og fortalte, at han blev nødt til at rejse fra møllen, for han kunne ikke holde det ud mere i øjnene.

"Nå, det gik, som jeg tænkte," sagde Rasmus Bang, der nu atter var oppe. "Du kunne have hørt efter mit råd. Jeg ville ikke have haft dig i den mølle; men jeg må jo ikke bestemme nogen tid." - Det sidste var nærmest henvendt til Anne Hølevang. Thomas svarede heller ikke på det. "Jeg syntes, Thomas skulle have lov at prøve det, når han havde stor lyst til det", sagde moderen spagfærdigt.

"Ja, du synes altid, børnene skal have deres vilje."

"Nej, men de skal til et arbejde, de har glæde af. - Det sagde Jens Hølevang, at vi skulle hjælpe børnene til."

"Jeg synes ellers ikke, det lader til, Thomas har haft glæde af at være i møllen."

"Det har han vel nok haft, selv om han nu må give op. Men nu behøver han ikke siden hen at være ked af, at han ikke fik lov at prøve."

"Jeg har nu aldrig ment, det var gavnligt for et menneske at rende fra det ene til det andet."

Anne Hølevang så på sin mand med et bedrøvet blik. Hun syntes ellers, at Rasmus Bang var kommen hende lidt nærmere efter sygdommen, men når det gjaldt børnene, kom vanskelighederne straks frem.

Rasmus Bang forstod, at han havde gjort hende ked af det. Det ønskede han egentlig ikke. Hendes store omsorg for ham under sygdommen havde smeltet noget af det kolde i hans sind. Han tilføjede derfor: "Så må du jo hellere komme hjem Thomas, til du finder en ny plads."

"Tak", sagde Thomas, og moderens blik sagde det samme.

Og så blev der da en lille tid, hvor de tre søskende igen var sammen i hjemmet. Det glædede de sig over. Men den trygge hjemglæde, de havde oplevet i deres tidlige barndom uden at være sig det bevidst, var borte.

En aften havde stedfaderen og moderen fulgt en indbydelse fra Jens Jaungyde til at deltage i et møde i missionshuset. Børnene var færdige med arbejdet i stald og køkken og sad nu og nød hyggen og hinandens selskab i dagligstuen. Lise broderede på en pude, hun ville forære moderen, Jon var ved at samle en ramme af forskellige stykker, som han havde skåret ud, og Thomas sad og gav små bemærkninger om arbejdet.

"Hvad skal der så i rammen Jon?" sagde Thomas, "hvis du engang får den færdig."

"Selvfølgelig får jeg den færdig" - Jon ville gerne hævde sig over for broderens smådrillerier - "Den er til skolebilledet".

"Nå det, hvorpå du står som en syv års purk med strittende hår og bred mund."

"Du er såmænd ikke for køn heller med dine halvlange bukser", gav Jon igen.

"Nej, Lise er den pæneste af os - på billedet da."

"Kan I nu forliges," sagde Lise, der ikke brød sig om at svare på Thomases bemærkning. - Og så sad de i tavshed lidt, mens Jon snittede og Lise flittigt stak tråden ud og ind.

"Tror I, Mor ^{var} glad for, at han gik med til møde?" spurgte Lise med eet.

"Det ^{var} hun vel", sagde Thomas.

"Ja, men tror I, hun er lykkelig nu?" fortsatte Lise.

"Nej", sagde Thomas.

"Det kan du da nok se, at hun ikke er", sagde Jon let bebrejdende.

"Jeg tror det heller ikke", sagde Lise, "men så synes jeg, det var bedre, hun ikke havde giftet sig. - Jeg ville hellere have haft plads."

"Ja nu, men vel ikke, da du var fjorten år. Eller hvad mener du om Jon, der var ni", sagde Thomas. "Hun taler ikke om, at hun selv kom ud at tjene, da hun var tolv år. - I kan nok forstå, at Mor gerne ville bevare gården her." Thomas er så meget landmand, at han forstår, at hus, marker og dyr kunne knytte moderen til sig så hun nødig ville give afkald derpå."

"Jeg synes, det må være bedre at være lykkelig end at bo i en gård", sagde Lise.

"Det, I kalder lykke", sagde Thomas, "kommer vist, når man har et arbejde man holder af - og som man kan magte." Han tænkte med lidt bitterhed på, at han selv var blevet slået ud.

"Jeg kunne nu ikke tænke mig at være gift med en, jeg ikke elskede", sagde Lise.

Det vidste Thomas ikke noget at sige til; men lidt efter sagde han: "Vi skal være god ved Mor, hun har gjort det for vor skyld".

"Ja, Thomas, det skal vi - men det er somme tider svært at give afkald på alt det, man så gerne ville - bare fordi han ikke synes om det."

"Jeg synes også undertiden, han er lidt urimelig og behandler mig som en dreng, der ingenting forstår af sig selv - men jeg tier stille, for at det ikke skal gå ud over Mor."

"Ja du er bare hjemme en lille tid Thomas, så får du en plads igen,

men jeg skal blive ved at være hjemme."

Thomas så, at Lise var nær ved at græde, og sagde venligt:

"Hvad er det da, du gerne ville og ikke må?"

"Å, jeg ville da gerne gå til ungdomsmøder, men han siger, at det er noget pjat, og jeg må ikke gå ene om aftenen - men så kan jeg jo ingen-ting komme med til. Jeg ville også så gerne gå til gymnastik."

Thomas vidste desværre intet råd for det.

"Men ved I, hvad jeg allerhelst ville?" fortsatte Lise.

Jon så spændt på søsteren.

"Jeg ville allerhelst på højskole."

"Hvad ved du da om højskoler?" spurgte Thomas.

"Min veninde har fortalt mig så meget om det - hun var på Sorø Højskole sidste sommer."

"Har du talt med Mor om det?"

"Ja, og hun har sagt det til ham; men han siger, det er ingen nytte til, i hvert fald ikke endnu - men hvordan skulle det bedre lade sig gøre senere, Moder bliver stadig ældre og kan dårligere undvære mig - og det skulle da være, mens jeg er ung."

"Du skal nok komme på højskole, Lise," sagde Jon pludselig, men så blev han lidt fløv. Det var jo alt for stort et løfte; hvordan skulle han kunne indfri det.

Lise smilede blot.

Lidt efter, at børnene var gået til ro, kom forældrene hjem fra mødet. Rasmus Bang var livligere, end han plejede at være. Mod sædvane foreslog han, at de skulle sidde og snakke lidt, før de gik til ro.

"Skal jeg lave en tår kaffe?" spurgte Anne.

"Tak, men det er snart en skam, at du skal hen og fyre op for det."

"Å, det brænder hurtigt i det tørre granbrænde, vi har for tiden". Og Anne tog fat på arbejdet, og længe varede det ikke, før hun havde kaffen færdig..

"Jeg tænkte ikke, der kom nogen der, som jeg kendte," bemærkede Rasmus Bang, "og så var der flere, der kom og hilste på mig efter mødet".

"Ja synes du ikke også, at der er hyggeligt at komme i missionshuset?"

"Jo, det er kønt at høre sangen og se så mange mennesker - men jeg kan nu ikke sige, at missionæren var hyggelig hele tiden."

"Det er nok heller ikke hans mening."

"Han er meget strengere ved os end præsten."

"Rasmus, tror du ikke også, at vi kan trænge til at høre Guds ord, selv om det ikke behager os?"

"Der er vel nok nogen, der trænger til en hård tiltale. - Jeg lagde

mærke til, at missionæren engang sagde: Du gamle forstokkede synder, du skal omvende dig, før det er for sent, og så så han lige hen på Store Erik, der har været så slem til at drikke; man skulle næsten tro, han kan se lige igennem folk."

"Rasmus, vi har vist alle sammen omvendelse behov."

"Hvad er det da, du mener vi mangler?"

"Vi har for lidt næstekærlighed. - Hvis vi viste hinanden lidt mere venlighed, var der bedre i verden."

Rasmus sad lidt og grublede, før han svarede "Det kan godt være, du har ret, Anne."

Da de sagde godnat til hinanden, gav han af sig selv sin hustru et kys. Hun blev glad; det havde han ikke gjort i lang tid.

- - -

Hen på vinteren har landmanden ikke så travlt, og det ufremkommelige føre gør, at man sjældent kommer ud på ret lange ture. Des hyggeligere er det derfor at få naboerne samlet til et lille gilde, og det benyttede de små ejendomsbesiddere på denne egn sig også flittigt af. De fandt forskellige anledninger til at indbyde den nærmeste kreds af naboer, rigtignok i den forventning at blive indbudt igen. Når fedegrisen var blevet slagtet, og dens blod blevet lavet til blodpølser, der var kogt i den store bryggerkedel, og når flæsk og medisterpølser var lagt i saltkarret, så holdtes der pølsegilde, og om julen blev der budt til julegilde, og ved slutningen af et kvartal havde de avisgilde. Det var i den tid, da hver mand endnu ikke holdt sin avis, men tre eller fire naboer delte om den. Avisen blev så daglig sendt fra familie til familie, og den sidste i rækken opbevarede troligt hele avisbunken. Ved avisgildet blev den delt. Men tro ikke, at man simpelthen hver fik en trediedel eller fjerdedel af antallet. Nej hele bunken blev lagt frem på et bord, og mændene satte sig omkring det og tog skiftevis en avis af bunken. Alle aviser var jo ikke lige tykke, men hvis der da blev forskel på tykkelsen af bunkerne, kunne ingen gøre for det.

Men det morsomste gilde er pølsegildet. Det bliver forberedt flere dage i forvejen. Anne Hølevang og Lise havde travlt med at bage hvedebrød og kager, snitte rødkål og lave æblekage; de skurede gulvene og pudsede de gamle messingting som lysesaksene, der aldrig bliver brugt, bare hænger til pynt; de tager duge frem og fylder skåle og asjetter med græskar, agurker, rødbeder og syltetøj. Når det nærmer sig aften og gæsterne ventes, steger de ribbenssteg og medisterpølse, og Lise

går ud i den kolde luft og pisker flødeskum til æblekagen, og når det er kommet på kagen, lægger Mor røde geleklatter oven på. Det er et meget festligt syn at se de skåle, synes Jon, og så ved han endda, at det smager endnu bedre.

Jon glæder sig til pølsegildet, ikke alene for den gode grisemads og kages skyld; men han kan så godt lide at sidde og høre på de voksnes snak.

Og da det er blevet mørkt, og kreaturerne har fået deres aftenfoder, så de kan passe sig selv, bliver lyset slukket, og dørene lukket omkring i hjemmene og alle går hen til Rasmus Bang og Anne Holevang, der kommer ud i døren hver gang et nyt par er på vej, og byder dem velkommen og får dem ind i stuen, og så snakker de om vejret og prisen på smørret, indtil alle er samlet, så værtinden kan byde til bords. Selv bliver hun det meste af tiden ude i køkkenet, og Lise varter op, men engang imellem kommer hun ind, og så begynder hun straks at nøde gæsterne. "Å, spis dog, Jørgen Gamst - Grete, du har jo slet ingen ting på tallerkenen - nej Mariane, du siger da ikke, at du allerede er møt, - Hør Mads Rasen, kan du ikke lide pølserne, siden du lader fadet gå forbi?"

I begyndelsen siger de tak, tak, de skal nok spise, men senere må de jo forsikre Anne, at de ikke kan spise mere. Så kommer æblekagen ind, og den glider godt ned også. Samtidig bliver der fortalt historier og snakket og let rundt om bordet. De kender hinanden så godt, at de både ved, hvad de bryder sig om at høre, og hvem det går an at drille lidt. Til sidst giver de hinanden hånden og ønsker velbekomme.

Nu får mændene piberne tændt, og konerne tager strikkestrømpen frem. Snakken går livligt over det hele.

" - - Men det er det samme," siger Mads Rasen, "han er en dygtig mand den Skovborg. På den lille ejendom, hvor der før blev holdt een karl og måske en dreng til hjælp, der beskæftiger han nu seks voksne karle."

"Hvordan går det da til?" spurgte Lars Væver.

"De kan ikke have meget at bestille," mente Jørgen Gamst.

"Jo, du kan tro, de har noget at tage sig for Jørgen", svarede Mads Rasen. "Hver eneste onsdag kører en karl et helt læs svin til slagteriet, og I skulle se den række køer, der står uden for gården, 24 malkekøer på rad, skønt der kun er 30 td land, og de er passet, hver eneste ko er lige så pudset og blank som grevens ridehest, og afgrøden - aldrig har jeg set magen til marker."

"Hm, mon ikke hele indtægten går til folkeløn og så videre, så hvad er der ved at slå så stort op?" Det var Jørgen Gamst, der ikke ville lade sig dupere af Mads Rasmussens veltalenhed.

"Selv om han ikke fik mere ud af det end alle andre, så er det dog bedre end at sidde og sove, som vi andre gør, for han sætter folk i arbejde." - Mads Rasmussen så sig om i kredsen, men ingen modsagde ham. Og da de tav, hørtes Mine Gamst stemme. Hun sad i en sofakrog og forklarede ivrigt for Grete Væver, mens de begge strikkede:

" - - og da Stensgårdsmanden døde, havde der også været varsler. Husmanden, der tjente på gården, mødte et ligtog, otte dage før manden døde, og han kunne kende Stensgårds to brune køreheste; det var dem, der trak ligvognen."

"Tror du virkelig på den slags Mine?" - Det var tydeligt, at Grete Væver følte sig hævet over at fæste lid til varsler og sligt.

"Nisser og hekse tror jeg naturligvis ikke på, men hvad mennesker har set med egne øjne, er det nok ikke værd at benægte." Mine sagde det med selvfølelse.

)^x "Krøs, Mine, har du da set sådan noget?"

Mine nikkede hemmelighedsfuldt. "Ja det har jeg."

"Fortæl dog Mine. Hvornår var det?" Nu hørte også mændene efter.

"Mine nød at være midtpunkt for opmærksomheden og fortalte langsomt og højtideligt. "Det var den vinter, da jeg tjente på Skovbakken. Jeg havde været hjemme hos min far og mor en aften, og da jeg så, - sådan hen ved sengetid, ja det kan nu godt være, at det var lidt sen sengetid - gik hjem, så kom der pludselig en mand og fulgtes med mig; det så ud, som om han lige dukkede op af jorden. I begyndelsen gik han på den anden side af vejen, men han kom stadig nærmere, og jeg blev så bange, lige til jeg rystede i mine ben, for han så helt uhyggelig ud i (...), og jeg begyndte at løbe for at komme hjem til gården, men så sprang han lige hen foran mig med eet - ja I kan ikke tænke, hvor jeg blev uhyggelig til mode - for lige med eet tog han hovedet under armen. Jeg skreg vist nok og vendte om og løb - lige i armene på et mandfolk, jeg slet ikke havde hørt."

"Og han holdt måske fast?" afbrød Lars Væver.

"Ja - det gjorde han, for det var Jørgen," sagde Mine og smilte.

"Nå sådan fik du en kæreste Jørgen," sagde ^{Lars} ~~Niels~~ Væver.

"Ha ha!" lo Jørgen, "ja såmænd."

"Men det var da ikke et varsel Mine", sagde nu Mariane, Mads Rasmussens kone.

"Ja det var da ikke et rigtigt mandfolk, Mine mødte," sagde Grete Væver, "når han kunne tage hovedet under armen."

"Ja, men - - " begyndte Mariane, men blev afbrudt af en skarp, bankende lyd fra vinduet.

)^x krøs = egentlig: fedtet omkring indvolde.

"Jøsses dog", råbte Grete blegnende, "hvem af os mon det er, der er bud efter".

Rasmus Bang rejste sig og slog gardinet til side, men i mørket uden for kunne han blot utydeligt se en skikkelse derude. Han lod gardinet falde og gik til yderdøren i forstuen.

"Se dig for Rasmus!" råbte Mine, "hvis det er et varsel -". Men så hørte hun Rasmus Bang sige i døren: "Hvad, er det dig Søren Gamst? Kom med ind!"

)^x "Nej, jeg vil bare sige til Bedstefar, at soen har begyndt at fare."

"Så må jeg hjem", sagde Jørgen Gamst hurtigt og rejste sig.

"Det var dog kedeligt", sagde Rasmus Bang, "vi skulle jo have haft en firemands-seksogtres."

Men Jørgen skyndte sig hjem til soen.

Mændene så lidt slukørede ud. De vidste alle, at de skulle spille kort og havde hele tiden siddet og glædet sig til det.

"Nu skal punchen vist brygges," sagde Anne Holevang, "har du kogt vand Lise?"

Mændene blandede og smagte tilpas. Drikken satte humøret op igen, men også lysten til at spille kort.

"Hør", sagde ^{Lars} Niels Væver, "kan Jon ikke spille med?" - Thomas havde allerede fået en plads i nabobyen på en gård dengang.

"Jo, det kan han godt", sagde Rasmus Bang, "når en af jer vil være tjent med at have ham til makker. Han har set på os så tit, så han forstår det sikkert nok."

"Jon skal ikke spille kort om penge", sagde Anne Holevang nu.

"Å, det tager han vel ingen skade af", svarede Rasmus lidt ærgerligt.

"Det er kun så lidt, vi spiller om", sagde Lars Væver undskyldende.

Da vendte Anne Holevang ryggen til mændene og satte sig hos konerne.

Jon vidste ikke ret, hvad han skulle gøre. Han syntes, det var stort for ham, at mændene ville have ham med i deres lag, men han forstod også, at hans moder ville blive ked af det, hvis han gjorde det. - Men det er kun een gang, tænkte han, og Mor skal da heller ikke bestemme alting, nu da jeg er femten år. Og så satte han sig hos mændene.

Men glæde ved spillet fik han ikke. Skønt moderen ikke sagde et ord til ham, kunne han tydeligt se på hende, at det var hende meget imod at se ham være med i spillet.

Han fortrød snart, at han ikke havde afslået mændenes opfordring. Han følte sig som en forrædder mod sin mor. Han tænkte også på, at han aldrig havde set sin egen far spille kort. Det var en pinefuld aften.

"- Jeg tabte kun fem og tredive øre", sagde han undskyldende til sin mor, da gæsterne havde sagt godnat og Rasmus var gået ud på gårdspladsen

)^x fare (om soen): Mat føde.

med en tændt lygte, før at^{de} kunne finde ud på vejen.

"Jo", sagde moderen fast og så på sin dreng, "for nu har du begyndt på det, som er blevet til fordærv for så mange mænd."

"Mor, jeg bliver ikke kortspiller." - Hun hørte på stemmen, at han ikke havde glædet sig over spillet, og blev blød i sindet. "Det tror jeg heller ikke min dreng."

Han følte heller aldrig siden lyst til kortspil.

XII

Jon længtes ud. Når man er femten år, venter man, at livet har uendelig meget at byde en. Og det unge sind higer ud imod oplevelserne. Det venter altid, at livet er rigere et andet sted end der, hvor det selv er. Målet står i det fjerne, men den unge tvivler ikke om, at det kan nås. Det gør ikke noget, at der er vanskeligheder at overvinde på vejen. Den unge glæder sig ligefrem til at komme i kast med hindringerne.

For Jon var det foreløbige mål at blive dygtig til praktisk arbejde, så han kunne hævde sig blandt jævnaldrende på dette område; men hans egentlige mål gik gennem læsning og kundskaber. Hvor disse siden skulle føre ham hen, vidste han ikke klart.

Lærer Holm havde hjulpet Jon til en plads på en gård, der hed Solby Lindegård. Det var kun et par timers gang fra hans hjem, men alligevel havde han aldrig været i Solby før. Dog havde han en erindring, der knyttede sig til dette navn, og det var et minde, han var glad for.

Da husflidsskolen, som Jon flittigt havde besøgt om vinteren, sluttede om foråret, blev der holdt en afslutningsfest med udstilling af elevernes arbejde og præmieuddeling. Jon fik anden præmie blandt drengene. Det var noget værktøj, og det var han glad for, men det bedste ved festen kom bagefter. Da var der en mand, der talte og læste op. Denne oplæsning var på jysk, men Jon tænkte ikke så meget på dialekten, som på den hjertelige klang i ordene. Han så og hørte tydeligt alt det, som blev læst; så levende blev det fremstillet. Og den mand, der læste, var lærer i Solby. Jon huskede nemlig tydeligt, at husflidslæreren sagde, at nu ville hans gode ven, lærer Sønderholm i Solby, tale. Lidt senere ved den fest blev han så også klar over, at en fremmed dreng, der havde været med dem, da de om eftermiddagen var oppe i kirketårnet for at se efter alliker, var lærer Sønderholms søn. Han var en høj

slank dreng, der meget ivrigt fortalte om sine egne erfaringer som allike-jæger. Så jeg kender allerede to mennesker i Solby, tænkte Jon, da det var bestemt, at han skulle til denne by.

Enten man er ti eller tyve år, når man første gang tiltræder en plads, er det uhyre spændende. Denne er ikke blot et sted, hvor man skal arbejde, men et sted, hvor man skal bo og leve sit liv. Den unge kommer ind til mennesker, af hvem han bliver afhængig på mange måder. Han lærer af dem og påvirkes til godt eller ondt. Kort sagt, det er et nyt hjem, han får.

Jon syntes om Lindegård, så snart han gik gennem porten og kom ind på den rummelige gårdsplads. Den var omgivet af fire sammenbyggede længer, så den var helt lukket. Midt i gården stod pumpen med et vandtrug foran. Pladsen var brolagt og pænt fejlet. Jon kunne straks se, at stalden med heste og køer lå til venstre, og i et hjørne af den var der et vindue med træramme og gardiner. Der er altså karlekammeret, tænkte han. Til højre lå stuehuset. Det var stort og havde en lang række vinduer og tre skorstene. Jon stod og overvejede, hvilken af de to indgangsdøre, han skulle gå til. Men da blev en dør åbnet ved siden af porten, og en gammel mand kom humpende ud på krykker. Jon så, at hans ene ben manglede foden og et stykke af underbenet. Han standsede og så lidt på Jon.

"Er du måske den nye karl, som Hans har fæstet?"

"Ja jeg skal tjene her i gården."

"Og du er kun seksten år. - Ja, jeg sagde til Hans, at det går ikke, du er alt for ung, men Hans gør nu, som han selv vil."

"Jeg bliver snart sytten", sagde Jon.

Den gamle smilede. "Nå du synes måske, det er meget. Ja jeg er to og halvfjerds, det er noget andet. Men velkommen da! Hvad hedder du?"

"Jon Holevang", svarede Jon og tog den gamles udstrakte hånd.

"Gå nu ind til Bodil, hun har nok noget mad til dig."

Bodil var gift med Hans Bæk, manden i gården, der var søn af den gamle Anders Bæk, som Jon først havde truffet. Hun modtog Jon meget venligt og bød ham en stol, og selv satte hun sig og talte med ham en halv snes minutter. Hun spurgte ud om Jons hjem og familie og turen til Solby. Hun havde rolige og glade øjne, og Jon tænkte, da hun var gået for at kalde på sin mand, at hun blev vist god at være hos.

Så kom Hans Bæk. Han var en mand på omkring fyrretyve år. Hans holdning og gang forrædte, at han havde en svaghed i ryggen, og over hans ansigt var der et drag af behersket smerte, som viste, at han havde gennemlevet lidelser og skuffelser. Over hans skikkelse var der noget

tilbagetrukket og dog myndigt, så Jon, da han første gang havde talt med ham, uvilkårligt havde tiltalt ham med De, skønt han ikke var vant til dette. Men Hans Bæk lod ham straks sige du, og det var Jon glad for.

"Nå, du er kommen Jon, og du skal være velkommen. Jeg venter, at vi to skal blive glade for hinanden. Kom nu først ind og sig goddag til min gamle mor, hun ligger altid i sengen. Jeg så, du hilste på Far, da du kom. Det var en god begyndelse. Far har haft Lindegård før jeg, og han følger stadig med i det, vi laver her på gården."

De kom ind i et værelse, hvor en gammel kvinde lå i sengen og strakte en rystende hånd ud imod Jon. Han syntes, de tog så venligt imod ham alle sammen, og han følte, at Lindegård ville blive et trygt og godt sted at være.

"Er det ikke en stor pæn dreng Mor?"

"Jo, og han har gode øjne." Den gamle kone talte usikkert og svagt, så Jon havde vanskeligt ved at opfatte hendes ord.

"Nu skal jeg ryste din hovedpude, Mor. Gå du kun ind i dagligstuen igen Jon. Du må gerne se på bøgerne i mit bogskab. Holder du af at læse?"

"Ja" - det lyste ordentligt op i Jons ansigt. - Bare han ikke holder mere af bøger end af arbejde i mark og stald, tænkte Hans Bæk. Nu får vi se.

Siden gik Jon en tur i haven. Den var, lige som det øvrige på Lindegård, dobbelt så stor som haven i Jons hjem. Hans Bæk gik også med ham gennem staldene, talte og forklarede og fik Jon til at interessere sig for de enkelte dyr. Han viste ham de forskellige marker og talte om sædskiftet, og hvordan udbyttet plejede at være. - Jon undredes mere og mere. Hans stedfader talte så lidt til ham og havde aldrig prøvet at indvi ham i sine planer. Og nu gik denne mand, for hvem han endnu følte sig fremmed, og fortalte om sine erfaringer og ligefrem spurgte Jon, hvad han mente ville være klogest. Han mindedes Hans Bæks svar, da han ved fæstemålets indgåelse havde spurgt, om han skulle være karl eller dreng: du skal være medhjælper. Og Jon besluttede, at han ville gøre sit yderste, for at Hans Bæks gode tro til ham ikke skulle blive gjort til skamme.

Lindegård blev et godt hjem for Jon. Hans Bæk var en god læremester. Selv var han legemlig svag, derfor havde han lært sig til at klare mange vanskeligheder uden anvendelse af stor kraftudfoldelse men ved snild omtanke. Det samme lærte han Jon. Denne var ung til arbejdet, men med Hans Bæks gode vejledning gik det udmærket.

En sommermorgen kom Hans Bæk^{ud} i marken til Jon, der gik og pløjede. "Prrrr," sagde han, "lad kun øgene trække vejret et øjeblik, og se dig

om i landskabet Jon! Er her ikke vidunderlig smukt? Først den hyggelige landsby, der ligger udbredt for os med den hvide kirke midt imellem bindingsværksgårde og stråtede huse, så fjorden, skoven og vandet igen som et blåt bånd om det hele. Og se så Jon, derude i sydvest, der hæver sig en støtte, den er utydelig, men du kan godt skimte den. Den står på Skamlingsbanke; den minder os om de landsmænd syd for Kongeåen, som vi aldrig kan glemme. De er danske som vi og ønsker at blive forenet med os igen. Hvordan det skal ske, forstår vi ikke, men håbet skal vi fastholde alligevel. - Ja kør så igen Jon. Det var blot nogle tanker, jeg fik, da jeg var på vej herop imod dig. - Din plovfure er jo snart lige til at få præmie for."

Og så gik han, støttet til stokken, som han i regelen førte med sig. Jon pløjede videre, og så engang imellem på landskabet og tænkte på, at det var sandt, hvad Hans Bæk sagde. Det var bare underligt, at han ikke havde lagt mærke til det før.

En dag rev de alle hø sammen og stillede det op i stakke. Bodil var også med, men Hans Bæk bad hende flere gange om ikke at anstrenge sig så meget. "Sæt dig nu ned her ved denne høstak lille Bodil og hvil dig." "Så er det jo ingen nytte til, at jeg er her." "Jo, jeg er glad for, at du ~~er~~ kommer her ud og ser til os lille ven." Og Bodil smilede og gjorde som Hans Bæk ville have. Det er underligt, tænkte Jon, at en mand kan have sådan en omsorg for sin hustru, og er glad, blot for at hun er der. Han er anderledes end mændene derhjemme.

Undertiden havde de en daglejer til hjælp ved arbejdet. Han hed Peder Rask. Han og Jon gik ved siden af hinanden i de lange roerækker og tyndede ud.

"Du kender nok min morbror", sagde Peder Rask.

"Hvem er det da?"

"Jørgen Gamst".

"Ja, det gør jeg da." Så var de straks mere kendt.

"Og det var vel dig, der fortalte historier for lille Søren."

"Ja - har han fortalt det?"

"Vi var derude for fjorten dage siden. Søren var så ked af, at du var borte. Nu fik han ingen historier mere."

Jon tænkte på Søren Gamst, men vidste ikke noget at svare.

"Er du glad for Hans Bæk?" spurgte Peder Rask.

"Ja" - Jon undrede sig over, at den anden i det hele taget kunne spørge om det.

"Ja, nu er han jo en stakkel."

"Er han?"

"Han kan jo nok styre gården, men du har vel set, hvor forsigtigt han

tager på alting. Nej du skulle have kendt ham, da han var ung. Han var en gut, kan du tro."

"Fortæl mig noget om det!"

"Han var den raskeste karl i byen. Han var med til at stifte gymnastikforeningen, og han var værd at se på, når han kom i spidsen for holdet ved opvisningerne og sang, så det hørtes over alle de andre. Han var vor fører - jeg var jo også ung den gang. Der var mange af de unge piger, der så længselsfuldt efter ham. Men han ville nu have præstens datter, Merete, og han fik hende da også."

"Ja men, vor madmoder hedder jo Bodil."

"Hør nu bare efter, hvordan det gik, men du kan godt hakke roer alligevel; vi kan ikke blive stående her. - Jo, ser du, det går ikke altid, som vi venter. Hans Bæk blev soldat, og hvad der skete der, ved jeg ikke noget om; men da der var gået to måneder, hørte vi herhjemme, at Hans lå på sygehus. En måned efter lå han endnu, og så rejste hans mor ud til militærsygehuset og bad om at få ham hjem. Hans har nu altid været hendes hjertebarn. Hun nød de beundrende blikke, der blev sendt efter ham, og nu da hun er hjælpeløs, passer han hende jo som et lille barn; han er en god søn mod sin mor."

"Blev han da ikke rask igen?"

"Omsider kom han ud fra sygehuset; men da gik han ved to stokke, og hele kroppen var spændt i en bandage, som skulle støtte ryggen. Det var rygmærken, der var blevet angrebet af en sygdom, men hvad den hed, kan jeg aldrig huske."

"Så var det vel dengang, han fik det lidt tungsindige udtryk, han har nu."

"Det havde jo stækket ham en del, men han var da munter og livlig endda, når man traf ham i den første tid. Han håbede vist egentlig, at han skulle overvinde sygdommen helt. Jeg tror næsten også, han tænkte på at blive uddannet til højskolelærer. Nej det, som rigtig slog ham ned, kom siden."

"Hvad var det da?"

"Præstedatteren slog op med ham. Nu var han jo ikke så flot mere, og så har hun vel tænkt, at hun kunne gøre et bedre parti, hendes forældre havde vist heller aldrig syntes så godt om forbindelsen - de ville vel nok helst have en studeret mand til svigersøn - ja da var det, han fik det udseende, som du meget rigtig kalder tungsindigt. - Nu er han da for resten kommet til at se gladere ud igen, efter at han i fjor blev gift med Bodil - hun er ham en god kone."

"Det var skammeligt gjort af den præstedatter."

"Ja - men det er nu ikke sikkert, det havde været bedre for ham at få

hende."

"Opgav han så at blive højskolelærer?"

"Kræfterne har nok ikke slået til; tænker jeg. Du tror måske ikke, der skal kræfter til at studere? Jo, det kan du tro, der skal. Jeg ville nødig sidde og bryde mit hoved med alt det, der forlanges på de skoler, hvor de læser til præst eller lærer. Sønderholms Frede, der har været på seminarium i et år, viste mig en dag, da jeg var oppe i skolen og tække, alle de bøger, der skal læses til eksamen, og sikke nogen regnestykker de skal finde ud af. Nej jeg siger rigtignok tak, at det ikke er mig - men han skal nu nok klare det. Han bliver sikkert lige så dygtig som sin fader."

"Ham kender jeg nok."

"Det tror jeg ikke; han er først kommen hjem på ferie for nogen dage siden."

"Ja men vi har været sammen i et kirketårn." Og så måtte Jon fortælle om det. Men snart tænkte han igen på Hans Bæk.

"Tror du så Hans Bæk er ked af, at han ikke blev højskolelærer?"

"Det ved jeg ikke - for resten er han da egentlig højskolelærer for de unge her i Solby."

"Hvorledes det?"

"Ved du ikke, at han holder husflidsskole for dem om vinteren. Og han har stiftet en ungdomsforening, hvor der kommer foredragsholdere og oplæsere mange gange i vinterens løb, så han gør meget for de unge."

Jon tænkte længe på Hans Bæks livshistorie. Han beundrede ham og blev ham endnu mere hengiven end før.

XIII

Når Jon gik og arbejdede alene i marken og lod sit blik glide ned over landsbyen, var der især eet hus, hans øje standsede ved. Det var skolen. Hans barndoms skole havde haft stor betydning for ham; derfor følte han sig også tiltrukket af denne skole. Han kendte jo desuden lærer Sønderholm lidt og ønskede, at han igen kunne få lejlighed til at høre ham læse op eller fortælle noget. Den dag, da Peder Rask fortalte ham om Frede Sønderholm, havde han spurgt ud om den øvrige familie i skolen og fået at vide, at der kun var denne ene søn, men en hel flok piger, den ældste skulle snart giftes.

"Hvordan er de?" havde Jon spurgt.

"De er så lattermilde, men vældig flinke", svarede Peder Rask. - Det er ikke så galt, at de ler, tænkte Jon, da han stod og så ned mod skolen. Den havde blåt tag og vinløv op ad muren, men bag ved skolen lå en lang stråtekt bygning, og der boede familien. På de to sider lå haven, en tredje grænsede til en bondegårds have, og på den fjerde side gik vejen forbi. Fra den havde Jon allerede på søndagsture iagttaget skolen og dens omgivelser. Tæt ved den lå kirken, omgivet af høje træer, man så kun tårnet af den fra Lindegårds mark.

- - - - -

"Jon, du må køre ned i Nørregård med en kurv porcelæn og glas, før du tager i marken", sagde Hans Bæk efter middagen. "Der skal være bryllup, og de skal låne noget af os."

Da Jon havde afleveret sin kurv i bryllupsgården, blev han budt ind i en stue af en travl, men venlig kone, der dækkede bord og tog mod gaver, mens brudeparret var i kirken. Hun satte en skål kager og et glas vin frem for ham og skyndte sig så ind til sin opdækning i storstuen. Men et øjeblik efter hørte Jon, at hun igen blev forstyrret. "Nej, er det dig Ruth Sønderholm? Tak skal du have! Kom med her ind og få en kage og et glas vin! Her sidder allerede en. Nu må I underholde hinanden, for jeg har ikke tid." Og væk var hun igen.

Pigen, der trådte ind, var vel fjorten år, men ikke høj efter sin alder. Hun satte sig ved den anden ende af bordet, og da den snaksomme kone var gået, blev der ikke sagt mere. Jon gav sig god tid med sine kager og kastede imens af og til et blik på Ruth. Hun var i rød kjole. Håret var sort og hang i to lange tykke fletninger ned ad ryggen, ansigtet var smukt og regelmæssigt, og over øjnene hvælvede brynene sig som to mørke buer. Hun så ikke på ham, men skyndte sig at spise een kage og smuttede så ud af døren med et lille hurtigt farvel.

Hun var da ikke lattermild, tænkte Jon og ærgrede sig over, at han ikke havde kunnet finde på noget at sige til hende.

- - - - -

En dag i høst var Jon ved at køre korn hjem. Han stod oprejst på læsset og glædede sig til at komme ud på landevejen, så han kunne drive hestene i trav og på et øjeblik suse hjem til Lindegård. Da så han to piger komme gående på vejen. Den ene var Ruth, den anden var søster til konen på Lindegård, så de skulle naturligvis derhen.

"Vil I køre med på læsset?" råbte han til dem.

Det ville de gerne og begyndte at kravle op ved at tage i rebet, der var bundet om læssetræet. Men læsset var højt, Jon måtte række en hånd ned til dem for at hjælpe dem op. Så snart han fik fat i Ruths hånd, svippede hun let op til ham, men den anden pige var for tung. Jon sled, men kunne ikke få hende op. Så slap han og kørte. "Sæt dig herind på midten og hold godt fast", sagde han og satte hestene i fart. Engang kikkede han om til Ruth. "Stakkels Oda!" sagde hun, og så efter veninden, der traskede langt bagefter, men Jon så godt, at hun var nær ved at briste i latter. "Jeg kan da ikke gøre for, at hun er så tung", sagde han, og så lo de sammen. Men da de nåede Lindegård, blev hun vist flø af at sidde der på læsset, når de skulle køre ind. Hun bad ~~hærfæ~~ Jon holde, og så gled hun ned og ventede på Oda.

"Hvor bliver du af?" spurgte Peder Rask fra laden. "Vi har ventet længe."

"Det er vist ikke sandt", sagde Jon. - Men nu skal du få noget at bestille, tænkte han og stak negene af, så hurtigt han kunne.

"Nu vil han ødelægge os, Metha, men vi skal nok klare os."

"Puh, det er varmt". Jon kastede sin kasket ned på stenbroen og strøg en håndfuld sved af hovedet.

"Ja det er sundt at svede i denne måned" lød Peder Rasks visdomsord fra ladens dyb.

"Det sagde du også i sidste måned, da vi gik i roerne."

"Det er nok muligt, men tror du ikke, det er sandt?"

Da Jon om aftenen ledte efter sin bluse og kasket, kunne han ingen af delene finde. Men så hang blusen på døren til hans kammer, og over den var der sat en lille seddel, hvorpå der stod: "Når Jon slider som en hest, passer skjortearmer bedst". - Han smilede og stak sedlen til sig, og da han trak blusen på, fik han fat i kasketten, der sad i det ene ærme.

I det samme fik han øje på Ruth og Oda, der stod ved havelågen og iagttog ham. Da han så dem, lo de og forsvandt. Han gik ud i haven til dem og spurgte, om de skulle spille krocket. Det ville de gerne, og buerne blev stillet op.

"Tak for rimet!" sagde Jon til Ruth.

"Hvilket rim?" spurgte hun og så uskyldig ud.

Der er nok løjer i hende, tænkte Jon. - Men Ruth drillede ham, alt det hun kunne, med sin krocketkugle under spillet og lo, når han lovede at hævne sig.

Metha havde haft travlt med at hjælpe Bodil, der nu havde en lille

Læssetræ: svær stang, der lægges på langs hen over læsset og bindes (med læssereb) for og bag.

pige i vuggen. Hun kom og bød dem ind til rødgrød i dagligstuen. Der sad Hans Bæk ved vuggen og legede med sin lille pige, som henrykt græsede efter ham, når han stak sit ansigt ned til hende. Pigerne var straks henne ved vuggen og beundrede den lille Anni. "Hvor er hun kær", sagde Ruth og tog om hendes små fingre.

"Ja, hun er en stadspige", sagde Hans Bæk og så glad på sin kone.

"Nu må hun hellere komme ind i soveværelset igen," sagde Bodil, "ellers bliver hun alt for vågen."

Da grøden var spist, sagde Hans Bæk: "Nu vil vi synge en aftensang. - - Du kan vist spille til Ruth. Jeg vil gerne have: Den skønne Jordens Sol gik ned."

Ruth gik straks til klaveret, og Ingemanns smukke aftensang tonede ud i den stille aften.

- - - - -

Når den travle høst er til ende, kommer der en tid for landmændene, som mange af dem sætter stor pris på. Det er pløjetiden. Når hestene sindigt trækker fure efter fure gennem den klæge muldjord, der af ploven bliver vendt, så plantelivet kan ligge i dvale i jorden, til vårkraften får det til at bryde frem påny med uimodståelig styrke, og mens krager og måger følger plovmandens spor, kan denne lade tankerne vandre på egen hånd. Kun en lille del af hans opmærksomhed behøver at være samlet om plovfuren og forspandet. Han kan tænke på den gode høst, som nu er i lade, og han kan lade tankerne gå til nye opgaver eller andet, der fylder sindet med glæde og hvile.

Jon holdt meget af disse efterårsdage bag ploven, når vejret da var nogenlunde tåleligt. Han tænkte på sit hjem og blev vemodig. Hvilket anderledes rigt og varmt familieliv levedes der ikke her på Lindegård. Hvorfor kunne de ikke også være muntre og glade i hans hjem? Og hvorfor kunne de ikke tale frit og åbent til hinanden om alle ting. Jon så jo her, hvor det skabte tryghed mellem mennesker. Den gamle Anders Bæk kunne godt være lidt gnaven og kritiserende over for sønnen, og dog skjulte denne aldrig noget for ham, men drøftede alle gårdens anliggender med ham. - De gamle skal ikke føle, at de er sat uden for, sagde han engang til Jon. Vi kan ikke altid følge de gamles råd, men vi kan høre på dem. - Ja sådan er det her, tænkte Jon, men hjemme hos os, der forstår vi den kunst at tie. Derfor er det vel, at dagene bliver så ensformige.

- Det var Lise, der gerne ville på højskole, og mig, der sagde, at hun

Stadspige (statspige): finere stuepige; flot eller flink, rar, prægtig pige.

nok skulle komme der, tænkte Jon videre. Hun har rigtignok også fortjent det, min gode, trofaste søster, men hvordan skal jeg kunne hjælpe hende? - Det er ikke engang nok med at skaffe hende pengene, hun får vel næppe lov endda. - Men de penge, jeg kan spare op, skulle jo også være til mig selv - til ny skolegang. - Ja, hvortil skulle det tjene? - Hvad vil jeg nå? - Nej det var en blindgade, det spørgsmål skulle hvile, det kunne han ikke klare endnu. Og ret som han gik, kom et billede dukkende frem i hans bevidsthed af en pige i kort rød kjole med tykt sort hår omkring et leende ansigt med meget levende øjne, der tydeligt sagde: jeg vil gerne tale med dig Jon, når bare Oda er ved siden af. Undertiden var ansigtet også alvorligt, som da hun sad og spillede til aften sangen. Det er underligt, at jeg husker det så tydeligt, tænkte Jon; men han skubbede det ikke bort, for han holdt af at se på dette barneansigt, der var kommet ind i hans bevidsthed. - Ja barn er hun endnu, men næste sommer er hun femten år, og så rejser hun vel bort fra Solby. - Den tanke syntes Jon ikke om, for selv om han holdt af at se hende i fantasien, var det dog meget bedre, når hun engang imellem ringede med sin cykelklokke ude på vejen og råbte goddag Jon, når hun skulle til købmanden efter varer. Så standsede han hestene og vendte sig om, men da var hun altid langt henne ad vejen, og han så blot hendes ryg med de sorte fletninger ned over.

I en mark ved siden af gik der undertiden en gammel mand og pløjede. Traf det, at de mødtes ved hegnet, fik de ofte en lille passiar. Gamle og helt unge kan godt mødes i en vis gensidighed. Den ene ved - trods store ord - at han ikke er nået livets højdepunkt, den anden, at han er passeret dette. Denne mand var mindst firsindstyve år, og hans hår var snehvidt og hans nakke lidt bøjet, men i bevægelse og tale var han rask som en yngling. Han fortalte Jon om gamle dage, da de skulle gøre hoveri på herregården og havde ridefogden over sig. "Det var en gal ka'l, ja det var en gal ka'l, ka' du tro. Slå måtte han jut'te mēr, men han brugte munden, ja han brugte munden, ka' du tro." Krigen i otte og fyrre kunne han fortælle længe om. "De måtte retirere, ja de måtte retirere de tyskere. I fire og tres, da gik det jut'te så godt for os. Men gla' var je', at je' da kom levende heim. Så blev je' går'man' her. Du skulle have set nogen hvedemark, vi havde i den tid, ja du skulle have set dem. Men i halvfjerdserne, da blev det skidt å være bund'. Ja det var læng' før du blev født, så det kænd' du jutte nøv til. Da fik vi så lidt for ko'net, så det næsten ette var vær' å kør' til byen mæ'et. Min søn klaver over de dårlige ti'er - det gør de andre osse - de skul' ha' været mæ den gang, så ha'de de havt nøvet å klag' over. Men tror du, vi

ga' op, tror du vi ga' op for det? Nej vi sa': vil tyskerne ikke ha' vort ko'n kan de bli' fri, så beholder vi'et sæl. Vi fik dåvelst så manne kør te å æd' det, og vi byggede mejeri, men det er en lang historie, alt for lang til at fortælle nu. Vi må igan' igen, Jon. - Hyp Brune, kan du se å komm afste', din mær."

Efter septembers klare gode dage fulgte oktobers sludfulde tid med slid i roemarker, så ryggen værkede om aftenen, og hænderne blev tykke og røde af kulde. Men også den tid fik ende, og da markarbejdet var endt, og novembers korte dage begyndte, glædede Jon sig til de lange vinteraftener.

- - - - -

"Lærer Sønderholm holder aftenskole for unge karle og piger i vinter", fortalte Hans Bæk, "var det ikke noget for dig Jon?"

"Jo - men, du holder vel husflidsskole."

"Ja, vil du hellere med til det?"

"Nej, jeg vil meget gerne gå i aftenskole, men - - "

"Er du bange for, at jeg ikke synes om, at du vrager mit arbejde? Nej Jon, både for bibliotek og aftenskole viger jeg gerne. Men der er så mange, som hverken har lyst til at læse eller høre, men nok til at bruge hænderne, dem vil jeg gerne have lov til at beholde. - Der bliver også nok nogen dage i vinter, hvor vi ikke har noget at gøre, så kan du stå på værksted!"

Så meldte Jon sig til aftenskolen.

Det var en stor flok karle og nogle få piger, der rykkede ind i skolestuen og under latter og gensidige drillerier for korpulenthed trykkede sig ned på de små skoleborde, der havde passet til dem engang, men nu føltes som trange båse. Dog - det glemtes, da de atter så lærer Sønderholm ved katederet. Han fængslede deres sind nu, som da de var børn, når han fortalte, og han vakte deres kappelyst ved brevskrivning og regnestykker. Især disse holdt Jon af. Han havde taget sin regnebog fra lærer Holms skole med sig til Lindegård. Nu tog han den frem, de aftener han ikke var i aftenskole, og prøvede selv at arbejde sig frem i opgaverne. Bogen var beregnet for dem, der søgte optagelse på seminariet. Kørte han fast, tog han bogen med til Sønderholm og bad ham hjælpe. Det gjorde Sønderholm altid, han interesserede sig for Jons iver.

Jon havde den glæde, at Thomas også var kommen til Solby. Han var forkarl nu og havde plads på en stor gård, der hed Grønnegård. Nu sad

de ved siden af hinanden i aftenskolen.

En aften, da de var godt igang med bogføring, så Jon pludselig, at der var kommen to nye piger på den nederste bæk. Det var Ruth og Oda. Så snart han så dem, nikkede de begge til ham, Ruth særlig ivrigt. Lidt efter måtte han dreje hovedet igen og se ned mod den nederste bæk på pigernes side. Straks nikkede Ruth igen, som om hun først så ham nu. Og hver gang Jon kikkede, nikkede hun lige ivrigt. Hun er fuld af løjer, tænkte Jon, men nu turde han ikke vende sig om mere.

Sønderholm lod de unge synge mange sange, især historiske. Ind imellem fortalte han begivenhederne, som sangene var knyttet til, og altid blev det hele levende for hans tilhørere. De oplevede kampen ved Sjællands Odde og Morten Børups flugt fra ridefogden i Skanderborg Enge. Ofte sluttede han aftenen med at læse noget for de unge. En aften dristede Jon sig til at spørge: "Vil De ikke læse E Bindstouw?" Det var barndomsindtrykket, han ville opleve igen.

"Jo, vi kan godt tage Blicher i aften. - Å Ruth, vil du ikke finde den i mit bogskab?"

Hun sprang af sted og kom snart tilbage. "Vær så god Far."

"Tak min pige, tak."

Hun er hans yndling, tænkte Jon, men det er heller ikke så underligt.

Så lo de over Wolle, der var i Kongens København og gik i teater og afslørede skurken på scenen, de fulgte med Messing-Jens på den eventyrlige tur fra Holsten, og de rørt over den stakkels Mari, der måtte forlade sin plads, fordi sønnen elskede hende.

En aften ventede eleverne et kvarter på lærer Sønderholm. Så kom fru Sønderholm med en hel del spil under armen: skak, dam, ludo o.fl.

"Min mand blev kaldt ud til en syg for en time siden. Mon I ikke kan underholde jer med disse spil, til han kommer? De gamle, som skal dø, kan man jo ikke lade vente."

Det blev lige så interessant en aften som de andre. Jon spillede skak med en lille undersætsig fyr, som han i tankerne kaldte Knagen, fordi Sønderholm en aften havde kaldt ham en knag til at regne og sagt til Jon, at han kunne han ikke klare sig for. Jon kunne heller ikke klare sig for ham i skak, og Knagen gottede sig. Midt under spillet kom så lærer Sønderholm. Eleverne ville straks pakke sammen. "Nej nu er tiden næsten gået, I må hellere fortsætte med spillet i aften." Og så gik han rundt til dem og gav gode råd. Han så på Jons brikker. "Hvis du nu ikke tager dig i agt Jon, så er du mat i to træk." - "Nu må De ikke hjælpe ham, Sønderholm," sagde Knagen. Jon stirrede på brættet, men undgik ikke sin skæbne. Men Knagen fik ikke tid til at hovere, for

i det samme gik døren op, og fru Sønderholm kom ind fulgt af Ruth og en ældre søster, Elsebeth. De kom med kaffekande og kager. "Nu skal I have kaffe," sagde hun, "noget skal I da have ud af aftenen". Karlene smilte genert. De syntes alle, at det var en fin aften.

Elsebeth sørgede for at komme hen til Jon og Thomas med kageskålen. "Det er jo dig, der arbejder, så du sveder Jon, du må have to stykker kage." Jon så hastig hen til Ruth, men hun så uskyldig ud, som om hun ingenting havde fortalt.

"Du må ikke drille min lillebror", sagde Thomas; han havde nok talt med Elsebeth før.

"Men i aften har du beholdt trøjen på," fortsatte hun, "så bliver den heller ikke borte for dig. - Ruth kunne vel ellers nok finde den til dig." - De holder sammen, tænkte Jon, hvad skal jeg sige til dem. Det vidste han ikke, men et godt håndtryk kunne han da give, og det gjorde han, da de lidt efter sagde godnat. Han fik et ligeså godt tilbage af Ruth.

Jon gik også til gymnastik i forsamlingshuset. En broder til Peder Rask kommanderede. Der var iskoldt i salen, når de begyndte, men det gjorde ikke noget; Svend Rask forstod at varme både sind og krop. Fremad, fremad Fædres høje Hærtog var, sang de under indmarchen, og det tændte lysten i deres sind til selv at gå fremad mod et højt mål. Så sled de for at følge Svend Rasks ildnende kommando, så ryggen kunne blive rank og fodskiftet let og det jordbundne forsvinde af deres skikkelser. - Det var nu ikke let, for de var alle muldets sønner, og det gav sin arv; men gymnastikken lærte dem, at de godt kunne skride let og frit frem i verden, og den rystede dem sammen til en enhed, hvor den ene ikke stod over den anden i kraft af fødsel og stand. Det var kun den personlige dygtighed, der her gjorde sig gældende.

Om foråret sluttedes med opvisning og fest, først gymnastik, derefter leg. De sang og gik i kæde eller svingede rundt "syv raske piger i en ring", og "Jeg gik mig i lunden en sildig sommerkvæld". - Ruth, der nu var femten år, var også med. Hun blev stadig taget ind i kredsen. Alle de unge kendte hende og kunne godt lide hende. De lange fletninger var nu lagt op i krans om hovedet, og et sølvbånd sad som en gylden ramme om håret. Hvor det klæder hende, tænkte Jon, hun er ved at blive voksen. Han ville gerne have talt lidt med hende, men hun var stadig optaget i legen. - "Ikke må du tro, jeg om dig synes", sang de nu, og da kom Ruth helt hen til ham og truede med fingeren, som hun skulle. - Jeg vil sige godnat til hende, når vi går hjem, tænkte Jon, men da Svend Rask havde sluttet festen med at lade dem alle stående synge "Der er et Vndigt Land", så han sig forgæves om efter hende. - "Ruth er gået",

læste

sagde Hanne, som om hun kunne hans tanker. "Skal jeg hilse hende?" Han generede sig ved at sige ja, ville heller ikke sige nej og sagde derfor: "Det må du godt." Hun lo og gik med de andre.

- - - - -

Forårsstorme gik over Solby. Det gamle løv, der endnu sad gemt i havehækkene, blev fejet væk, fjorden skummede mod strandengene, men mellem de drivende skyer brød solen strålende frem og kaldte på de utallige spirer i jordens skød. I den kolde forårmorgen steg lærken jublende mod sky. "Det kommer, det kommer, alt det du glæder dig til", sang den. Jon, der gik og harvede, hørte det tydeligt, og han var enig med lærken. Livet er skønt. Meget er skjult endnu, men det skal nok bryde frem, blot vi lægger kræfterne i, ligesom spiren, der baner sig vej gennem jordskorpen, eller blomsterknoppen, der sprænger sit hylster. Det må være underligt for blomsten, når den første gang åbner sig mod solen og føler dens varme. - Mon det er på samme måde med mennesket efter døden? Skal det som fra en dvale åbne sig og skue Guds herlighed? - Underligt, at han her i alt det gryende liv kom til at tænke på døden. Men marts var jo ikke alene det nyvakte livs måned, men også dødens. De, der ikke havde kræfter til at tage mod det brusende liv, måtte dø. Der var flere gamle mennesker i Solby blevet begravet i den sidste tid, deriblandt Hans Bæks mor. Hun var træt og glædede sig til forløsningen. Nu gik hendes søn så alvorlig omkring; han savnede hende at tale med og høre om. Kun når den lille Anni rakte efter ham med sine små arme og sagde Baar, brød smilet frem i hans ansigt. Hun var livet, der kaldte på ham.

Solen var ved at forsvinde i vest. Den kastede lange lysstrejfe over marken til Jon.

Sådan var nok livet, tænkte han, snart mørke, snart lys. Han havde set begge dele. Her var lys, men hjemme var der mørke - dog med solglimt imellem, hans mors smil og Lises gode søsterlighed. - Men hvorfor kunne solen ikke bryde rigtig frem, så de så hinanden og glædede sig over hinanden? - Måske var det ham selv, der ikke viste venlighed? Lise klagede jo aldrig. - Men det var så svært, for stedfaderen havde ikke været god mod hans mor, og uden det havde en fremmed mand ikke lov til at komme ind i deres hjem. Der skulle være glæde, tryghed, tilid imellem dem - som her. - Men måske forsømmer jeg selv noget, tænkte han. Kom snart igen, sagde Mor sidst, da jeg var hjemme, og dog er det vel fire uger, siden jeg sidst besøgte dem - og nu da jeg har en cykel, kan jeg køre hjem på en halv time. - Jon skammede sig og besluttede sig

at tage hjem den første søndag, hvis han kunne få fri.

Så spændte han hestene fra harven og drev hjemad til gården. Da han passerede haven, blev han vækket op af sine tanker, ved at nogen råbte goddag til ham. Han så op, og der stod Oda og Ruth bag hegnet.

"Ved du, hvad Ruth siger, Jon?" råbte Oda. "Hun sagde, der kommer tre bæster."

"Nå det tredje er mig, det er rigtig^t~~nok~~ nok."

Ruth så på ham med sine glade øjne.

"Vil du have en viol i knaphullet Jon?" Nu kom hun ud på vejen til ham.

"Tak!" sagde han og lod hende fæstne blomsten på sig.

"Jeg kommer ellers for at sige farvel til Lindegård - jeg skal rejse op til min gifte søster i morgen" - Nu smilede hun ikke mere.

"Skal du rejse - allerede i morgen?"

"Ja - Farvel Jon, og tak for den tid jeg har kendt dig."

Jon greb hendes fremstrakte hånd. - "Tak selv, Ruth - og lev vel! Hvor-
når kommer du tilbage?"

"Det ved jeg ikke, det kommer an på, hvorlænge de vil have mig."

Nu smilede hun igen og gik, op over bakken. Jon satte hestene i gang, men før han drejede ind ad porten, vendte han sig om og så op mod bakken. Der stod hun og vinkede til ham. Jon vinkede ivrigt igen. Han blev glad og varm i sindet.

Hun kommer tilbage, tænkte han og glædede sig allerede dertil.

XIV

Jon sidder en søndag eftermiddag fordybet i en bog. Hans Bæk kom med den og sagde: det er vist en bog for dig. - Ja det var det sandelig. Det er den spændende roman om Robert Fulton. Han læser om drengens famlende forsøg på at drive en båd frem på en ny måde, bistået af sin stærke trofaste ven David Baxter, og om den lille pige, der kommer ind i hans liv. Han følger dem gennem ungdomstidens kamp og modgang og håber, at de skal nå at blive forenet trods stedfaderens pengegridshed og advokatens nederdrægtighed. Men størst bliver spændingen dog, da den voksne mand står foran virkeliggørelsen af sit livs drøm - og slås ned af menneskers mistro og ondskab. Jon griber af harme og læser videre i spænding. Lader Fulton sig nu standse? Er han knækket? Nej, hans vilje og tro er ukuelig. Han begynder forfra.

Metha kommer med den lille Anni på armen gennem stuen. "Do-on" siger Anni og rækker sig hen imod ham med hele kroppen. Det kan han ikke stå

)^x R.Fulton (1765-1815), amerikansk opfinder. Bidrog i afgørende grad til dampskibets opfindelse og ledede den første sejlads på Hudson i 1807.

for, men skubber bogen til side og tager hende og løfter hende højt i vejret flere gange. Det morer hende, så hun ler højt og siger: gen!

"Jeg mente, du havde fri i dag, og så sidder du her og læser hele eftermiddagen", udbrød Metha. "Jeg kan ikke forstå, at du gider."

"Ja, det er sandt, jeg havde lovet at komme til Grønnegård til kaffetid. Det er vist over tiden."

"Nå, du har ikke lagt mærke til, at du har fået kaffe for en hel time siden. - Nu må du hellere skynde dig at komme derop, ellers bliver Lene Grønnegård gnaven."

"Det haster vel ikke så stærkt; jeg må da først se, om han når det." - Betydningen af det sidste var ikke helt klar for Metha. Hun rystede på hovedet.

"Du er en underlig fyr, Jon, rigtig et læsehoved - og alligevel er der nogen piger, der kan lide dig." Så gik hun med en mine, der tydeligt viste, at hun ikke led af den dårskab.

Omsider vandt Robert Fulton sin sejr. Det var en stolt stund for ham, da hans fartøj gled frem mod strøm og vind, mens en undrende folkeskare stod på bredden og troede, at de oplevede et mirakel. Jon nød sejren sammen med Fulton. Tilfreds lagde han bogen til side, sad lidt endnu og tænkte og gik så ud og fandt sin cykel frem. Den var ikke af ny konstruktion. Han havde købt den af en dreng for fjorten kroner og halvtreds øre. Prisen var fastsat som et kompromis. Når Jon hvert halvår fik sin løn udbetalt, satte han en del af den i sparekassen og tærede så på resten i det næste halvår. På det tidspunkt, da trangen til at eje en cykel blev ham overvældende, var hans beholdning sytten kroner. Det havde derfor været nødvendigt for ham at drive prisen ned til det mindst mulige.

Pedalerne og kæden klagede sig slemt, da han trådte til op ad bakken. Men det agtede han ikke på, det var han vant til. Desuden var hans tanker igen på langfart med "Concordia", der gled op ad Hudson-floden, mens røg og ildgnister spyedes ud over en måbende tilskuerskare.

Pludselig trådte han lige i den tomme luft med den ene fod. Han fik knap tid til at opfatte, at den ene pedalarm var knækket, før han røg på hovedet i grøften.

Overrasket og langsomt kravlede han op igen og mønstrede sig selv og cyklen. Den sidste var foreløbig ubruelig, men den kunne da trækkes, mærkede han. Han havde desværre selv fået en plamace på det ene knæ, der havde nok været en ko i grøften for nylig. Han gned på den med en græstot, uden at det pyntede synderligt. Det går vel an, jeg kommer alligevel, tænkte han og fortsatte til fods.

"Du er mig en sen herre til at efterkomme en indbydelse", sagde Lene Grønnegård straks, da han kom ind i stuen, hvor såvel familien som fol-

kene sad.

"Jeg læste sådan en god bog", indvendte Jon spagfærdig.

"Nå en bog er vigtigere end os. - Her sad vi og ventede en halv time på vor kaffe, fordi du skulle komme. - Nu får du ingenting denne gang."

"Tak - jeg har fået kaffe. - Jeg faldt også i græften på vejen, fordi min cykel gik i stykker."

Datteren i gården, Mine, der sad ved siden af Thomas, udbrød: "Men - det var dog forfærdeligt Jon, du kunne jo have brækket halsen."

"Der skete jo ingen skade", svarede Thomas tørt, "ud over den på knæet."

"Kom, så skal jeg vaske det af for dig Jon."

Han gik med Mine ud i køkkenet.

"Har Thomas en kæreste?" Da de var alene kunne ^{Mine} ~~mine~~ spørge om det, som lå hende på sinde.

"Ikke det jeg ved af." Jon var lidt overrasket.

"Han har ingen her, men der kunne jo være en et andet sted."

"Det har jeg ikke hørt noget om."

Mine var beroliget. Der var tid til at være drilagtig og dog holde chancen åben.

De gik atter ind i stuen, og Mine satte sig til at sy. Thomas og Mines far snakkede ivrigt om heste, mens moderen og Jon drøftede Robert Fultons skæbne. Det var lykkedes ham at interessere hende for bogen, da han slog ind på kærlighedshistorien deri og fortalte om Laura og Robert Fulton, der aldrig fik hinanden. "Ja penge kan ødelægge meget", sagde Jon, belært af bogen.

"Skal I ikke ud og se lidt på marken?" spurgte Mine lidt efter.

"Ja skal vi gå en vending Jon?" ^{Brødrene} ~~de~~ rejste sig og gik.

"Men kom snart igen!" råbte Mine efter dem.

Hun er da en underlig en, tænkte Jon; mon der skulle være noget mellem hende og Thomas. Men denne lod som ingenting. Han snakkede op om fælhopper og grisesøer og fremviste roemarken og lucernestykket og den fine hvedemark.

"Grønnegård er lige en gård, der er værd at drive", fastslog Thomas.

"Fin beliggenhed, tæt ved station og lige ved landevej, god jord og store bygninger. Her er, hvad man kan ønske sig."

Jeg ved ikke en fjerdedel om landbrug af det, Thomas ved, tænkte Jon. Han ville ikke omtale Mines spørgsmål, men havde ellers nok lyst til at få lidt mere at vide.

"Synes du godt om Mine Grønnegård?" spurgte han under en pause.

"Å ja", var alt, hvad han fik til svar.

"Synes hun også om dig?"

Først lod det til, at Thomas ikke ville svare. Men så betroede han

sig alligevel til broderen. "Jeg kan ikke blive klog på hende. Den ene dag er hun så venlig og indladende, en anden kold og afvisende, som om vi knap kendte hinanden."

"Så synes jeg, du skulle være lige så afvisende."

Thomas tav lidt. - "Jeg har jo ikke Grønnegård at være stolt af. Desuden - når hun er venlig - - ". Han gik i stå, men Jon kunne nok selv fuldføre.

Da de igen kom ind, var der dækket aftenbord, og nu var Mine meget elskværdig mod Jon - som om hun var klar over, at han ikke havde fået et godt indtryk af hende før.

"Kom og sæt dig i denne stol, Jon, og spis nu endelig. - Du er rigtig nok dygtig til gymnastik - jeg lagde mærke til dig ved opvisningen - du kan ordentlig springe."

Mon hun sidder og gør nar, tænkte Jon. Han huskede, at flere spring var mislykkedes for ham, og at folk havde let lidt, da han engang efter et spring havde været nær ved at vælte en gammel kone, der i iver for at se var kommet for langt frem. - "Det synes jeg ikke," sagde han blot.

"Hvordan med den røde følhoppe, Thomas - - " begyndte Mines far på sit yndlingstema.

"Tag dog nu et kyllingebein mere!" opfordrede Mette Grønnegård. "I unge kan da let tygge det. Jeg har ingen tænder, men jeg tager min part alligevel. Jeg giver det bare et par klem, og så ned med det." - Jon morede sig over hende og syntes, der var ved at blive hyggeligere på Grønnegård.

"Hvordan mon Ruth Sønderholm har det?" sagde Mine fromt.

Jon kunne ikke forhindre, at han blev lidt rødere i kinderne end ellers. - Har hun virkelig opdaget, tænkte han, at jeg har særlig interesse for Ruth.

Ingen svarede Mine, og hun fortsatte ubarmhjertigt: "Det ved du vel ikke Jon?"

Hvor skulle jeg vide det fra? havde han lyst til at svare, men han fandt det dog ikke klogt.

"Nej - hvor er det egentlig hun er?"

"Nå, det troede jeg, du vidste. Hun er da hos sin søster på Borregård ved Silkeborg."

Borregård ved Silkeborg. Det var værd at huske, det kunne måske få betydning.

"Er du lige så optaget af heste som Thomas?" spurgte Mine.

"Nej, det tror jeg ikke - jeg ved ikke nær så meget om dem."

"Jon er optaget af bøger", sagde Mette Grønnegård, "men derfor kan han være god nok."

"Thomas er en meget dygtig karl - Far er så glad for ham."

Det var naturligvis pænt af Mine at sige det, men Jon tænkte, at Thomas syntes ligesom han selv, at det var bedre, hun ikke sagde det, når han selv sad og hørte på det.

Hun er ikke let at blive klog på, tænkte Jon, da han trak hjem med sin havarerede cykel. Særlig pæn er hun jo ikke, men langt fra almindelig. Jeg gad vidst, om Thomas rigtig har rede på sig selv. Hun er vist i stand til at dreje ham efter sin egen næse. Så er det bare spørgsmålet, hvor den peger hen.

- Ærgerligt, at jeg skal gå her og trække med en cykel i stedet for at køre. Mon jeg skulle tage over til Lundby-smeden med den? Der går jo så mange over med deres gamle cykler - og så kommer de hjem med en ny - de kan ikke lade være at handle med ham, siger de. - Ja jeg kan nu nok lade være, ellers ^{får} ~~har~~ jeg jo ingen penge sat i sparekassen denne gang. - Men han kan lave den gamle i stand. Jeg går derover med det første.

- Borregård ved Silkeborg. Det kunne være morsomt at sende et lille brev til Ruth. Hvad mon hun vil sige til det? Jeg tror ikke, hun bliver vred over det. Jeg behøver ikke at sætte navn under det. Så skal vi se, om hun kan gætte, hvem det er fra.

Den tanke optog ham så stærkt, at han straks satte sig til at skrive, da han kom hjem i sit kammer. Han fik staldlygten tændt og stillet frem på bordet, brevpapir havde han ikke, for han plejede ikke at skrive breve, men et blad af en stilebog lod sig også bruge. Det var vanskeligere at finde på, hvad der skulle stå. Der måtte ofres flere blade af stilebogen til forsøg, men omsider stod det der.

Kære Ruth!

En, der ikke plejer at skrive breve, har fået lyst til at forsøge den kunst, og du skal være ofret, som det går ud over.

- Jeg håber, du har det godt på Borregård, men at du også får tid til at tænke lidt på Solby - og omegn. Det er så smukt at se ned over Solby, men der er eet hus, som jeg især ser på, og så tænker jeg på en pige i rød kjole og med fletninger ned ad ryggen, nej, det er sandt, nu er de jo lagt smukt op i krans. Jeg har engang trukket lidt i de fletninger, men det tør jeg ikke mere, for du sagde: lad være, dreng. De er jo også skjult nu, og desuden kan jeg ikke nå til Borregård, så du skal ikke være bange for, at du ikke kan have dem i fred. Jeg håber, at der ikke er længere fra Borregård til Solby, end at du kan finde vej tilbage, og hvis din søster og svoger snart bliver kede af dig, bliver jeg glad, for jeg længes efter at se den røde kjole i virkeligheden og ikke bare i tankerne.

Nu har jeg skrevet mere, end jeg ville. Derfor skal du nu blot have en venlig hilsen fra

et bæst i Solby.

Det blev sent, før Jon blev færdig med brevet og fik det i en konvolut. Det var højtideligt og meget spændende for ham at skrive på den: Frøken Ruth Sønderholm. Det var ligesom, der blev fæstet et usynligt bånd imellem dem med det. Mon hun ville rive den lille tråd over - eller måske gøre den stærkere ved at skrive til ham igen? Hans tanker gik tilbage til den dag, da hun kom og sagde farvel. Nej jeg tror ikke hun vil rive tråden i stykker, for der var ikke andet i hendes blik end trofasthed, da hun sagde: Farvel Jon og tak for den tid, jeg har kendt dig.

Hans tanker vævede frem og tilbage om brevet og Ruth, til de blev borte i søvnen.

- - - - -

Der var travlhed hos Lundby-smeden. Flere kunder stod og ventede på at blive ekspederet. Ventetiden benyttedes til beundring af de forskellige nye skinnende maskiner og drøftelse af muligheden for erhvervelse af sådan en herlighed. Handelen gik livligt, den ene gamle cykel efter den anden stilledes til side, og dens tidligere ejermand kørte bort på en ny - og med en stor regning i lommen, hvoraf kun en mindre del var betalt. Lundby-smedens lommer struttet af pengesedler, han havde ikke tid til at lægge dem i tegnebogen. Engang, da han stod og ledte efter vekselpenge, skete det da også, at et vindstød rev en seddel fra ham og hvirvlede den op i luften. Smeden så et øjeblik efter den. "Der gik den", sagde han roligt og gravede en anden frem fra lommens dyb. Sikken flothed, tænkte Jon undrende.

Endelig blev det hans tur. "Jeg skal ingen ny cykel have, blot høre, hvad det koster at få den gamle lavet i stand."

Smeden mønstrede den med kendermine. "Den trænger ellers til afløsning. Der står lige en, der kunne passe for dig. Har du ikke lyst til at køre en tur på den, mens jeg ser lidt mere på den gamle. Du må godt køre helt ud til Skadebjerg, det er hurtigt gjort."

Det havde Jon stor lyst til; det var morsomt at have prøvet at sidde på en rigtig cykel, den anden var jo nærmest, hvad de kaldte en gammel rok på grund af de mange lyde, der kom fra den - derfor behøvede han jo ikke at købe den.

Se det var vel nok en cykel. Ingen raslelyde, kun en fin summen, der

steg, når farten sættes op. Det var også fristende at være lige så fint kørende som de andre unge karle. Smeden behøvede ikke at anvende meget af sin overtalelseskunst, før Jon gav sig og kørte bort på den nye cykel.

Jeg har da tjent pengene selv, forsvarede han sig, da han suste hjemad. Men nu kommer der ingen i sparekassen i dette halvår. Sidste gang kom der heller ikke meget, da var det vinterfrakken, der tog pengene. Nu må jeg passe på for fremtiden. Hvordan går det ellers med mit store mål. - Nu har jeg vist nået det, Onkel skrev om, at jeg skulle lære, før jeg tænkte på mere skolegang. Hans Bæk har da forhøjet min løn, uden at jeg har forlangt det, så han må vel være tilfreds med mig. Alligevel nytter det vist ikke at gå til Onkel igen, det kan jeg heller ikke få mig til. - Og hjemme? Nej, Mor kan ikke gøre andet for mig, end det hun gør, holder mit tøj i stand og give mig nogle lommetørklæder eller en krave nu og da. Hendes ægpenge kan ikke række til et skoleophold. - Som altid når han tænkte på moderen, blev han blød om hjertet. Det er snarere mig, der skulle hjælpe Mor end omvendt. Jeg står i stor gæld til hende for alt hvad hun har gjort for mig. Jeg ved, hvor meget hun tænker på os alle og følger os i tankerne og beder til Gud, at det må gå os godt i verden. - Og Jon hører sin mors ord ved afskeden, da han første gang drog hjemmefra: Vorherre være med dig min dreng. - Glæde fylder igen hans sind. Jeg får vel klarhed over det engang, hvad jeg skal nå og hvordan jeg skal bære mig ad dermed. Men aldrig må jeg gøre Mor sorg. Hun har haft rigeligt deraf, kære, gode Mor.

Da han kører ind i Lindegård, føler han sig stolt af den fine cykel, han nu sidder på. Metha står og vasker spande og ser beundrende på cyklen. "Hvor er den fin, Jon. Nu er du snart lige så flot som de andre karle. Det er noget andet at se dig på den end med næsen i en bog."

Jon værdigede hende intet svar. Jeg skal nok selv bestemme, hvor meget jeg vil læse, tænkte han. "Der ligger for resten et brev til dig inde - hvis det da ellers er til dig - men det er det vel ^{nok} fra en, der vil holde grin med dig." Det sidste mumlede hun. Jon hørte det ikke, han var ilet ind i gangen, hvor brevene blev lagt. Der var jo en mulighed for, at det var fra Ruth. På brevet stod der: Hr. Kammerjunker Jon, residerende på Lindegård, Solby. Det er fra Ruth, tænkte han, der er ingen tvivl om det, selv om jeg ikke kender hendes skrift. Det ligner hende at skrive sådan noget, jeg forstår ikke, hvordan hun finder på det.

"Det er vel sagtens fra en pige", fik Metha bemærket, da han skyndte sig ind på sit værelse.

"Du er nok nysgerrig", svarede Jon blot.

Hun har svaret med det samme, tænkte Jon, mens han åbnede brevet, det er sødt af hende.

Kære Jon

Du skal rigtignok have tak, fordi du ville skrive til mig. Jeg kunne let regne ud, hvem bæstet var, det var vel mig selv, der kaldte dig det, men det mener jeg ikke Jon. - Jeg har det udmærket, men jeg holder ikke af, at jeg skal så tidlig op om morgenen, og når jeg går ned ad trappen, kan jeg ikke se, hvad der står. Når jeg så kommer ind med maden, siger Jens Forkarl: vi kan nemt høre, når det er Ruth, der kommer ned ad trappen, for så kommer der en tre fire par sko i forvejen. Om aftenen er jeg mere vågen, men da er min svoger søvnig og kommanderer os i seng. Jeg ligger tit vågen længe, før jeg falder i søvn, og så tænker jeg på Solby Skole og ønsker, at jeg var hjemme igen, for det er alligevel bedst. Sådan siger du måske ikke Jon, men det er vist også noget andet for en mand end for en pige. Jeg ville så gerne rejse hjem til jul, da er det min fødselsdag (jeg siger ikke dagen, men hvis du vil skrive til mig, er det to dage før jul!). Jeg forstår heller ikke hvordan der kan blive jul andre steder end i Solby Skole, hvor Far og Mor og alle mine søskende er (så nær som Martha her) men det er for dyr en rejse, når jeg ikke har været her længe. Men til næste jul får jeg nok lov til det. - Det er pænt af dig Jon, at du gerne vil se min røde kjole. Det kan du forresten let komme til. Den hænger hjemme i skolen, og Hanne vil sikkert godt vise dig den!! - Nå, nu må du ikke blive vred, så du ikke vil skrive til mig mere. Jeg vil gerne have brev igen, men jeg tør ikke rigtig, for jeg kan ikke lide, at de skal se jeg får brev fra dig. Hvis du vil skrive igen, vil du så ikke give Oda brevet og få hende til at sende det sammen med sit eget, så jeg kan sige, at brevet er fra hende. - Nu er det langt over sengetid, og jeg må slutte, ellers kan Svoger vist ikke få mig vågen i morgen tidlig, når han banker på døren. Godnat da Jon.

Ruth.

Jon gemte omhyggeligt brevet, mens han smilede til sine tanker. Hun er den samme som sidste år. Å Ruth, jeg kan se dine øjne, imens du har siddet og skrevet; de har været bedrøvede, skælmske eller længselsfulde, for de fortæller hele tiden, hvordan dine tanker er. Jeg tænkte nok, at du ikke vil bryde den svage tråd, jeg prøvede at fæste imellem os. Nu har du styrket den. - Jeg har nu ikke lyst til at give breve til Oda, så det må vente, til hun kommer hjem. Men det gør heller ikke noget, for nu ved jeg, at hun tænker på mig, som jeg på hende. - Men jeg glæder mig til at se hende, til jul om et år.

XV

Lise Holevang og nabokonen Marian sad og talte sammen i Lises hjem en søndag eftermiddag. Ilden fra bølgebrændet buldrede i kakkelovnen, og de to kvinder, den unge og den ældre, havde det hyggeligt i hinandens selskab, mens snakken gik og strikkepindene klirrede.

"Han er dog en brav mand", sagde Marian nu, "så selv om din mor savner noget, har hun alligevel grund til at være tilfreds. Der er mange kvinder, der har oplevet større skuffelser i deres ægteskab end det, du der fortalte mig, Lise."

"Jeg synes nu alligevel, det havde været bedre for Mor slet ikke at gifte sig igen."

"Ja, så havde vi to nok ikke siddet sammen her i dag. Det kunne naturligvis også have været lige meget, selv om jeg holder grumme meget af dit selskab Lise. Vi gamle går og tørrer ind, hvis vi ikke bliver frisket op af I unge engang imellem."

"Nej, det er dig, der opmuntrer mig Mariane. Du er altid fornøjet og - så ligevægtig, synes jeg."

"Det tror jeg knap, jeg kan roses for. Men når man bliver ældre tager man sig ikke tingene så nær. Det meste betyder så lidt; hvorfor skulle vi så gøre det svært for hinanden. - Der er da også meget at glædes over i livet. Og du Lise, som er ung, har da meget at glæde dig til."

Lise sad først lidt tavs og så hen for sig.

"Mariane, har du nogensinde oplevet en skuffelse? Sådan noget virkeligt, som betød noget for dig?"

"Ja - det har jeg."

Lise så lidt overrasket ud. Hun troede, at Marianes hele liv var gledet stille hen uden omvæltninger. Hun vidste, at Marianes nuværende hjem var hendes barndomshjem. Det havde hun fået, da hun blev gift med Anders.

"Fortæl mig det Mariane!"

"Ja I har ikke boet her længe nok, ellers havde du vidst, at vort eneste barn, en lille dreng, døde, da han var to år gammel."

"Det har jeg aldrig hørt."

"Nej, naboerne vidste, at det tog sådan på mig, at jeg i lang tid ikke kunne tåle at tale om ham uden at græde. Så tav de. Han blev vel også efterhånden glemt, selv om alle nabokonerne dengang sagde, at han var en dejlig dreng."

"Hvor gammel ville han have været nu?"

"Fire og tyve år - ligesom du selv Lise."

"Så er det to og tyve år siden, han døde." Lise sagde det nærmest for at sige noget.

"Ja - men du må ikke tro, at savnet af ham nogensinde er gået bort. En kvinde kan vist ikke lide større sorg end at komme til at stå med en tom favn, når hun har holdt et barn i sine arme."

Lise så med ærbødighed på Mariane. Hun havde altså været gennem en af livets store prøvelser.

De sad lidt i tavshed, hver i sine tanker. Så sagde Lise: "Men hvis du nu aldrig havde haft et barn - aldrig var blevet gift, tror du ikke, det havde været værre?"

"Måske Lise! Det kan jeg jo ikke sige. Jeg ville i hvert fald føle livet så tomt nu, hvis jeg ikke havde mindet om min lille dreng. - Så er der også det, at jeg bærer^{jo} på det håb, at Vorherre har gemt min dreng og vil lade mig møde ham engang, når jeg har udtjent her på jorden."

Lise så, at der dryppede et par tårer på Marianes strikkestrømpe. Selv havde hun også svært ved at holde tårerne tilbage.

"Der er een ting, som jeg stadig beder Vorherre om", fortsatte Mariane. "Det er, at jeg må finde min dreng i himlen som et lille barn, jeg kan tage i mine arme og sætte på mit skød og hjælpe - for hvis han er voksen og stor - så kender han mig vel slet ikke."

Lise strøg nænsomt over Marianes hånd; hun vidste ikke, hvad hun skulle svare.

"- Men nu har vi siddet og snakket om mig gamle kone så længe. Nu må du fortælle mig lidt, Lise."

"Hvad skulle det være?"

"Å, om du ikke snart skal giftes eller da forloves. Jeg hørte en gang en lille fugl synge noget om en tømrersvend, men det er snart længe siden."

Lise ventede lidt, før hun svarede.

"Det gjorde jeg også Mariane. Den sang inden i mig selv. Men den slap aldrig ud."

"Havde I fået sagt det til hinanden?"

"Nej - men havde vi truffet hinanden lidt tiere, var det sikkert blevet klaret imellem os. Jeg tror, han holdt af mig, og jeg ved nok, hvad jeg havde svaret, hvis han havde spurgt mig."

"Hvorfor traf I da så ikke hinanden?"

"Jeg kom hjem, og nogen tid efter rejste han til udlandet."

"Der går da post imellem landene, ved jeg. Skrev han da ikke til dig?"

"Jo - nej, ikke fra udlandet." Lise var lige ved at fortælle om sin opdagelse under stedfaderens sygdom, men ombestemte sig.

"Ved du så slet ikke, hvor han er nu?"

"Jo, det ved jeg."

"Lise, fortæl mig dog alt, hvad du ved om ham." Mariane var helt ivrig.

Men Lise ~~frækhastede~~ ikke med at fortælle, og der var noget tonløst over stemmen, da hun begyndte.

"Jeg så hans navn i avisen for fjorten dage siden. Han skulle synge et soloparti i en koncert her i købstaden. Jeg forstod altså, at han var vendt hjem fra udlandet og havde slået sig ned i sin fødeby."

"Nå, det var derfor du skulle til byen i søndags. Men traf du ham så?"

"Nej, men jeg så ham, mellem de andre sangere og med hvid sangerhue på - og jeg hørte ham. Han synger så smukt, jeg har aldrig hørt nogen anden stemme, der klang så kønt som hans."

"Så talte du vel med ham, da koncerten var forbi?"

"Nej det gjorde jeg ikke - for da folk var ved at sprede sig i skoven, og jeg håbede, at han skulle se mig - da gik han hen til en dame, der stod med en barnevogn og sagde: "Nu skal det blive godt at få halsen skyllet, Mutter." - Han er altså gift nu. - Jeg fjernede mig, uden at de lagde mærke til mig. Jeg ville gerne have set barnet i vognen, det er jo hans barn, men det kunne jeg ikke komme til."

"Det var synd for dig Lise. Det var heller ikke rigtigt af ham. Han kunne da have opsøgt dig, da han kom hjem."

"Det er nok mere min skyld, at det gik sådan. Han kunne jo ikke vide, hvor meget jeg tænkte på ham."

"Det er trist Lise, at det er gået sådan - men der kommer nok en anden engang."

"Det kan jeg ikke tænke mig."

"Du må ud og have plads igen. Så oplever du mere."

"Foreløbig må jeg blive hjemme - for Mors skyld. Så gør jeg vel også lidt gavn ved det."

Samtalen blev afbrudt af en cykelklokke, der ringede ude i gården.

"Nej er det dig Jon! Kom ind, jeg er alene hjemme, det vil sige, jeg har besøg af Mariane."

"Hvor er Mor og Stedfar henne?"

"De er i missionshuset til helliggørelsesmøde."

"Nå -." Lise kunne høre på Jons tonefald, at han var ked af, at han ikke traf moderen.

"De kommer måske, inden du skal af sted. Det er godt, der er noget, de kan være fælles om. Jeg kan mærke det i flere dage efter at de har været til sådan et møde, at her er bedre at være end ellers, så jeg er glad, når de går."

"Det var morsomt at se dig, Jon," sagde Mariane. "Hvordan har du det?"

"Godt Mariane, jeg er glad for at være i Solby."

"Jeg mente egentlig ikke, du skulle have været bonde, Jon. Du har jo et godt hoved."

"Duer jeg så ikke til bonde?"

"Jo-o," lo Mariane, "det kan vel ikke skade, men det var da bedre at blive skolelærer."

"Ja, det har du ret i, men det er nok for vanskeligt for mig."

"Hvad siger lærer Holm om det?"

"Han siger, jeg kan sagtens."

"Så er der da heller ikke noget at betænke sig på, Jon. Begynd dog, jo før jo hellere."

"Men pengene, Mariane! Nu har jeg tjent i over to år og har ikke lagt mere end to hundrede til side. Det vil altså med den fart tage tyve år, før jeg kan begynde. Inden jeg så bliver færdig og får en plads, er jeg så gammel, at jeg omtrent med det samme skal have pension."

"Rasmus Bang må da kunne skaffe dig de penge."

"Ja, sig det til ham! - Nej det skal du for resten ikke gøre, for han tænker, det er Mor eller mig, der har fået dig til det, og det er lige slemt. - Nej men jeg har tænkt på noget andet - for jeg vil nå det, jeg vil frem."

"Så når du det også nok, Jon", sagde Lise glad. "Men lad os høre, hvad du har tænkt."

"Jeg vil sige min plads op og gå på løst arbejde. Drænsgraveren, der arbejder på Lindegård for tiden, har fortalt mig, hvad han tjener ved sit arbejde nu. En tid har han også været på en fabrik. Det kan blive dobbelt så meget, som jeg tjener."

"Og så skulle du gå sammen med alle de bissere, der flakker omkring, hvor der laves en vej eller jernbane eller bygges en bro, og lære at drikke pengene op. Nej det skal du aldrig begynde på, Jon." Mariane var blevet helt ivrig.

"Jeg kan vel selv bestemme, hvad jeg vil være med til", sagde Jon ærgerlig.

"Man skal tude med de hunde, man er iblandt, det er vist ikke let at blive fri for."

Jon ville ikke snakke mere om det.

Da han om aftenen kørte hjem, kunne han ikke blive fri for at tænke på Marianes ord. Det var jo sandt, at selskabet ikke var tillokkende, det havde han set flere steder, hvor der var en flok af den slags folk. Niels Knivert var nu god nok. Men han havde taget legemlig skade af det fugtige arbejde i grøfterne. Han var vel næppe tredive år og ^{dog} fuld af gigt. Når han havde siddet på en stol nogen tid, kunne han knap rejse sig igen, og sikken en gang, han havde! Jon ville nødig se sådan ud.

Det var måske alligevel ingen god vej frem. - Men hvad så? Det var igen lige håbløst for ham, hvis dette måtte opgives.

Han blev afbrudt i sine tanker af en mand, der pludselig trådte ud foran cyklen, så han blev nødt til at springe af. Det så for Jon ud til, at manden ikke stod sikkert på benene.

"Kan du sige mig, hvad klokken er?"

"Den er vel ti, men derfor behøver du ikke at rage mig af cyklen."

"Hov, hov, kammerat, du kan vel give en fattig rejsende en skilling til hjælp."

Det forekom Jon, at der var noget kendt ved både skikkelsen og stemmen, men han kunne dog ikke komme i tanker om, hvem vagabonden var. Det var vel også usandsynligt, at han havde set ham før. Alligevel svingede han rask sin cykellygte op mod den fremmedes ansigt.

Han kendte ham. Det var Jens Peter, som han havde leget med som dreng.

"Kender du mig ikke, Jens Peter?"

"Hvor skulle jeg kende dig fra, dit skvat?"

"Vi har ellers leget sammen som børn. Husker du ikke, at vi bandt vore slæder i Sorte Henriks kane, netop her på landevejen?"

"Er det Jon? Er det virkelig dig, dit lille uskyldige lam? Dig har jeg bundet mange krønikker på ærmet."

"Jens Peter, hvordan er du blevet - - jeg mener, hvordan er det gået dig i alle disse år?"

"Hvordan jeg er blevet en bisse? Sig du det bare rent ud."

Jon så på den fordums legekammerat med interesse, men også med en ~~let~~ gysen. Det var ikke vanskeligt at blive klar over, at Jens Peter var blevet det, han selv sagde, en bisse.

"Ja det kan du såmænd godt få at vide, men - - du har vel ikke et eller andet i lommen, for jeg er temmelig slunken i maven."

Jon fandt et stykke chokolade, som hans mor havde givet ham, da han gik. Han havde glædet sig til at ligge og spise det, før han faldt i søvn. Nu rakte han det til Jens Peter.

"Tak, det er ellers ikke den slags, jeg plejer at forlyste mig med, men det kan da altid hjælpe lidt. Men lad os sætte os lidt her i vejgrøften. Jeg har ikke travlt, og det har du vel heller ikke?"

"Hvor skal du sove i nat?" Jon sagde det lidt bekymret, men Jens Peter lo: "Hø, det er ikke noget, jeg spekulerer på længe i forvejen, der er altid en ladeport, der kan lirkes op. Somme tider må man jo stikke af igen, hvis der er en hund, der gjaldrer op, men så går det i regelen det næste sted."

"Er det da ikke koldt at sove i hø eller halm?"

"Du er uerfaren, min dreng. Når man har prøvet grøften, er et høloft et dejligt herberge."

"Fortæl mig så noget om dig selv!"

"Ja, hvor skal jeg vel tage fat? Tror du, jeg kan finde rede i alle de meriter, jeg har været ude for?"

"Nej men - før du blev sådan. Har du ikke haft plads engang?"

"Jo, hos en nærig bonde, der bød mig et hul at sove i, hvor rotterne rendte over dynen om natten. Jo tak, det husker jeg dog. Det stak jeg af fra, for at fægte mig frem. Men - havde jeg vidst, hvor surt det andet var, havde jeg vist alligevel betænkt mig."

Jon tænkte uvilkårligt på sit hyggelige, lune kammer på Lindegård. "Den første sommer gik det meget godt. Jeg tjente mange penge. Men de blev jo hurtigt givet ud. Der var nok, der ville med til kros om aftenen, også piger, der gerne ville i lag med os. Der er meget i verden, som du ikke kender til, Jon."

Senere blev det sværere at finde et job, og tørsten blev ikke mindre derfor. Så måtte man jo undertiden tage lidt på kridt og så se at komme væk uden for meget ståhej. Det kan godt ske, at politiet somme tider kom i virksomhed efter sådan et forsvindingsnummer. Jeg røg da også i spjældet til sidst. Der var nu også så tit nogen fyre, der trængte til at få et par på snuden. Fordi man har sluttet sig til de frie, farende svende, behøver de vel ikke at blive store på det. Så kom panserne gerne farende og ryddede op. Det traf også, at de ved en fejltagelse tog mig med. Det var vel sagtens, fordi jeg lå øverst i klumpen."

Hvor han praler, tænkte Jon.

Jens Peter udbredte sig i skildring af sine bedrifter. Jon var dog klar over, at det meste var løgn.

"Besøger du aldrig din mor?"

"Jens Peter standsede lidt. - "Nej, det har jeg ikke lyst til."

"Hvorfor ikke? Hun venter da nok på dig."

"Tror du, hun skal se min søllehed?" Jens Peters stemme slog helt om. Det pralende forsvandt. Nu var han nærmest ophidset. - "Ganske vist har hun ikke lært mig særlig meget godt. Hun lod mig skulke fra skole og gå og drive den af, og holdt med mig, når jeg klagede over arbejdet og kosten hos bønderne. - Men hun har dog holdt af mig, det er der nok ikke andre, der har."

Jens Peters stemme var tyk og lidt rystende.

"Vil du dog ikke prøve at tage plads igen og blive et ordent - - -"

"Et ordentligt menneske. Sig dog, hvad du mener. Du er så forsigtig, som om jeg var en standsperson. Og så er jeg ikke andet end et usselt

drog. - Nej, der er ingen, der bryder sig om at få sådan et udskud, som jeg er blevet - og jeg blev der heller ikke mange dage. Landevejen er hjem for frie folk. Den trækker."

"Ja men du vil jo dog helst ud af det liv. Du skulle da prøve det."

"Nu må du hellere se at komme af sted, Jon. - Du risikører ellers, at det bliver mig, der kører på din cykel."

Jon rodede i sin vestelomme og fandt en mønt og gav Jens Peter den. Så satte han sig på cyklen og kørte.

Han følte sig befriet som fra et vist legemligt ubehag ved atter at være alene. Samtidig følte han både undren og medynk ved den skæbne, der var blevet Jens Peters. Han ville sikkert fortsætte på den måde, han levede nu, og ende sine dage på en fattiggård eller i et fængsel. Det var sørgeligt, at det kunne gå et menneske sådan.

Lidt efter vendte tankerne tilbage til hans egne forhold. Marianes ord var ligefrem blevet illustreret, endda med et levende billede, gennem mødet med Jens Peter. Af den grund frygtede Jon nu ikke for at gå ud i det frie arbejdsmarked. Der skulle nok blive både arbejde og fortjeneste til ham, og at han skulle komme ud i den slags, som Jens Peter var havnet i, tænkte han overhovedet ikke på. Men ville det ikke tage alt for mange år, før han fik tjent det nødvendige? Og duknakket og hængeskuldret og stiv i knæene blev man nok let af det arbejde. Der var vist også mange, der stiftede lån at læse for og så betalte det tilbage bag efter. Det måtte han vel også kunne klare.

Men hvem skulle han låne penge hos? Der stod han fast. Der skulle jo stilles sikkerhed, eller kaution hed det nok, for at låne i en sparekasse. Men han vidste ikke, hvor han skulle skaffe sikkerhed fra. Det blev nok nødvendigt at klare sig selv. Altså først arbejde. Men så var det, tiden ligesom løb fra ham. Der måtte vel være anden udvej. Og så kørte tankerne i ring igen.

Næste morgen lå der sne på jorden.

Jeg håber, Jens Peter fandt sin hølade, tænkte Jon, da han så på det hvide tæppe. Spurvenerne pippede lidt i tagskægget, og solen brød for et øjeblik igennem de tykke grå dyner, der lå lavt over landskabet og varslede, at de snart ville udspy en ny ladning sne.

Jon stod i stalddøren og iagttog himlen. Han kom til at tænke på den fornøjelse, han som dreng havde haft af at ligge på ryggen og se på de drivende skyer og i fantasien lade dem blive til dyr eller mennesker, der stadig forandrede udseende. Mon han endnu kunne få det til at lignede? Å jo, der red en mand af sted på en hesteryg. Men hesten manglede benene, så billedet duede ikke. Den slags havde ikke generet ham som dreng. Men sådan var det med så mange ting. Nu så han manglerne ved

dem, og det forringede glæden.

"Vi skal ind i loen og sække korn", sagde Hans Bæk. - Lidt efter var de i gang med arbejdet.

"Nå, hvad syntes du om højskolelærerens foredrag i ungdomsforeningen, Jon?"

"Det var vist udmærket - men jeg synes nu ikke, han havde ret i alt, hvad han sagde."

"Hvad mener du da var galt?"

"Det var det, som også mange andre siger, at vi unge kan sagtens. Livet ligger åbent for os, fuldt af muligheder og gevinster. Det kommer bare an på os selv, om vi vil gribe dem. Vi kan alle drive det til noget stort, hvis vi vil. Det er næsten, som om verden står og venter på os, bare vi vil komme.

Men det er jo slet ikke rigtigt. Jeg synes snarere, der er fyldt med hindringer, hvor vi vender os hen. Her er optaget, lyder det et sted, og har du penge, så kan du måske komme ind, svares der et andet sted. - Og opnår en mand en lille fast stilling ved jernbanen eller i en forretning, skal han være evig taknemmelig. Ja, selv det at blive fabriksarbejder er snart ved at være anset for en stor chance for en bondekarl."

"Du ville nok ikke synes, det var en chance", sagde Hans Bæk smilende.

Jon kom til at tænke på, at det vel egentlig var noget af samme slags, han selv havde tænkt en del på, men dog kun som gennemgang til noget andet.

"Nej, i hvert fald ikke i længden. Jeg synes, de frie muligheder må være meget mere spændende."

"Det synes jeg også, Jon, derfor er jeg landmand. Men det er da godt, at de unge sætter sig et højt mål."

"Ja, bare nogen flere nåede det. Desværre går det nok ofte helt anderledes." - Og nu fortalte Jon om sit møde med Jens Peter aftenen før.

"Tror du så ikke, at han netop havde glemt at stræbe efter et højt mål?"

"Måske - men hvis det var at blive en stor mand i samfundet kunne det ikke have hjulpet ham. For det kunne Jens Peter aldrig blive. - Jeg synes, der er noget galt ved det, der så ofte siges til os unge, om alt det, vi skal drive det til. Jeg kan ikke rigtig forklare, hvad det er, jeg savner."

"Det kan jeg vist - for du har ikke helt uret. Man glemmer at sige til de unge, at glæden og tilfredsheden ikke er knyttet sammen med fremgang i det ydre. Den bor i sindet og er noget personligt, der ikke angår stillingen i samfundet."

De arbejdede nogen tid i tavshed. Jons tanker tumlede med Hans Bæks ord.

"Tror du virkelig ikke, det har det mindste at sige, hvad man bliver her i verden?" Nu var han ikke nær så sikker i stemmen som før.

"Jo, det har det rigtignok. Vi skal til det arbejde, som vi kan føle glæde ved, og under hvilket vi kan mærke, at vi vokser, for vækst, altså sjælelig vækst, har meget at gøre med det, der kaldes lykke, men om ens arbejde regnes for stort eller ringe i verden har ingen betydning. For en er det at passe kreaturer, for en anden at vejlede mennesker."

Jon kunne ikke lade være at afbryde Hans Bæk.

"Men hvis den, der gerne ville føre mennesker, alligevel må passe kreaturer, fordi ingen vil bruge ham til det andet, kan han så lige så let blive lykkelig ved det?"

"Næppe - men så har han vel heller ikke egnet sig til det." Der var en lidt resigneret klang i Hans Bæks stemme.

"Det kan man vist ikke være sikker på. Og så kommer vi alligevel til, at vi skal stræbe efter de høje mål."

"Vi skal stræbe efter det, som passer for os", sagde Hans Bæk fast. Jon kunne mærke, at han nu ikke brød sig om at tale mere om den sag.

Lidt efter begyndte Hans Bæk dog igen.

"Er der noget andet, du går og længes efter, Jon, end det, du er ved?"

Han tøvede lidt med svaret.

"Jeg ville så gerne gå noget mere i skole - og måske blive lærer - eller ingeniør. Men det kan jeg jo slet ikke komme til - foreløbig." Jon følte sig næsten fløv over, at han havde sådanne planer.

"Så må du helst få det prøvet, inden det bliver for sent; ellers vil du næppe nogen sinde blive tilfreds."

"Ja men, der skal jo mange penge til - dem har jeg jo slet ikke."

"Den sag er blevet ordnet for så mange andre, det må også kunne lade sig gøre for dig. Men først må du blive klar over, om du virkelig vil læse, for alvor, så du kan drive det til noget. - Nu har du jo fæstet dig hos mig til november, og jeg vil også nødig af med dig før, Jon, men så må du nok se at komme på en skole til næste vinter. Lærer Holm, som du selv har gået i skole hos, har jo begyndt at holde skole for unge om vinteren. Der skulle du tage hen til vinter."

Jon syntes, at det blev så ligetil, nu da Hans Bæk sagde, hvad han skulle gøre. Det var sikkert det rigtige. Hvad han så skulle gøre, når den vinter var gået, kunne han siden bestemme.

Han besluttede at tage hjem den første søndag og tale med forældrene om det.

XVI

Thomas går bag ploven på Grønnegårds marker. Han er i godt humør, for ploven er god, og hestene er flinke og villige dyr, som han ikke behøver at sige mange ord til; de går, som han ønsker det. Det er ham en stor tilfredsstillelse at arbejde med sådanne dyr, og han tænker på den dag, da han selv skal være bonde. Da vil han have den slags kraftige og dog hurtige heste i sin stald.

Helst skulle det blive en gård, en god gård, han en dag blev ejer af. Som Grønnegård, tænker han. Alt er i orden her. Redskaberne er på plads, klokkeslet for spisetid og fyraften overholdes, - såvel som for arbejdets begyndelse, det ønsker Thomas også. Han befinder sig så godt ved orden og arbejder selv på at skabe den omkring sig.

Også markerne er gode. Thomas mener ikke, de findes bedre i sognet. Han kigger hen til de store kornstakke, som står uden for Grønnegård. De er takkede og kan godt tåle en omgang af efterårets storme og byger af sne eller regn. Han ved, at de står godt fast, han har selv sat dem. Han behandler i det hele Grønnegårds sager, som om de var hans egne, for han holder af det alt sammen.

Som om de var mine egne, leger hans tanker. Ja, kan hende, at de også bliver det. Grønnegård kan måske blive min. - Men ønsker du det?, spørger han sig selv i tankerne. For det kan jo kun ske på een måde, nemlig ved at jeg og Mine bliver mand og kone.

Det er for Thomas ikke blot at blive ejer af Grønnegård, nej, det er et liv sammen med Mine. Kan du tænke dig det? spørger tankerne.

Han kalder erindringsbilleder frem fra den tid, han har været på Grønnegård. Alle vegne dukker Mines billede op og vil være med. Straks da han var kommen, havde hun været venlig og imødekommende og søgte ligesom at gøre forholdet imellem dem jævnt og lige til. Det var, som om hendes væsen havde sagt til ham: vi er to unge på lige fod. At jeg har Grønnegård i ryggen, og at du tjener min fader, betyder ikke noget. Vil du mig noget? havde øjnene ofte spurgt. Jeg er rede til at gå dig i møde.

Det var det, der havde tiltalt ham og givet ham en tryk følelse på Grønnegård, trods det, at Knud Grønnegård kunne være irritabel og vanskelig at omgå. Det bødede Mette på. Hun var god og glad, man kunne ikke ønske sig en bedre madmoder.

Men Mine var den, der betød mest på Grønnegård. Hendes indflydelse skulle man nok mærke. Og hun var hverken som faderen eller moderen. Ja, måske en blanding af dem. Snart mærkede man i hendes væsen den ene, snart den anden. Thomas havde virkelig følt sig draget af hende. Det

var hendes menneskelige egenskaber, der havde tiltalt ham. Kraftig og sund var hun, og ved at være sammen med hende kom man mere til at tænke på den dygtige kvinde end på den unge pige. Hun ville sikkert blive en god hjælper for den mand, ved hvis side hun kom til at leve.

Alligevel var vi næppe blevet andet end gode kammerater, tænkte Thomas, hvis hun ikke selv havde forandret sit væsen. Da hun først havde vundet min fortrolighed, antog hendes væsen en ny side. Blikket blev dristigere. Jeg vil være mere end din kammerat, sagde det, kan du ikke se, at jeg er en ung kvinde. Kom mig dog lidt nærmere!

Og Thomas blev fanget deraf. Han droges imod hendes sunde friskhed, og hendes dristige leg med ham hindrede ham i at analysere sine følelser med roligt overlæg.

Thomas ser ikke alt dette i klare tankebilleder, han føler blot, at sådan er det gået til. Men tydeligt står den aften i hans erindring, da han gik over gården for at fodre hestene. Pludselig trådte Mine ud fra skyggen ved huset. "Har du set, hvor smuk stjernehimlen er, Thomas?" havde hun sagt, og da hun havde vendt sine øjne fra stjernerne til jorden, havde de set på ham i et langt dvælende blik, og samtidig lænede hun sig ind imod ham. Da var hæmningerne i hans sind bristet. Han havde slynget armen om hende og havde trykket hende ind til sig. Et øjeblik dvælede hun modstandsløs i hans arme. "Mine", hviskede han, men hans stemme fik hende til at rette sig op, og straks slap han hende. "Men Thomas dog", sagde hun med en lille latter, og så skyndte hun sig ind.

Thomas følte endnu den frysende og flove følelse, hvormed han stod tilbage. Men han var også vred. Det havde altså kun været leg fra hendes side, og da hun mærkede, at han tog det i alvor, blev hun forskrækket og flygtede.

De følgende dage havde været ubehagelige for ham. Men Mine havde snart fået ham beroliget. Det var ikke hendes mening, at de nu skulle være luft for hinanden.

Siden havde hendes væsen og hele opførsel været meget svingende. Snart drog hun ham med fortrolighed og opmuntrende øjekast nær til sig, men pludselig slog hun om. Og så var det lige som hendes væsen nu sagde: du må huske, at jeg har Grønnegård i ryggen. Jeg lader mig ikke så let tage.

Thomas kunne ikke blive klog på hende. Når hun var god og venlig, ønskede han, at hun ikke var arving til Grønnegård. Så var hun nok lettere at få et svar af. Hun syntes vist, at hun havde råd til at lege. Og måske elskede hun ham dog, når det kom til stykket.

Undertiden følte han lyst til at rejse fra Grønnegård. Men han vidste,

at han ville savne den meget. Og så lod han da skæbnen spinde sin tråd, som den ville. Han opgav at tage bestemmelse selv.

Den korte dag er ved at gå på hæld. Solen kaster sine lange stråler hen over jorden, og i den ejendommelige, klare belysning ser Thomas ud over Solby og den blå fjord i baggrunden. Her er skønt, tænker han. Jeg føler mig hjemme her og kunne gerne se på disse omgivelser hele mit liv; de ville aldrig synes mig kedelige. Jeg vil blive her og se, om Solby vil optage mig i sin kreds eller den vil sende mig bort igen. Han ønskede det første, men havde en dunkel anelse om, at det dog ville blive det sidste.

Få dage efter skulle der lægges nyt tag på laden. Tækkemanden arbejdede med nål og tækkeskovl for at få taget til at ligge både fast og smukt. Thomas passede dem med langhalm og tække-tråd, mens drengen Søren sad inden for taget og stak nålen tilbage til Morten tækkemand. Dette var et hverv, der var meget vanskeligt at udføre til Mortens tilfredshed. Thomas morede sig over det lager af udtryk, som Morten efterhånden anvendte for at fortælle Søren, hvor ringe han forstod det arbejde, han var sat til.

" - Kom dog nu med den nål, lille Søren. Man skulle tro, du gik uden for ladeporten og vendte den hver gang, inden du stikker den tilbage til mig. Og så lidt mere til højre. Ja, nu gik den en alen til venstre. Du må være kejthåndet på hjernen, dreng, siden du tror, venstre er højre. - Nå, nu vil du have den lige igennem, din kludremikkel. På skrå, har jeg sagt dig, men du kan jo ikke få noget i dit trekantede hoved, dosmerpande."

Thomas ler i smug af Mortens iver. Han ved, at Søren tager det meget roligt, han føler sig i sikkerhed inden for taget. Lad så bare Morten skænde.

Men da de er nået op til det øverste af taget, ryster Morten opgiveness på hovedet. Han har anvendt al sin energi ^{på} ~~til~~ at vække Søren ^{til} ~~på~~-at bedre forståelse, men det har ikke frugtet. Nu er han udtømt. Hans ordforråd af skældsord og nedsettende udtryk er ikke større.

"Jeg får aldrig den tagrygning lagt ordentlig med den udstikker", siger han og ser på Thomas.

"Nu skal jeg gå derop", siger Thomas, "så må Søren klare det her ude, så godt han kan. Du skal vel heller ikke have ret mange flere kærre derop?"

Søren entrer glad nedad, da han hører om den nye ordning. Sandt at sige holdt han ikke rigtig af at stå deroppe i højden, hvorfra der er mere end ti meter ned til cementgulvet i bunden af laden. Han står ganske vist på et solidt brædt. Men hvem ved, om et brædt ikke kan skride.

Langhalm er halm, som efter tærskningen er rensat (med langhalmssrive), så at den kun består af de særlig lange og stive strå (anvendt til tække-

Nej, han synes ikke om stillingen.

Men nu er det Thomas, der står deroppe og skal prøve at gøre Morten tilfreds. Det er heller ikke let for ham. Eller er det blot, fordi det er en indgroet vane hos Morten at skænde på det menneske, der skal hjælpe ham med fastsyningen af taget, at han også nu bruger mund over nålens placering.

" - kan du ikke få nålen ud på det rigtige sted, kan du vel i det mindste trække det sidste sting ordentlig fast," skænder Morten. "Jeg troede, det var et voksent mandfolk, der var kommet derind nu."

Ærgerlig trækker Thomas så hårdt i tråden, at den brister. Hans krop får et ryk tilbage, og den anden hånd, der har fat omkring en lægte, må tage et fast tag om denne, for at han ikke skal styrte ned.

Måske var der sivet regnvand ned gennem det gamle tag og havde opløst træet på dette sted, så det var rådnet. Da Thomas trak i lægten, knækkede den. Hans krop svingede bagud over afgrunden, mens hans hænder forgæves greb efter hanebjælkerne. Nu bliver jeg knust mod cementen, nåede han at tænke. Så blev der mørke omkring ham, og han opfattede ikke noget ydre mere.

Søren havde hørt et klask mod ladegulvet og løb derind. Han så Thomas ligge udstrakt på gulvet uden at røre sig. Mon han har taget skade, tænkte han og gik nærmere; men da han nu så en tyk blodstrøm bane sig vej gennem Thomases hår, løb han højt skrigende ud i gården. "Thomas har slået sig ihjel! Thomas er faldet ned i laden og har slået sig ihjel!"

Mine var den første, der kom ind i laden. Hendes ben kom til at ryste, da hun så det livløse legeme i ladens halvmørke. Men hun fattede sig hurtigt. "Løb alt hvad du kan hen til købmanden og få ham til at telefonere efter lægen. Sig, han skal komme, så hurtigt som han kan få en bil til at køre.

Kom med en ren dug, Mor, som jeg kan binde om hovedet for at prøve at standse blodet. - Og så løfter du hans ben, Far, og Morten tager under ryggen, så jeg kan holde under nakken."

De underkastede sig alle hendes ordrer.

"Nej, ikke derhen," sagde hun, da mændene begyndte at gå hen mod karlekammeret, "ind i stuen." "Ja, men - - ", begyndte Mette, men blev afbrudt af datteren. "Bred et lagen over sofaen, så lægger vi ham der, til jeg har fået en seng stillet an."

Moderen ville gøre indvendinger men tav. Mine var allerede ved at give en pige og Morten besked om en seng, der skulle hentes. Moderen forsøgte atter en indvending, men Mine stod fast. "Jo, Mor, han skal netop ligge her, hvor jeg kan tilse ham og være ved hånden, når der er

brug for mig."

Lægen kom. Han så betænkelig på den tilskadekomne og spurgte ud om ulykkens forløb. Ingen havde set det, så der var ikke meget at berette.

"Vi må straks have bud efter sygevoغن, så han kan komme på sygehuset", erklærede lægen. "Synes doktoren ikke, at han lige så godt kan ligge her?" spurgte Mine. "Når jeg får besked på, hvad der skal gøres, kan jeg nok udføre det."

"Det var naturligvis det bedste, at han ikke skulle flyttes. Men, vil De da påtage Dem det store arbejde at pleje ham? Der skal jo våges i nat og måske flere nætter."

"Det vil jeg - og når doktoren siger, det er bedst, at han ikke skal flyttes, synes jeg, han skal blive her." - Mine så hen på moderen.

"Ja, du må bestemme det, Mine. Vi vil da gerne gøre for ham, hvad vi kan."

Mine var tilfreds. Nu vidste hun, at moderen ville hjælpe hende af al evne i dette svære ansvar, hun påtog sig.

Hun tænkte ikke på den anstrengelse og de mange søvnløse nætter, hun nu ville komme til at gennemleve. Hun vidste bare, at hun måtte gøre, hvad der stod i hendes magt for at redde Thomas' liv. Blev han lagt i en sygevoغن og så måske døde, før de nåede sygehuset, ville hun stadig bebrejde sig selv, at hun lod ham komme ud af huset.

Han måtte reddes. Hun ville sejre over den truende fare. Thomases liv var hende dobbelt dyrebart nu.

Var det kærlighed til Thomas, der var blevet hende bevidst i det øjeblik, da hun var udsat for at miste ham for stedse? Hun tænkte i hvert fald ikke over det. Hun handlede blot ud af et varmt hjertes og et klogt sinds tilskyndelse. Og midt i ængstelse var det hende en beroligelse at handle og være i virksomhed.

Lægen havde forbundet Thomas og givet Mine sine instrukser. "Det er ikke så slemt med de ydre læsioner, de heles nok, hvis ikke der er beskadigelse af de indre dele. Det kan jeg ikke sige endnu. Jeg ser herud i morgen igen. - Har han ikke pårørende, der skal sendes bud efter? Det er ikke sikkert, han lever i morgen tidlig."

De sidste ord faldt med en knugende tyngde på Mines sind. Så hjalp hendes møje vel intet. Hun var hjælpeløst, og det trykkede hende ned.

Lægen så i et hurtigt glimt, at hans ord havde berørt den unge pige smerteligt, og uddrog hastigt en tanke deraf. Dette var mere end den almindelige uhyggefølelse overfor ulykken.

"Der er andre, der er kommet over et lignende fald", tilføjede han.

"Det ser ud til, at hans konstitution ellers er god, så måske kommer

han over det."

"Vi skal nok få sendt bud, Doktor", sagde Mine. Hun var atter sig selv.

- - -

Jon var blevet færdig med dagens arbejde. Han havde stået på hovedet i en spand vand for at få al støvet fra laden skyllet af sig. Og mens han gik og gjorde sin omklædning færdig, så han jævnlig hen på bordet, hvor der lå et udbredt brev. Han havde læst det flere gange, så han kunne godt huske det udenad, men han smilede alligevel, hver gang han kiggede i det.

Kære Jon. - Du har ikke just været flink til at skrive til mig. Til straf skal du nu have et brev, et lille kort et, for der skal bare stå een ting i det. I det brev, jeg sendte til dig (du har jo nok ikke kunnet lide det, siden du ikke har svaret mig på det!) der stod, jeg kommer ikke hjem til jul i år. Men det var "en urigtig oplysning", for det gør jeg. Min svoger var så rar i dag at sige, at han godt ville give mig en billet hjem til jul. Jeg tog ham om halsen for det, hvad jeg ellers ikke plejer at gøre. Du tænker måske, at det er underligt, at jeg fortæller dig, at jeg kommer hjem. - Ja det er nu bare, fordi jeg er i skrivehjørnet i dag, ser du.

Mange hilsner - ved en pilsner.

Ruth.

Ruth! Det lille korte navn klang så kært i hans øren, så han gentog det højt for sig selv. Hun kom hjem til jul. Mon hun var meget forandret? Det var kun syv måneder siden hun kom og sagde farvel, men alligevel kunne hun jo godt være anderledes nu. Det forekom, at det var meget længe siden, at det havde været april. Han både glædede sig og ængstedes ved tanken om at møde Ruth igen.

Da trådte Hans Bæk ind med et andet brev. En dreng var kommet med det fra Grønnegård. Jon undredes og brød det hastigt og læste: " - Skynd dig at komme herop, Jon. Din broder er faldet ned fra det øverste af laden og har slået sig slemt.

Mine Grønnegård.

Kan du ikke hente dine forældre, endnu i aften?"

Jons hånd rystede lidt, da han foldede brevet sammen. Hurtigt forklarede han sagen for Hans Bæk og satte sig så på cyklen og kørte til Grønnegård.

Det var den sidste linie i brevet, der foruroligede ham mest. Det måtte jo være meget alvorligt, når forældrene skulle hentes, allerede i aften. Han kunne ikke forhindre, at tårerne ville frem i hans øjne. Han tænkte på, hvor ofte han havde fået støtte af sin broder. Han havde altid været hjælpsom og god. Og hvor ville det blive slemt at komme hjem og fortælle det for moderen og de andre. Men det måtte gøres. Ingen var nærmere til dette hverv end han selv, og han skulle også være villig til at gøre det.

"Du må nok se ham," sagde Mine, "men ellers vil jeg gerne have, at du kører hjem og siger det med det samme, før - det er ikke sikkert, han lever i morgen tidlig, sagde lægen. - Men det skal du ikke sige til din mor - blot at det er meget slemt."

Et indpakket hoved, en stønnende lyd, det var alt hvad Jon opfattede i det halvmørke rum.

"Kender han os ikke?" spurgte han Mine.

"Nej, han har slet ikke været ved bevidsthed siden det skete."

Jon skyndte sig den kendte vej til hjemmet. Han plejede at synes, den var kort, siden han havde fået den gode cykel, men i aften var den næsten ikke til at få ende på.

"Å Gud, lad ham leve!" sukkede han gang på gang, og efterhånden blev han roligere. Der kom fortrøstning i hans sind. Anstrengelsen for at komme rask frem udløste noget af spændingen. Han blev træt og kom til at tænke på menneskets afmagt over for den hårde skæbne. Men Gud holder den dog i sin hånd, tænkte han. Nornen får ikke lov at klippe tråden over, før livsløbet er til ende efter Guds plan.

To linier fra en kendt sang blev ved at melde sig i hans tanker.

"Leve kort tid eller længe, blot vi lyser op i tågen." Han havde ofte sunget dem med ungdommelig stolthed. Nu blev det meget sværere at gentage dem, for det var ham da ikke ligegyldigt, om Thomas levede kort eller længe. Han syntes snarere, det blev det andet, der var ligegyldigt nu. Vist havde Thomas lyst op i tågen, blandt andre for Jon selv, men det var vel nok noget større, digteren havde tænkt på. Og det var det, som Jon nu syntes, var lige meget. Thomas havde glædet de nærmeste, den lille kreds, han levede i. Var det ikke nok?

Mon det også gik sådan, tænkte Jon, med andre af de store ord, som ungdomstalerne brugte, at de tabte deres betydning, når de skulle prøves for alvor? Måske, det kunne han ikke overse endnu.

Jon blev hjemme om natten. Moderen var rystet over det skete og græd stille, men behersket. Så snart det gryede af dag, kørte de til Grønnegård. Mette tog imod dem og førte dem ind i stuen, hvor Thomas stadig

)^x Norner = skæbnegudinder, uafhængige af og mægtigere end guderne, også optrædende ved børns fødsel og bestemmende deres skæbne (spindende deres livstråd).

lå og vandede sig uden bevidsthed.

"Han har flere gange råbt noget i nat," fortalte Mine, "men han er ikke klar. Han svarer mig ikke, når jeg prøver at sige noget til ham, og han kender mig ikke. - Jeg er så bange for, at han dør." Mine så hjælpeløst på Anne Holevang. Hendes overlegenhed var borte. Overfor døden var hun lige så svag som andre.

"Og det er så forfærdeligt, at det er sket under vort arbejde", fortsatte hun. "Hvordan det skete, får vi vel aldrig at vide - før Thomas selv bliver i stand til at fortælle det."

"Tak fordi du vil pleje ham", sagde Anne Holevang og strøg med sin hånd over det indbundne hoved. Det var, som den syge mærkede berøringen. Han slog øjnene op. Et øjeblik dvælede de ved moderen. Det så ud, som han anstrengte sig for at forstå, hvorfor hun stod der. Så faldt de atter i, og en undertrykt, stønnende lyd hørtes.

Ret længe holdt moderen ikke ud at være i værelset. Hun trykkede Mines hånd. De to kvinder forstod hinanden. "Plej ham!" hviskede den ældre. "Jeg vil gøre det, så godt jeg kan", svarede den anden.

Jon havde lovet moderen at komme hjem, hvis der skete noget forværende med Thomas. Det blev lange dage for moderen i den ^{følgende} ~~komende~~ tid. Men Jon kom ikke, og hun håbede, at Thomases livskraftige natur skulle sejre.

For Mine blev det en klaringens tid. Hun vidste nu, at hun elskede Thomas, og hun stred for at bevare hans liv. Hun syntes dog nærmest, at han blev svagere i de følgende dage. Men lægen opmuntrede hende. Nu ville krisen snart indfinde sig, og så skulle det vise sig, om det gik mod liv eller død.

En eftermiddag sad hun i en stol ved vinduet og så skiftevis hen på Thomas og ud på havens nøgne buske. En solsort hoppede frem og tilbage imellem dem, standsede, pillede i jorden og fortsatte så i lange spring, til den atter fik lyst til at standse. Hun kunne ikke lade være at følge den med øjnene. Den var så sikker i sine bevægelser. Den vidste uden vaklen, hvad den skulle gøre. Det må være lykkeligt at eje en sådan sikkerhed overfor livet, tænkte hun. Den beregner ikke, om det er klogt, eller hvad virkningen vil blive. Den har det hele som instinkt. Men jeg - jeg svinger frem og tilbage, snart ledes jeg af beregning, snart af følelse - og ikke engang ædle følelser. - "Thomas!" hviskede hun klagende hen imod sengen. "Jeg har ikke været god imod dig. Jeg har leget med dig, fordi jeg både længtes efter dig og dog ikke ville eller turde blive din. Hovmod var det vist. Jeg troede, jeg stod så højt, at du skulle betragte det som en stor gunst, hvis jeg en dag skænkede dig min hånd. Indbildning. Aldrig ville du have plaget mig for, hvad jeg

ikke frivilligt gav dig. Dit sind er meget bedre end mit. Du går så sikkert - som solsorten. Ja, du gjorde det, Thomas, da du kom her. Men måske blev du usikker - og det var min skyld, for jeg mærkede, at jeg havde magt over dig."

Pludselig så hun, at Thomas så på hende med et blik, der viste, at han var klar. Hun rejste sig i spænding og nærmede sig sengen.

"Hvordan går det, Thomas?"

"Mine, hvorfor ligger jeg her - i stuen?"

"Du har slået dig slemt, men nu bliver det nok godt."

Han så op i loftet, og hun kunne se, at han anstrengte sig for at erindre, hvad der var sket.

Varsomt trak hun tæppet bedre op over ham og rettede lidt på forbindingen.

"Tak!" sagde han med svag stemme. Hans øjne så en stund på hende. Så blev de uklare, og hun vidste, at han ikke så hende mere, men atter var inde i tågelandet.

Hun syntes, det havde været som et langt afskedsblik.

XVII

Jon gik og fejede gårdspladsen på Lindegård. Hans sind var lyst, og han nynnede så småt, mens han håndterede kosten. Der var så meget at glæde sig over. Thomas var nu i god bedring. Jon havde flere gange sidet og talt lidt med ham. Da faren var overstået, havde de en tid frygtet for, at han ikke skulle få fuld forlighed igen. Men også det havde lægen nu sagt, at der ikke var grund til at ængstes for.

Derfor kunne Jon nu rigtig glæde sig til julen. I morgen aften ved denne tid, tænkte han, da kirkeklokken begyndte at ringe solen ned, da skal klokkerne kime, for da er det jul. Og han tænkte på de to hyggelige juleaftner, han allerede havde tilbragt på Lindegård. Bodil Bæk, madmoderen, havde været så husmoderlig mild og glad, både da hun bød dem ind til julemåltidet, som var overmåde rigeligt og godt, og senere, da hun inde ved juletræet sendte den lille Anni rundt med gaverne til dem. I regelen måtte hun selv bag efter, for at pakken kunne komme i de rette hænder, for Anni var alt for lykkelig over at have en stor pakke i armene, til at hun skulle aflevere den frivilligt. Og Hans Bæk havde været højtidsfuld og samtidig inderlig glad, da han sang for af de gamle julesalmer.

Men det var ikke blot disse erindringer, der fyldte Jons sind. Sandt at sige var det mere brevet fra Ruth og det, som var fortalt deri, han

tænkte på. Hun kommer hjem til jul! - Og hun har fortalt mig det! - Hun syntes, jeg skulle vide det. - Han ser hendes ansigt for sig med de strålende øjne, der er så levende. Snart er de fulde af skælmeri, så han bliver genert og ikke ved, hvad det er for løjer, hun nu muligvis tænker på, snart er de alvorlige eller bedrøvede, for hendes sind er følsomt, og hun tager del i, hvad andre fortæller hende. Men mest ler hun til ham. Derfor kan Jon bedst huske det udtryk, og det er det kæreste, han ved at tænke på. Og det er, som alt, der har med hende at gøre, får sin egen festlige tone. Det er helt anderledes at se ned mod Solby, hvor kirken og skolen ligger i midten af byen, end op mod Nørreby. Ja, der er rigtignok også en kirke omgivet af gårde og huse, men den by ser nu ud som alle andre. - Solby, det er noget helt for sig selv.

Klokkerne ringer endnu, men efterhånden får de mæle. "Ruth kommer, Ruth kommer", siger de hele tiden.

Da de endelig tier, er Jon også færdig med sit arbejde og går ind på sit værelse.

Her går hans tanker til det andet, som de ofte kredser om, hans hjem. Især hans mor. Og så bliver han alvorlig, for det er ikke nær så lyst at tænke på som Solby. Sidst da han var hjemme, havde han lempeligt drejet talen hen på lærer Holms ungdomsskole og derefter fortalt, at Hans Bæk havde tilrådet ham at blive elev der næste vinter. Og så ville han jo gerne bo hjemme, for at det ikke skulle blive for dyrt. Moderen havde straks støttet ham; men Rasmus Bang havde spurgt, hvad det skulle tjene til, og da Jon ikke rigtig kunne svare på det, havde han sagt, at så syntes han, Jon skulle blive i sin gode plads. Men moderen ville som sædvanlig, når det gjaldt hendes børn, og vel ikke mindst Jon, hendes yngste søn, ikke opgive sagen straks. Et skoleophold var dog nyttigt, og når Jon selv havde tjent til skolepengene, mente hun, de nok kunne støtte ham ved at lade ham bo hjemme. Ja, nok for den sags skyld, havde stedfaderen svaret, men han holdt ikke af ustadighed. Det var blevet til misstemning imellem dem. Det var flere gange, at Jon havde givet anledning til det. Han var ked af det for moderens skyld. Men han kunne dog ikke lade sine fremtidshåb fare derfor og bare gøre, som de andre helst ville have det. Han ville ikke opgive tanken om at komme på skole næste vinter, og moderen ville også nok få det ordnet for ham, men det var så trist, at han skulle vælde hende større vanskeligheder, end hun allerede havde. Jon så, hvor hun føjede og rettede sig efter stedfaderen i alt, hvad der angik det daglige, for at bevare fred og fordragelighed. Men just dette irriterede Jon. Hvorfor skulle der tages alle disse hensyn til en mand, der dog var kommen ind som

en fremmed i familien? Fremmed - ja, Jon vidste jo nok, at hans mor havde giftet sig med ham, så at han lovformeligt var mand i hjemmet, men han ville nu alligevel ikke anerkende hans ligeberettigelse i hjemmet med moderen og hans søskende. Den kunne ikke pludselig fås, den måtte vindes, gennem lang tids prøve, ved kærlighed til dem, ved hjælpssomhed og ved samfølelse med dem. Men den prøve havde Rasmus Bang ikke bestået, syntes Jon. Moderen dømte vist nok mildere, hvis hun i det hele taget tænkte på at dømme.

Juleaften kom og svandt med al sin sødme. Julemorgen havde de spist prossekage, og så var husbond og madmoder gået til højmesse i kirken. Jon læste det halve af den bog, han havde fået juleaften, og tænkte ind imellem, når han afbrød læsningen for at fodre heste, på, hvornår han vel skulle få Ruth at se. Det kunne jo være, at hun kom til Lindegård en dag i juletiden. Det var jo ikke godt at vide, hvor længe hun blev hjemme, men ligefrem gå derned i skolen på besøg, det gik nok ikke an. Han måtte håbe, hun var mere opfindsom, end han var. Godt, at han havde den gode bog, ellers havde det været helt svært at gå i den spænding.

Pigen kom engang imellem ind i stuen, hvor Jon sad og læste. Hun ville gerne have haft en lille passiar, men fik så korte svar, at hun ærgerrlig udbrød:

"Ja, det er det, jeg siger, Jon, du er et læsehoved. Som om der var noget ved at sidde der og læse altid."

"Det skal du ikke være ked af, Metha", svarede Jon blot.

Anden juledag var det Jons og Methas tur til at gå i kirke. Jon brød sig dog ikke om følgeskabet, så han trak tiden ud, til han vidste, at hun var gået. Han kom derfor først, da salmesangen var begyndt.

Han fandt sig en plads i en af de nederste stole.

"Velkommen igen, Guds Engle små" tonede gennem kirken. Lærer Sønderholm gik op og ned ad kirkegulvet og ledede sangen med kraftig røst. Jon lyttede med glæde. Samtidig lod han forsigtigt blikket glide rundt til de nærmeste stole; han havde ikke set på folk, da han gik ind, fordi han var kommet bag efter.

Pludselig standsede hans blik sin undersøgende runde, for der var et par øjne, der så på ham og et smilende ansigt, der nikkede genkendende til ham. Det var jo Ruth, det var virkelig Ruth. Han blev meget glad. Han nikkede tilbage, et lille nik, og tog så hastigt øjnene til sig. Det var underligt, at han ikke havde tænkt på, at det ville blive i kirken, han fik hende at se.

Flere gange under gudstjenesten så han i smug over til stolen, hvor

Prosssekage er en særlig fynsk ret af bagt havregrød, der spises med sirup som dypelse.

Ruth sad. Men hun så op mod præsten, der nu var kommen på prædikestolen. Så blev Jon også fanget af prædikenen. Han holdt af præsten, fordi denne engang, da han var på Lindegård, havde fortalt ham, at han havde kendt hans fader og holdt meget af ham. Siden syntes han ofte, når han kom i kirke, at præstens ord tit var talt netop til ham.

Gudstjenesten sluttede, og folk forlod kirken. Tør jeg gå hen og hilse på Ruth, mens så mange ser det, tænkte Jon. Men før han var kommen til ende med sine betænkkeligheder, stod Ruth foran ham og rakte hånden frem til goddag og glædelig jul. "Tak, Ruth!" sagde Jon og greb hendes hånd og beholdt den lidt. Nu var det ham, der glemte de andre, der så på dem. Lidt genert trak hun hånden til sig. Men Elsebeth, der havde iagttaget de to, hilste nu også på Jon og spurgte, om han kom til koncerten om aftenen.

"Hvor er den koncert?" spurgte Jon. Han syntes egentlig, at Elsebeth godt kunne være blevet væk lidt.

"Her i kirken. Vi skal synge alle sammen, og min broder leder det. Du må gerne komme og høre det."

Jon takkede og så efter Ruth, da hun og Elsebeth gik over mod skolen. Han kunne høre deres stemmer. De lignede hinanden, så han vanskeligt kunne skelne dem, men de lød som kær musik i hans øren.

Den eftermiddag ville ikke rigtig gå for Jon. Han havde sikret sig lov til at gå til koncerten om aftenen, og så var der kun at vente.

I skolens værelse for døtrene, det såkaldte jomfrubur, stod Elsebeth og Ruth om aftenen og gjorde sig i stand til at gå til koncerten. Der var koldt derinde, men det tænkte de ikke på. De var glade for at være sammen og havde så meget at tale om.

"Så du, hvor rød Jon blev i hovedet, da du ville hilse på ham?" lo Elsebeth. "Han er ordentlig forelsket i dig, Ruth."

"Det ved du da ikke." Ruth var nærmest afvisende.

Elsebeth tog hende om hovedet med begge hænder og drejede hende om mod lyset.

"Nå, du er nok også væk, Put - jeg troede bare, det var lidt løjer fra din side. - Hør, Ruth, er han ikke lidt for grøn. Jeg synes, han er gruelig genert."

"Hvad er han for grøn til, Elsebeth? Jeg kan bare godt lide at tale med ham."

"Skal vi så ikke se, om vi kan få ham med hjem til kaffe efter koncerten? Kan du ikke få Far og Mor til at invitere ham?"

"Det tror jeg ikke. Det er jo kun dem, der synger, der skal indbydes. - Men hvis han nu kom af sig selv. Kunne det gøre noget?"

"Det gør han da ikke. Så dristig er han ikke."

"Jo, hvis jeg siger det til ham."

"Nå sådan, lille Put. Det har du måske regnet ud for længe siden. Ja, jeg skal nok hjælpe dig med det, hvis han kommer."

Ruth var lettet. Hun havde sådan ønsket, at Jon skulle være med blandt de andre unge, der kom i hendes hjem, men hun syntes ikke, hun kunne sige det til sin mor. Nu ville hun prøve at få Jon med i aften. Når Elsebeth ville hjælpe hende, gik det nok.

Det var mørkt, da de gik til kirke, men gennem den åbne kirkedør strømede lyset ud fra våbenhuset. Jon stod lidt tilbage i skyggen og så folk komme og gå ind i kirken. Han kendte de fleste. Deres ansigter var forventningsfulde og højtidelige. Der havde ikke været koncert i deres lille kirke før. Og det var Frede Sønderholm, som de alle syntes så godt om, der havde lært at lede korsang og orkester på seminariet, og nu havde fået dannet et lille kor af sine søstre og nogle enkelte andre unge. Selv skulle han spille solo på violin ind imellem sangene.

Der kom nu Ruth og Elsebeth og to yngre søstre tillige med Frede. De talte og lo og var glade. De standsede lidt og så sig om, men Jon bemærkede de ikke. Han syntes ikke, han kunne træde frem og sige godaften, for Frede kendte ham vist ikke nu, og så var det ligesom så påtrængende. Frede Sønderholm var dog hovedpersonen i aften.

Så kom de unge fra præstegården, og straks blev der hilsen kredsen rundt og ivrig samtale om koncerten.

"Husk nu, at I skal med om til os bag efter", hørte Jon, at Elsebeth sagde, lige før de gik ind i kirken.

Ruth gik sidst - lidt tøvende. Det var kedeligt, jeg ikke traf Jon, tænkte hun. - Men så ser jeg ham nok, når vi går ud.

Kirken blev helt fuld. Alle ville høre på de unge fra deres egen by. Og det var da også så højtideligt, for en gangs skyld at komme i kirke for at høre musik og sang.

Jon sad i en af de nederste stole, men han kunne godt se sangerne, da de nu trådte ud foran alteret og stillede sig op.

Ruth stod i midten, men hun så ikke ned på folk i kirken, så vidt Jon kunne se.

De begyndte med Glade Jul. Jon havde aldrig før hørt flerstemmig sang. Det både forvirrede og frydede ham. De enkelte stemmer kunne han slet ikke skelne. Han ville endda så gerne have hørt, at Ruth sang.

Lidt efter spillede så Frede Sønderholm, mens de andre var gået ind i stolene. Det er forbavsende, at han ^{tør} ~~ture~~ stå der ganske alene og spille, tænkte Jon. Han er dog vist kun et par år ældre end jeg.

Men snart ~~mærkede~~ Jon, at Frede behøvede ikke at være bange for at optræde alene. Der kom et brus af toner fra hans violin. Han havde da

vist også ganske glemt folk i kirken og tænkte nok bare på sin musik. Det var forunderligt, at det kunne lyde så smukt.

Nu sang koret: Den Yndigste Rose er Funden. Da glemte Jon at høre efter de enkelte stemmer for at prøve at skelne Ruths. Aldrig havde han sådan lagt mærke til denne salmes ord om den ædle rose blandt syndige mennesker. Det sidste vers begyndte så dæmpet:

Lad verden mig alting betage,
lad tornene rive og nage,
lad hjertet kun dåne og briste,

- og så kom sidste linie som en sejrxfanfare:

min rose jeg aldrig vil miste.

- Da tænkte Jon på sin afdøde far, der så gerne sad med salmebogen og lod sig oplive af de gamle salmers ord. Han ville have nikket bifaldende her. Ja, det var hans fædres vej, at Gud var det højeste og bedste i et menneskeliv. Og dunkelt, men inderligt steg den bøn i Jons sind: Gud, giv mig den livets rose i eje!

Langsomt tømtes kirken, da koncerten omsider var til ende. Mange tøvede ved udgangen for at trykke Frede Sønderholms hånd og sige tak for oplevelsen i deres lille landsbykirke.

Jon holdt sig tilbage, til han så Ruth. Da rakte han hånden frem og sagde: "Tak, I sang så smukt."

"Nå, syntes du om det, Jon. - Så skal du også med hjem og have kaffe. - De andre kommer om lidt."

"Tak, men - - " begyndte Jon overrasket og glad.

"Så kommer du altså", sagde Ruth blot og vendte sig til sognefogdens søn, der stod og ventede på også at takke Ruth for koncerten. Hun syntes heller ikke, det var værd at stå og tale så længe med Jon, her hvor der stod så mange.

Jon gik langsomt fra kirken og hen imod skolen. Han var lidt forbavset over, at han var indbudt til Sønderholms sammen med de unge, der havde sunget i koret. Da han gik i aftenskole, havde han jo nok været inde i stuerne et par gange, men det var noget andet. Det var jo, fordi de var elever. Men måske kom der også andre unge i aften. Han glædede sig i hvert fald til det. Selv om han vel ikke kom til at tale ret meget med Ruth, var det alligevel så morsomt at være i hendes nærhed. Og han havde en anelse om, at hun var allermest munter og glad i sit hjem. Han havde set i aftenskolen, at hun havde stor frimodighed overfor sin far.

"Godaften, Jon! Nå, du har også været i kirke." Det var lærer Sønder-

holm og hans kone, der indhentede ham.

Jon hilste og rakte hånden frem. Når han skulle ind og besøge dem, var det vist mest rigtigt sådan.

"Ja, i vinter har vi jo ikke aftenscole, Jon. Hvad bestiller du så om aftenen?"

"Jeg går jo til gymnastik, og tit står jeg ovre på værkstedet. Jeg læser da også en del."

"Hvilke bøger læser du så for tiden?"

"Jeg har lige læst 'En Glad Gut'."

"Ja, den er god." - Og Sønderholm gav sig til at tale om Bård Skolemester.

Imens nåede de skolen.

Nu byder de mig vel med ind, tænkte Jon og blev stående.

"Har de det godt alle sammen på Lindegård?" spurgte fru Sønderholm.

"Jo, tak." - Der blev en lille pause.

"Godnat, Jon. - Vil du hilse derude?" Fru Sønderholm begyndte at fryse og forstod jo, at Jon ikke selv skønnede at afbryde.

Måske var der lidt overrasket i Jons godnat, for fru Sønderholm fik en mistanke.

"Har du inviteret Jon med herom i aften?" spurgte hun, da Ruth kom ud til hende i køkkenet.

Ruth blev lidt forvirret. "Ja, jeg sagde til ham, at han skulle komme herom sammen med de andre. - Han syntes, at vi sang så smukt, og så tænkte jeg - - ." Hun vidste ikke rigtig, hvordan hun skulle fuldføre.

"Ih, så var det da en skam, vi lod ham gå. Han fulgtes med Far og mig forbi skolen, men vi sagde jo godnat til ham, og så gik han videre."

"Jeg kan vist godt nå ham." Ruth var parat til at løbe ud ad døren.

"Ja, du kan jo prøve, han gik så langsomt."

Mens Ruth skyndte sig ud ad vejen, der førte til Lindegård, tænkte hun på, at det havde været bedre, hun havde sagt i forvejen, at hun gerne ville indbyde Jon. Men hun kunne ikke vide, at moderen ville tage det sådan. Nu nåede hun ham vel også snart, og så kunne hun forklare ham det på tilbageturen.

Hun indhentede flere, der gik hjem, og de undrede sig vist over, at hun gik der alene.

Nu var hun snart igennem byen, men Jon så hun ikke noget til. Der var et godt stykke vej til Lindegård endnu, og der var så mørkt langs pilehegnet. Hendes mor ventede nok også på hende. Hun blev nødt til at vende om.

Imens sad Jon i et karlekammer og så på tre karle, der spillede kort, mens en fjerde trak nogle langstrakte, klagende toner ud af en gammel

harmonika. Det var: Julen har bragt Velsignet Bud, han prøvede at spille.

Da Jon gik videre fra skolen, var han meget skuffet. Først over, at han alligevel ikke kom ind i skolen. Men lidt efter tænkte han mere på, at han altså ikke var god nok til at blive indbudt. Så kunne hun lige så godt have ladet være med at sige det til mig. Han blev hård i sindet.

Havde han nu vidst, at Ruth gik og så efter ham ude i mørket, havde han straks været blødgjort. Men nu traf han i stedet Svend Københavner.

"Vil du med ind til Fræ'rik? Der sidder vist et par andre kammersjukker derinde."

Jon drev med. Det hastede ikke at komme hjem.

De tre, der spillede kort, ofrede ikke mange ord på de to gæster. Så fandt Svend Frederiks harmonika.

"Hold dog op med den lorum larum!" råbtes fra spillebordet. "Man kan ikke høre, om der bliver meldt pas."

"Hvis han endda kunne spille, så det var værd at høre på", sagde Frederik.

"Jeg øver mig jo - vent nu bare", sagde Svend og fortsatte.

"Enten skal vi have ham smidt ud, eller også må vi lægge kortene væk."

"I skulle også have gået til koncert", sagde Jon.

"Du vil vel ikke fortælle os, at du har været til koncert, Jon?" Svend så vantro ud.

"Jo - i kirken."

"Ja, der kommer man jo ikke", bekendte Frederik.

"I skulle have hørt, hvor Frede Sønderholm kunne spille violin."

"Er det skolelærerens søn?"

"Ja - og så sang de, flerstemligt hedder det vist."

De hørte nu alle på Jons beretning.

"Du må fortælle os det, når der er sådan noget en anden gang, Jon. Du tjener jo en pæn mand, der siger dig den slags ting, så du kan komme med."

Det var nu en anden, der sagde mig det, tænkte Jon, men han sagde det ikke højt.

"Vi skulle vel have den robber færdig?" foreslog en af dem.

Så gik Jon igen, hjem til Lindegård. - Men da var Ruth allerede hjemme i skolen.

De mange glade stemmer i stuen fik hende til at glemme sin skuffelse. Da kaffen var drukket, sang de kanons. Det kunne Frede hurtigt arrangere. De havde det meget festligt.

Men da Ruth og Elsebeth gik i seng, spurgte Elsebeth, hvorfor Jon ikke kom. Og Ruth fortalte, hvorledes det var gået til. Elsebeth lo af det, og syntes nærmest, at det var et komisk uheld.

Ruth tav. Hun ville ikke deltage i latteren. Jeg går til Lindegård i morgen, tænkte hun ved sig selv. Jeg kan spørge Mor, om jeg må gå ud og se den lille nye søster - hende vil jeg da også gerne se.

Men da Ruth kom til Lindegård, var Jon taget hjem på besøg, og han ventedes ikke tilbage før sent om aftenen.

Og næste dag rejste Ruth tilbage til Rørholm.

XVIII

)^x Det var den sidste dag i oktober. Jon gik og tog afsked med Lindegård. Dagen efter skulle han rejse hjem for at gå på ungdomsskole hos lærer Holm. Det havde han glædet sig meget til; men i dag var han vemodig stemt, fordi han nu skulle forlade det sted, hvor han havde levet tre gode år. Lindegård havde været et hjem for ham, et godt hjem, hvor der altid var trygt at være. Og den var blevet ham kær. Han holdt af Hans Bæk og så op til ham som en god læremester. Det havde han været i det praktiske arbejde, og en forstående ven i det, der var Jons personlige forhold. Først havde Hans Bæk villet vække Jons kærlighed til bondelivet, og Jon troede nok, at det var en skuffelse for Hans Bæk, at han nu ville bane sig vej på et andet felt. Men han havde ikke søgt at holde ham tilbage. En ung mand skulle netop i lag med det arbejde, mente han, hvor han for alvor ville lægge kræfterne i. Da var der mulighed for, at drengene kunne blive dygtige mænd. Jon vidste, at Hans Bæk ventede det af ham, og han var bestemt på ikke at skuffe den forventning. Men ellers var det endnu usikkert, om det blev mere end en vinters skoleophold for ham nu. Skulle han danne sig en stilling ved det, skulle der læses længe. Det var Jon heller ikke ked af at tænke på, men det ville koste mange penge, og dem havde han ikke, ~~hvor-af~~ ^{og vidste} ikke, hvor de skulle komme fra. Men nu skulle han i hvert fald prøve at sidde på skolebænk igen. Lindegårdstiden var slut.

Det var ikke alene Hans Bæk, han følte sig nær knyttet til, men også de andre på gården. Alle havde været flinke imod ham. Og så morsomt det var med de små piger i hjemmet. Det var første gang, han havde haft lejlighed til at se småbørn i det daglige. Han havde ikke før vidst, hvor kære og fornøjelige de kunne være. Den lille Anna var meget frimodig og ville gerne ride på hans ryg. Det havde Jon moret hende med mange gange.

Jon gik på sit værelse og ordnede alt til afrejsen næste dag, mens disse afskedstanker tog form i hans tanker. Så gik han en vending gennem gården, Gav hestene et lille kammeratligt dask, der skulle betyde: tak for den tid, vi har kendt hinanden. Han gik ind i den lune kostald og så ned over den lange række af blanke køer, der var Hans Bæks stolthed, gennem laden og ud i haven. Nu var den hærget af efterårsblæsten, men i læ af tjørnehækken kunne han godt mærke sommerhyggen i haven endnu.

Og så måtte han så langt hen ad vejen, til han kom til det øverste af bakken. Herfra kunne man se ned over Solby. Det var tussmørke nu, men han så det næsten lige så tydeligt endda, som om det havde været

)^x Tjenestefolk havde jo skiftedage 1. november og 1. maj.

en sommerdag, for han havde ladet sit øje hvile på dette billede så ofte, at det sad fast spejlet i hans sind. Her var dog det bedste, han havde at tage med sig fra Lindegård, for Solby, det var Ruth, og hun var en lys og glad verden, som Jon havde set ind i. Kunne han selv komme derind engang, var det vidunderligt. - Men han passede ikke til den, det følte han godt. For at leve sådan, måtte menneskene være åbne, frimodige og tillidsfulde overfor hinanden, og sådan var han ikke. Der skulle ikke megen modgang til, før han trak sig ind i sig selv. Som nu den dag i julen, da han ikke var kommen med til selskabet hos Sønderholms efter kirkekoncerten. Han tænkte sig ikke, at det var et uheld, at han ikke kom med, men blev sur og tænkte: jeg er ikke god nok. Samtidig havde han været vred på sig selv for det, for han havde jo ikke noget at fordrø eller vente. De andre unge medhjælpere i byen havde heller ikke været med. Han skulle jo hellere have glædet sig over, at Ruth havde ønsket at have ham med. Nogle dage efter havde han fået et lille brev fra hende, der fortalte sammenhængen, og han var blevet flov, for fru Sønderholm havde altså ikke haft noget imod, at han kom. Han havde svaret Ruth muntert og spøgende, men flere breve var ikke blevet vekslet imellem dem. Han kunne ikke rigtig få sig til at skrive til Ruth om det, som optog ham. Hans fremtids mål var ikke noget at skrive om, for han vidste jo slet ikke, om det blev til noget virkeligt med læsningen. Heller ikke passede det sig at indvi hende i de trykkende forhold i hjemmet på grund af stedfaderens lukkede væsen. - Det var vel lige så meget Jon selv, der var lukket overfor stedfaderen, tænkte han, men han syntes i hvert fald ikke, at det tryk havde været over hjemmet, før Rasmus Bang kom ind i det.

Allermindst turde han skrive til Ruth, at hun var hans tankers drøm og hans længslers mål. Det måtte vente, til de blev mere kendt, mere fortrolige, så de kunne tale om alt muligt. Måske kunne han da få mod til at sige hende alt det, som nu var en hemmelighed i hans inderste.

Næste dag tog Jon så afsked med familien på Lindegård. "Vi har været glade for dig, Jon," sagde Hans Bæk, "og vi ønsker dig held og lykke i det, du nu begynder på."

Jon takkede, og var glad for de ord. Hans Bæk havde altså tro på, at det skulle blive til noget for ham.

Gamle Anders Bæk trykkede Jon en seddel i hånden ved afskeden. "Du kan vist få brug for den", sagde han smilende.

Den lille Anni forstod ikke, at Jon skulle rejse. "Hvornår kommer du igen?" spurgte hun blot. Jon så lidt usikkert på Hans Bæk.

"Når Jon længes efter os, så kommer han nok", sagde Annis far. "Om ikke før, så til julen", føjede han til.

Jon cyklede langsomt hjemad. Hans skab havde stedfaderen hentet i

forvejen.

Hans tanker kredsede nogen tid om det, som nu var et sluttet afsnit af hans liv. Men det unge sind vil hellere se frem end tilbage, og snart begyndte han at tænke på hjemmet og på lærer Holms ungdomsskole. Hvem mon der ellers kom som elever? Og mon han nu kunne følge med, lige så godt som i skoletiden?

Da han nåede hjemmet, syntes han, at det lå så hyggeligt, der bag havens træer. Og derinde gik nok hans mor og ventede ham og glædede sig over, at hun nu skulle have ham boende hjemme i nogen tid igen. Ja, Lise glædede sig også, det var han vis på. Selv var han da også glad.

Moderens velkomst og Lises smil var som han havde ventet det, men hvad han ikke havde tænkt, var, at også stedfaderen modtog ham venligt og satte sig hen og passiarede med ham om Lindegård. Lidt efter måtte Jon ud i mark og stald. Roerne var allerede taget op og lagt i kule, og det meste af marken var pløjet. På Lindegård havde de ikke været så langt fremme med arbejdet. Jon lagde mærke til, at der var orden og properhed alle vegne. Det så han først nu, da han havde været borte så længe. Han følte større glæde over at være hjemme, end han havde turdet vente.

Da skolen var kommen i gang, optog den snart hans fleste tanker. Han hørte igen lærer Holm fortælle, og det var endnu bedre, end da han var dreng, for nu forstod han mere af det. Han lærte nye ting, som han ikke før havde kendt, geometri og engelsk interesserede ham især. Gymnastiktimerne her var endnu bedre end aftengymnastikken i Solby, og i husflidstimerne fik han lavet flere smukke ting, da han var øvet i brugen af værktøj fra værkstedet på Lindegård.

Da der var gået to måneder, var Jon klar over, at han ikke kunne tænke sig at holde op med skolegangen, når ungdomsskolen sluttede om tre måneder. Lærer Holm rådede ham derfor til at fortsætte på et hold, der forberedte sig til optagelse på et seminarium.

Dog - pengespørgsmålet var jo en hindring. - Men Jon måtte prøve at overvinde den, selv om det var svært for ham at få sig til at bede sin stedfader om pengehjælp.

En aften, da de alle var sammen i dagligstuen, tog han mod til sig og fik det sagt.

Stedfaderen så først forbavset ud, da han af Jons usikre ord forstod, at han gerne ville låne penge af ham til at læse videre for.

"Det kan jeg ikke indlade mig på", sagde han kort. "For det første har jeg ikke pengene, og for det andet tvivler jeg på, at det vil være til gavn for dig. - Det må du selv klare, hvis du endelig vil opgive det

arbejde, du nu har lært en del af."

"Hvorfor tror du ikke, det vil være til gavn for mig?" spurgte Jon skuffet.

"Hvad forlanges der ikke af en lærer? Tror du, at du kan klare alt det? Han skal f.eks. holde taler ved begravelser og bryllupper. Hvordan vil du komme ud af det?"

Jon mente, at det vel ikke kunne være sværere for ham end for andre. "Nogle har den slags medfødt. Det har du vist ikke - Men det må du naturligvis selv vide."

"Jeg ved blot, at jeg har meget stor lyst til at lære mere og få en stilling ad den vej. - Men uden penge kan det jo ikke lade sig gøre."

"Jon har jo da nogle penge selv - efter sin far." Det var Anne Hølevang, der nu blandede sig i forhandlingen.

Jon så forbavset på sin mor. Havde hun virkelig hjælpen i baghånden?

Rasmus Bang var blevet rød i hovedet af vrede. Han så hånligt på sin kone.

"Nå, du mener ikke, jeg har betalt penge nok til dig og dine børn endnu. - Du kan måske huske, hvem der måtte betale rentepenge fra sidste termin, før vi blev gift, og hvem der måtte betale halvdelen af Mads Peters løn. - Men naturligvis, det er bare at kræve ind, når det gælder børnene. Hvor har du tænkt dig, at jeg skulle få de penge fra?"

Anne Hølevang var meget bedrøvet over hans sårende ord - men det gjaldt Jons fremtid. Hun måtte gøre sig hård og kræve sine børns ret. "Du ved, hvad der blev skrevet, før vi blev gift. Børnenes arvepart efter deres far kan de kræve udbetalt, når de er atten år. Det er de alle. De andre har ikke hidtil haft brug for deres penge, men nu har Jon det - og så skal de udbetales." Hun så fast på sin mand, skønt hun inderst inde rystede. Hun plejede ikke at gå imod hans villie.

Rasmus Bang ventede lidt, før han svarede, men vredesrødmen lå stadig over hans ansigt.

"Det er altså din mening at drive os fra hus og hjem. Tror du den smule gård her kan bære yderligere lån?"

"Du behøver vel heller ikke at gøre lån. Du har jo da selv penge stående."

Nu blev Rasmus Bang endnu vredere og rejste sig truende.

"Nå du synes, at jeg skal tage de penge, jeg har arvet eller sparet sammen, og give dine børn. Det er dog for frækt et forlangende."

Jon var blevet mere og mere ilde til mode under dette opgør. Nu syntes han, at han måtte prøve at ende denne strid, selv om han skulle opgive sin kære tanke.

"Jeg behøver ikke at have de penge nu - lad det bare vente - jeg kan

opgive læsningen og tage en plads igen."

Moderen lod sig dog ikke standse af Jon, men svarede sin mand: "Du må selv om, hvor du vil skaffe pengene til børnene fra, - men de skal udbetales nu. - Det er vel ikke din mening, jeg skal gå til en sagfører for at få dem."

Nu tav Rasmus Bang. De andre blev også tavse. Lidt efter blev stilheden for trykkende for Jon, han gik ud.

Her blev betydningen af det, der var sagt, efterhånden klarere for ham, og snart begyndte han at glæde sig. Der var altså udsigt til, at han skulle nå sit mål, endda uden først at grave drænsrender eller andet sliderarbejde. Han blev meget taknemmelig mod moderen. Og ydmyg - det blev altså ikke ham selv, der klarede vanskelighederne, men andre, der banede vejen for ham. Det var ikke alene moderen, der havde hjulpet ham. Også faderen havde rakt ham sin hånd, arven var jo dog fra ham.

Fjorten dage efter fik han udbetalt en sum, der ikke var stor, men dog adskilligt større end det, Jon selv havde sparet sammen.

"Mange tak!" sagde han forlegen og usikker.

"Ja det er lige meget, men skriv dit navn her", sagde stedfaderen.

Nu havde han i hvert fald mere end halvdelen af de penge, han skulle bruge for at kunne læse til lærereksamen.

En aften, da stedfaderen ikke var hjemme, sad han og drøftede sin fremtid med moderen og Lise. Han spurgte, om de syntes, det gik an, at han søgte optagelse på et seminarium uden at have sikkerhed for at kunne skaffe alle pengene. Det var jo næsten spildt, hvis han skulle bryde af, før han nåede til ende med læsetiden. Da sagde Lise:

"Du kan roligt tage fat, Jon, for når du ikke har flere penge selv, må du låne min arvepart. - Jeg får ikke brug for den foreløbig."

Jon sprang op og for hen til søsteren.

"Lise, du er dog den bedste søster, nogen kan have."

Lise smilede og sagde lidt drillende: "Men tror du nu også, du kan blive optaget? Jeg har hørt, at der er mange, der dumper ved den prøve."

"Du skal ikke få at høre, at jeg dumper. - Jeg skal slide, kan du tro, fra nu af og til prøven er klaret. Mor - Lise, hvor er jeg dog glad."

Anne Hølevang så glad og taknemmelig på Lise, og Jons umiddelbare glæde fik tårerne frem i hendes øjne. Hun havde selv tænkt på den udvej for Jon, men havde ikke villet foreslå den, for Lise skulle jo selv råde for sin arv, og måske kunne hun også få brug for sine penge. Hun håbede for Lise, at hun måtte få sit eget hjem engang, selv om hun samtidig ængstede sig for at tænke på, at datteren skulle drage bort fra hjemmet. Det ville blive sværere end at undvære drengene. De skulle jo

ud fra hjemmet til et selvstændigt arbejde, men Lise ville hun gerne beholde hjemme nogen tid endnu.

Jon havde hoppet og sprunget rundt i stuen af bare ivrighed. Nu stand-
sede han med eet foran Lise.

"Nu ved jeg, hvad du skal have af mig til gengæld - eller til tak, Lise.
- Du skal på højskole til sommer."

"Nej, Jon, hvordan skulle det lade sig gøre?" Lise syntes ikke rigtigt, det var muligt, at hun skulle få sit stille ønske opfyldt.

"Jeg skal jo være hjemme i sommer alligevel og læse; så skal jeg nok malke og gøre det, du plejer i marken. Det herinde klarer du vist nok, Mor, ikke også."

"Jo, men hvis du skal gøre Lises arbejde om dagen, hvornår skal du så læse?"

"Om natten - eller om aftenen da. Det skal nok gå. Lise skal af sted - hvis hun da kan få lov for vor stedfar."

"Jeg skal prøve at tale med ham om det", sagde moderen. "Jeg ville også gerne, at Lise skulle have den oplevelse. Den sommer, da jeg var på højskole i Ryslinge, var en herlig tid for mig."

"Fortæl os noget mere om det! - Hvorfor rejste du så langt bort fra dit hjem?"

"Jeg havde udlængsel - jeg ville se noget helt nyt - og jeg fortrød da heller ikke, at jeg rejste dertil."

"Nej, når du fik det så godt på skolen."

"Ja - og ellers havde jeg vel ikke truffet jeres far."

Så tav de lidt. Mindet om faderen virkede stadig stærkt på dem.

Rasmus Bang havde fortrudt sin heftighed, den aften da børnenes arv blev drøftet. Selv om det havde været ham meget ubelejligt med den ud-
betaling, var det jo dog kun, hvad han måtte vente før eller senere. Det var børnenes ret. Han burde have været mere fredsommelig.

Han så ikke længere sig selv i så fuldkomment et lys, som han før havde gjort. En prædiken om vor tids farisæere havde først bragt ham til at tænke over sit liv, og han erkendte, at der var mere deri af egoisme end af hensyntagen til andre. Han så, hvor ofte hans hustru tilsidesatte sine egne ønsker for at føje ham, og følte beskæmmet, at det modsatte ikke var tilfældet. Hans natur var krævende, og den kunne han ikke pludselig ændre. Desuden havde Anne Hølevang og Lise indrettet sig på altid at tage hensyn til ham. Men hans syn på sig selv og på sin hustru ændredes lidt efter lidt, og når hans heftige sind var

)^x Moderen stammede fra Struer-egnen.

rendt af med ham, tvang hans samvittighed ham til bag efter at gå i rette med sig selv. Han kunne dog ikke overvinde sig til åbent at erkende sin fejl for hende, men hun mærkede det let, når han ønskede det gjort godt igen, og det var nok til at glæde hende.

Da Anne Holevang fandt en belejlig stund, førte hun Lises ønske om at komme på højskole frem for sin mand, og det gil lettere at få hans samtykke, end hun havde ventet.

"Ja, når du kan undvære hende, skal jeg ikke sætte mig imod det. Hun har fortjent det, og hun er da også gammel nok nu."

Lise glædede sig meget. Livets bedste gave til en kvinde var hun gået glip af, men hun var ikke blevet bitter. Hun ville gerne tage de oplevelser, som kunne falde i hendes lod og leve livet så rigt, som hendes kår tillod det.

For Jon var dagene fulde af arbejde. Han mærkede, han havde spændt sig hårdt for, da det meste af det, han skulle kunne til optagelsesprøven, måtte være lært, før Lise rejste. Men hans appetit på kundskaber var stor, og hans hjerne var frisk. Det var ham kun en tilfredsstillelse at arbejde for at nå sit mål.

XIX

Jon sidder i toget, der jager frem mod Nyborg. For lidt siden har han vinket farvel til Thomas, der havde ordnet et ærinde i stationsbyen således, at han lige kunne få lejlighed til at sige farvel til Jon og ønske ham held og lykke med optagelsesprøven til Vang Seminarium. Moderen havde set lidt bekymret ud, da han drog af sted, hun ængstedes vel sagtens for, at Jon ikke skulle kunne klare prøven. Der meldte sig jo mange flere, end der var plads til, så en del skulle dumpe, og Jon havde ikke haft særlig lang tid til forberedelsen. Desuden havde han, siden Lise var rejst på højskole, måttet klare en del af hendes arbejde også. Moderen havde været ængstelig for, at det skulle skade ham, men Jon havde holdt på, at Lise nu skulle have det højskoleophold, hun gik og længtes efter.

Men Thomas havde ikke set bekymret ud. Han talte, som om det var en selvfølge, at Jon klarede sagerne, og det styrkede Jons mod. Han var heller ikke selv ret meget ængstelig. Han glædede sig nærmest til oplevelsen, og når en forsigtig røst i hans tanker spurgte: hvad så, hvis du ikke bliver optaget?, så skød han den til side. - Det var ikke værd at spekulere på endnu.

Han havde desværre lidt en skuffelse, lige før han skulle rejse. Han

havde fået en stor byld i nakken. Den værkede en del og tvang ham til at dukke hovedet, og skulle han se til siden efter noget, måtte han dreje hele kroppen. Det var ærgerligt at komme med sådan et ynkeligt udseende, men det var han nødt til. Prøven var bekendtgjort, og den måtte følges i de tre dage, den varede, hvis der skulle være håb om at slippe ind.

Til gengæld frydede han sig over at se ned ad det smukke, ^{lysegrå} ~~lyse~~ sommertøj, han var iført. Med undtagelse af konfirmationstøjet - og det var noget helt for sig selv - syntes han ikke, at han nogen sinde havde været så velklædt før. Det var naturligvis også passende, da han heller aldrig før var rejst i så betydningsfuld en hensigt, men det var nu ikke hans egen fortjeneste, at det var sådan. Det kunne ikke have faldet ham ind at bruge så mange af sine opsparede penge til klæder, som dette sæt tøj havde kostet, da man kunne købe færdigsyet tøj i butikkerne langt billigere. Nej, det var Thomas, der havde sørget for det. En uges tid før afrejsen havde han været hjemme, og da havde han - ligesom tilfældigt - stået og undersøgt Jons skab. "Hør, kom over til mig en aften snart, jeg har noget, jeg har lyst til at vise dig", havde han sagt. "Det har jeg ikke tid til", havde Jon svaret, "jeg skal læse". " - Nå", sagde Thomas blot, men to dage efter kom han igen, og da havde han en stor pakke med. "Mon ikke du kan passe dette tøj?" spurgte han. "Jeg har nylig fået det, men det er egentlig for lille til mig. Jeg vil hellere give dig det, hvis du kan bruge det."

Jo, tøjet passede udmærket, og Jon var meget glad for det. Han havde en tanke om, at det også passede Thomas, så han blot var kommet med det, for at Jon kunne være pænt klædt, når han skulle til prøve på seminariet, og han var meget taknemlig mod Thomas.

Ja, de havde alle været gode mod ham. Selv naboerne, de gamle, rare nabofamilier fra barndomstiden, var optaget af, hvorledes det gik ham. Der ville næppe gå mange dage, før Mariane gik hen til hans mor for at spørge, om de havde hørt fra ham. Hun ville glæde sig med dem, hvis han klarede det, vidste Jon. "Men du skal ikke være ked af det, hvis du dumper, Jon", havde hun føjet til. "Det er sket for så mange andre, så du kan godt løfte hovedet alligevel. Du har slidt tappert i sommer." - Det vil nu ikke blive så let at holde hovedet højt, hvis jeg ikke klarer mig, tænkte Jon - især så længe jeg går med den byld i nakken, tænkte han videre og smilede over sin egen ironi.

På Store Bælt stod han og betragtede mågerne, der på lange, udspilede vinger fulgte skibet, snart med stærke, baskende vingeslag, snart i majestætisk glideflugt, men altid med lethed og ynde. - De forstår kunsten, tænkte Jon. Let og fri, uden tvivlrådig vaklen, at vide, hvad

de skal gøre. Det går meget langsommere for os at lære det. - Men når man ser en sådan harmoni hos et menneske er den til gengæld meget højere end fuglenes, der vel kun er instinkt. - Jeg selv er så langt fra det mål. - Men hvis det nu lykkes for mig at blive optaget på Vang Seminarium, så får jeg noget bestemt at arbejde for, et stort mål at stile efter, det at blive en god lærer. - Gid det dog må lykkes.

Han følte forud den tryghed, der ville være i at se sin livsbane lige åben foran sig. Men nu, da prøvens dag nærmede sig, kunne han ikke frigøre sig for nogen ængstelse for, at det skulle gå galt - og hvad så? - Dog, det var at svække sig selv. Nej, han ville have tiltro til sig selv i denne sag. Det skulle gå.

Nogen tid efter sad han atter i toget. Nu var det Sjællands åbne, brede marker, han betragtede. Mon de skal blive mit hjem for de næste tre år, tænkte han. Jeg tror, jeg kommer til at holde af dem.

Den følelse hos ham forøgedes, da toget kørte gennem de store, stille skove ved Slagelse og Sorø. Det ville være herligt at vandre i timevis gennem dem og lade tankerne føre bort med vindens susen i trætoppene. - Til Solby - ja, der ville de tit gå hen, for Ruth hørte til der, og det var glæde og fryd at tænke på hende. - Hun ved nok ikke, hvad jeg nu er på vej til, for det er meget længe siden vi har talt sammen, og hvis jeg ikke klarer prøven, er det jo også lige meget, om hun får det at vide eller ej - men bliver jeg optaget, så - ja, mon hun ikke nok kommer hjem i sommer? Og mon vi så ikke skulle kunne mødes engang før jeg rejser til Vang igen? For jeg må jo få sommerferie - ja, især når Lise kommer hjem. - Lise - det var godt, hun kom af sted på højskole i år, så hun ikke blev narret for det, som hun havde glædet sig så meget til.

Jon trak et brev op af lommen, som han nylig havde fået fra hende og læste det igen.

Kære Jon!

Du kan vist ikke forestille dig, hvor dejligt der er her på Sølund Højskole. Det er så vidt forskelligt fra mit daglige liv derhjemme. Vi synger meget - jeg har lært mange nye sange - vi syr og laver gymnastik. Det er de ting, som jeg især holder af. Det bedste er dog foredragene, for det meste da, for det hænder også, at jeg ikke forstår dem. Jeg er ked af at tænke på, at det allerede er forbi til august. Men jeg må ikke være ked af at komme tilbage til mit almindelige arbejde, for forstander Storm siger, at det er hjemme i det daglige, at det skal vise sig, om vi har haft noget ud af vort højskoleophold. Nu vil jeg foreløbig bare glæde mig. Kom og besøg mig, når du rejser hjem fra prøven. Jeg glæder mig til at høre, at du er optaget.

Kærlig hilsen fra din søster Lise.

Sikken begejstring, tænkte Jon. Ja, hvis jeg bliver optaget, må jeg tage mig tid til at besøge hende.

Ved en station kom en del nye rejsende ind i toget, blandt andre en ung mand med violinkasse. Han satte sig lige over for Jon og tændte en cigaret. Da han så violinkassen over Jons hoved, indledede han en samtale.

"De skal måske også til optagelsesprøve på Vang Seminarium?"

"Ja", sagde Jon, og de vekslede nogle ord om vejen, pensionatet og lignende. Så blev der tavshed lidt, og den fremmede så med sløve øjne ud af vinduet og røg sin cigaret færdig.

"Holder De meget af at læse?" spurgte han så.

Jon blev ganske overrasket over spørgsmålet.

"Ja, selvfølgelig. Gør De ikke det?"

"Næh!"

"Ja, men hvorfor vil De da så på seminarium?"

"Tja, hvad - noget skal man jo."

Jon tav. Han havde ikke tænkt sig, at nogen kom til læsning uden at have lyst til det. Den slags kunne blot finde sted, når det gjaldt legemligt arbejde, havde han troet.

De fortsatte samtalen og blev efterhånden ret godt kendt.

Ved stationen traf de flere andre aspiranter. Blandt andre så Jon en ung mand med et lidt flottere udstyr end de andre og med en overlegen mine.

"Der er vel ingen af d'herrer, der kan sige mig vejen til Skovly Hotel?" spurgte han.

"Nej - vi troede, at De også skulle til optagelsesprøve."

"Ja, det skal jeg også."

"Skal De så ikke bo i pensionatet?"

"Nej - der er vist for uroligt. Jeg ønsker heller ikke at blande mig med alle dem, der kommer der. Jeg har lejet mig en suite værelser på hotellet."

"Sikken en herre!" sagde Jons bekendte fra toget. "Han bliver vist ikke optaget. - Men jeg ville også godt have haft en suite værelser på hotellet."

"Der er seminariet", sagde en, der var stedkendt, da de var nået toppen af en bakke.

Jon standsede uvilkårligt og så ned over den store samling af hvide huse med blå tage, der lå foran dem. Det var store, brede huse, der gav indtryk af soliditet og rummelighed. Bagved var der nok en stor park med høje træer, for brede, grønne trækroner indrammede de blå tage, og med den blå himmel og de let gulnende kornmarker som baggrund

dannede det hele et maleri, der straks fæstede sig i Jons bevidsthed og blev ham kært.

Han lod blikket glide længere ud. Til højre lå en stor løvskov, der gik helt ind til haverne omkring de få huse, der lå ved seminariet. Et herligt sted til spadsereture, tænkte han ved synet af den store skov. Endelig var der lidt længere ude i baggrunden en stor sø, hvis blanke flade lå som et spejl i det smukke landskab. - Jeg vidste ikke, at Sjælland var så smukt, tænkte han og ønskede endnu ivrigere end før, at dette sted måtte blive hans hjem i de ~~tre~~^{tre} kommende år.

Forstanderen tog imod dem på hovedtrappen. Jon betragtede ham nøje, mens han stod og råbte navnene op. Det var en bred og myndig skikkelse, der stod for ham. Øjnene så fast på den, han talte med, og man følte en villie bag ordene, som man uden modsigelse ville komme til at bøje sig for. Men i myndigheden var der også mildhed. Denne mand ville sikkert ikke alene herske, men også have omsorg for dem, der blev ham betroet.

Kort og klart gav han dem besked om de kommende dages arbejde. Næste morgen skulle den skriftlige prøve begynde og siden den mundtlige, og den tredje dag ville han, her fra trappen, meddele dem udfaldet af prøven. Der var indmeldt så mange, at seminariet kun havde plads til en del af dem, men nu skulle de foreløbig være ved godt mod og yde deres bedste. Det havde betydning, selv om det ikke lykkedes for dem at blive optaget denne gang.

De tre dage gik. Spændende dage, hvor aspiranternes stemning vekslede fra højt mod til dyb nedslåethed, fra lyse forhåbninger til sort fortvivlelse.

Og så stod de da foran trappen og ventede på, at forstanderen skulle træde frem og afsige dommen. Ingen følte sig sikker. Alle havde de et eller andet at huske på, der burde være gået meget bedre. Men nu var det for sent. Nu var det bare at vente og så finde sig i den uundgåelige skæbne, om man skulle rejse hjem som en mand, der havde klaret sine sager og kunne tage mod lykønskning af kammerater, eller om man måtte hjem som en slagen mand for hurtigst muligt at finde en anden beskæftigelse.

Nå, endelig kom forstanderen. Der blev dødsstille i flokken. Han så et øjeblik ud over dem alle og satte så brillerne på og begyndte at læse navnene på de optagne elever.

Det spændte udtryk i ansigterne forandredes pludselig til glæde for hver en, der blev nævnet, men samtidig steg bekymringen hos de ventende. Chancen sank jo stadig.

Jon følte sig ilde til mode. Hvor mange navne, der nu var nævnet, vidste han ganske vist ikke, men rækken var allerede så lang, at han

syntes, oplæsningen kunne standse når som helst. En kammerat, der talte navnene, fortalte ham dog siden, at forstanderen kun var godt halvfærdig med at nævne den nye klasses navne, da han sagde: Jon Holevang.

"Men du stod og rystede i knæene", føjede han drillende til.

Så var da alt godt - undtagen for de ikke optagne, der nu skulle ind og have deres papirer tilbage. I denne tavse flok bemærkede Jon ham, der havde lejet en suite værelser på hotellet. Det var næsten til at smile ad.

Det var en fornøjet broder, der på hjemvejen besøgte Lise på højskolen. Han så og hørte om alt det, hun oplevede, fik en sejltur på søen og en vandring gennem den smukke stille park, alt imens de skiftedes til at fortælle og at lytte. Og så drog han hjem, hvor de både var glade og tilfredse med ham, ikke mindst Mariane, der ligefrem syntes, hun havde en lille andel i Jons held og følte sig stolt på hans vegne.

- - - - -

I Solby var Ruth hjemme igen. Hun var kommen hjem for at hjælpe moderen, da en ældre søster havde fået plads ude. Og Ruth var glad for atter at være i hjemmet, for skønt hun var afholdt, hvor hun kom, trivedes hun bedst her. Først og fremmest var det trygheden hos forældre og søstre, der gav hende frejdighed og tillid, men hele Solby var som et hjem for hende. Hun kendte alle mennesker i landsbyen, de var hendes venner.

Nogle var hendes særlig fortrolige. Snart efter at hun var kommen hjem, måtte hun derfor op i kirketårnet og hjælpe graveren at ringe solen ned, derfra en tur ind til den gamle pige, der havde holdt skole for pigerne, da Ruth var barn, og nu gik rundt og passede de syge i byen. Og med sin veninde Oda måtte hun rundt i stald og lade og se de gamle legepladser og klappe Søren, den gamle hest, som de havde skiftedes til at ride på. Siden sad de i de store lindelysthus og talte fortroligt sammen. Da Oda havde fortalt alle de hjemlige nyheder, hun i øjeblikket kunne huske og derfor gjorde en pause, spurgte Ruth ligesom tilfældigt:

"Hvordan går det på Lindegård?"

"Godt, så vidt jeg ved. De har fået en ny karl, som er så smart."

"Nå - hvad bestiller Jon så?"

"Han læser da. Vidste du ikke det?"

"Jo- men jeg tænkte, at det kun var til april."

"Nej, han er da lige blevet optaget på Vang Seminarium. Hans Bæk har fået et kort fra ham."

"Nå." Ruth sagde det så ligegyldigt som muligt, men hun blev så glad,

U
som om det var hende selv, der havde været til prøve og klaret den. Men så tænkte hun på de tre år, i hvilke hun vel meget sjældent, eller måske slet ikke, ville få Jon at se. Hun prøvede at spørge Oda lidt ud, om Jon kom til Lindegård i ferien, og hvornår han skulle rejse til Vang; men det vidste Oda ikke noget om, og hun begyndte snart at tale om et nyt emne, som Ruth ikke brød sig om, og lidt efter gik hun hjem.

Jeg ville hellere have, at Jon havde været på Lindegård endnu, tænkte Ruth, da hun om aftenen stod ved det åbne vindue i jomfruburet og så ud mod Lindegård, som hun i den dunkle aften lige kunne skimte mellem nogle træer i det fjerne. Mon han nu glemmer Solby - og mig? Jeg ved jo slet ikke, om jeg betyder noget særligt for ham. - Men jeg tror det nu. Han kommer nok herover en dag, inden han rejser rigtig bort. Blot jeg så får det at vide og kan træffe ham. - Og Ruth tænker på en dag somren før, da hun var hjemme en lille tid. Jon havde sendt hende et lille brev om, at han kom gennem Solby den aften. Havde hun nu blot kunnet opholde sig i haven hele tiden, da havde hun let kunnet træffe ham; men der var fremmede inde, og hun skulle hjælpe til. Mange gange, måske tyve gange, løb hun ned i haven, men - hun traf ham ikke. Sådan måtte det ikke gå igen, for rejste Jon først til Sjælland, da kunne der jo gå år, før de sås. Det var alt for trist - og hun vidste jo heller ikke, om han ville glemme hende - han havde jo intet sagt. Nej - nu ville hun ikke blive ked af det, for det var jo så dejligt at være hjemme - i den gamle skole - hos Far og Mor - og Solby med alle dem, hun kendte, og som holdt af hende, det vidste hun, at de gjorde. - Nu kom også Elsebeth, så skulle de rigtig ligge og snakke fortroligt, før søvnen kom.

XX

Jon var blevet tidlig færdig med sit arbejde en dag og ville benytte friheden til en tur, han længe havde ønsket at tage. Hurtigt gjorde han sig færdig, og snart var han på vej mod Solby. Cyklen sang under ham, og i hans sind tonede det med. Ruth, Ruth, klang det, nu skal vi mødes, i aften skal jeg igen se dine glade, strålende øjne. Når jeg kører langsomt forbi din have, så ser du mig nok, og ellers har jeg tid til at gøre det mange gange, jeg har hele den lange, lyse aften til at finde dig. Jeg må se dig, før jeg rejser til Vang. Du må komme ud og lade mig møde dig i aften.

Se nu der! Gamle Jørgen Larsen er i marken og pløjer. Det er rugstubbene, der straks skal dækkes med muld. Han er dog en flittig og

rask gammel mand, tænkte Jon.

"Tillykke med arbejdet!" råber han og springer af cyklen. Han har lyst til en passiar med den gamle mand igen.

"Nå, er det dig, Jon. Jeg kunne knap kende dig, nej jeg kunne ej. Hør, hvad er det, du nu vil til at lave? Jeg har hørt det, men glemmer det igen, ja jeg gør, jeg glemmer det. Jeg bliver gammel og skal snart puttes i jorden."

"Jeg synes, du er lige så ung som altid, Jørgen Larsen."

"Nå, gør du? Ja, men jeg ved bedre, ja jeg gør. Men hvad laver du, Jon? Hvad bestiller du til daglig, mener jeg?"

"For tiden hjælper jeg dem hjemme, men om fjorten dage skal jeg rejse til Vang Seminarium."

"Nå, du vil være skolelærer, du vil tjene din føde let. Ja, såmænd ja. De tjener føden let, de skolelærere. Men det er klogt af dig, Jon, når du har hoved til det. - Nå, jeg må hjemad, det er sen fyraften."

"Skal jeg ikke hjælpe dig op på hesten, så du kan ride hjem, Jørgen Larsen?"

"Tror du ikke, jeg kan springe op på et øg? Det har jeg snart kunnet i 80 år."

Jon ler og siger farvel.

Lidt efter passerer han Lindegård - men han kører ikke derind. Han har ikke tid, ikke i aften.

Og så hænder det da, at Ruth, der har været ovre i nabogården at hente mælk, pludselig ser Jon springe af cyklen foran sig.

"Goddag, Ruth!" siger han, men så er pludselig hans veltalenhed borte. Det er så længe siden, at han har set hende, og han synes ikke rigtig, at han kan snakke op som ellers.

Men Ruth er bare glad. Og da mælkespanden og cyklen er sat til side, følges de ad hen mod skolens have, og snart er genertheden borte. De taler og ler sammen som to glade børn.

"Hvis du kan springe over hækken, skal du få et augustæble", siger Ruth pludselig. "Det er denne vej." Og med et lille tilløb og et højt hop er hun allerede inde i haven og ser tilbage på Jon. "Kom nu!"

Jon tager tilløb, og snart er han inde i haven og får sit augustæble.

De finder en bæk og sætter sig. Jon lister sin arm om Ruths liv. Det er så fristende, nu da hun er ham så nær. Men Ruth ved, at der er øjne i flere vinduer, der kan se ind i haven, og foreslår, at de skal gå ind. Hendes forældre er rigtignok ude at gå aftentur, og Elsebeth og de små søstre er heller ikke hjemme, så det er vel egentlig lidt underligt af hende at byde nogen med ind. Men det er jo bare Jon. Det

gør ikke noget, når det er ham.

De kommer ind i dagligstuen, og Jon bliver anbragt på en stol.

"Nu skal jeg vise dig noget", siger Ruth og går. Lidt efter kommer hun tilbage og rækker et fotografi hen mod ham.

"Men det er jo dig selv, Ruth. Og det er et udmærket billede. - Ruth, må jeg ikke få det?"

"Det var ikke meningen. Jeg tør ikke give dig det. Mor ved nok, hvor-mange jeg har tilbage."

"Å, Ruth, jeg vil så gerne have det med - til Vang - så jeg kan se dig hver dag."

Det er ikke til for Ruth at sige nej, når Jon beder hende om det. - "Vær så god, da", siger hun.

Og Jon er glad og gemmer billedet omhyggeligt i sin lomme. Nu har han haft rigeligt udbytte af sin tur.

Jon ser på klaveret. - "Vil du ikke spille lidt, Ruth? Og synge? Du synger så smukt."

"Hvor ved du det fra, Jon?"

"Det husker jeg da fra Lindegård."

"Nå, hvad skal jeg synge da?"

"Hvad du selv vil, Ruth."

Og hun, som er så ked af at lade sin stemme høre for fremmede, sætter sig uden ængstelse til klaveret og synger den ene efter den anden af de små sange, som hun holder af. Det er jo Jon, der hører på hende, og det må han gerne.

)^x "Lille røde rønnebær,
lille søde hjertenskær"

synger Ruth, og ordene klinger så festlige og forjættende i Jons øren. Det er jo det, han ønsker at sige til Ruth.

"tænk i dag, om otte dage
er du min, og jeg din mage."

Ruth synger den lille sang, bare fordi hun holder af den; men for Jon er det, som hun samtidig fortæller ham noget, der er for højt og fint til at siges med almindelige ord. Men han tager dem ind i sin bevidsthed og gemmer dem som sit kostelige eje.

Netop da Ruth har sunget den sidste strofe, træder hendes far og mor ind. De har ventet lidt i entreen og stået og glædet sig over sangen. De troede, at Ruth bare sad og fornøjede sig selv med den.

)^x "Lille røde rønnebær" er en meget charmerende, lille romance af P.E. Lange-Müller (1850-1926), som handler om forlovelse og søde giftermålsforventninger.

Ruth og Jon blev lidt forlegne, da hr. og fru Sønderholm kom ind i stuen; men forældrene hjælper straks de unge over den forlegenhed. "Nej se, godaften Jon. Det var morsomt, at du har set ind til os", siger faderen, og moderen byder Jon velkommen og siger, at han skal endelig blive siddende.

"Og til lykke med optagelsen på Vang", fortsætter Sønderholm. "Hans Bæk fortalte, at du skal derover."

Mens Sønderholm spørger Jon nøjere ud om prøven og derefter giver sig til at fortælle om sin egen optagelse på seminarium, vinker moderen ad Ruth, og de går ud i køkkenet sammen.

Da fru Sønderholm lidt efter kom ind i stuen igen, rejste Jon sig og ville sige farvel.

"Nej, nu skal vi sandelig have kaffe, bliv endelig siddende. Nu kommer Ruth med den."

Og Jon blev gerne siddende. De var så flinke imod ham alle sammen. Men een lille skuffelse havde han. Da han endelig skulle gå, fulgte Sønderholm ham ud til døren, og han måtte sige farvel til Ruth og moderen inde i stuen. Han trykkede Ruths hånd fast og varmt, men mere turde han ikke gøre for at takke hende for al den glæde, hun har givet ham i aften.

Men det gør ikke noget, tænker Jon, da han kører hjemad i den lyse nat. Hendes sang, hendes blik og hendes håndtryk, alt har i aften været et pant på det, som jeg har længtes efter. Hun elsker mig, og jeg elsker hende, nu ved jeg det så sandt. Å Ruth, hvor livet dog er smukt.

- - -

Dagene går, og snart er den stund kommen, da Jon skal drage til Vang og have sit arbejde der i tre år. Anne Hølevang har travlt med at få udstyret sin dreng. Og hun har den glæde, at Rasmus Bang ikke gør indvendinger mod noget af det, hun gerne vil give Jon med på rejsen. Siden han har klaret optagelsesprøven, er stedfaderen også bleven lidt interesseret i Jons fremtid og synes, at det er godt, hvis Jon nu fremdeles kan klare sig.

Lise er kommen hjem fra højskolen og har optaget sit arbejde som før. Jon havde spurgt hende, om det ikke var lidt trist for hende; men det vil hun ikke høre tale om. "Man skal da ikke blive ved at holde søndag. Nu kommer hverdagene, de er også gode. Mor er jo glad for at have mig herhjemme."

"Det er jeg også, Lise. For Mors skyld. - Og for mine egne feriers skyld."

"Du Jon, jeg glæder mig allerede, til du kommer hjem i julen."

"Det gør jeg også." - Og samtidig sender han en tanke til Solby. Det er jo ikke for hjemmets skyld alene, at han glæder sig; men det siger han ikke til Lise.

"Så skal du vel også til Solby?" siger Lise, som om hun var tankelæser.

"Ja." Jon undrer sig over, at Lise kan regne det ud; men han må indrømme for sig selv, at han ikke helt har kunnet lade være at fortælle Lise lidt om det, som han selv er så optaget af.

Den sidste aften, da Jons kuffert er pakket færdig, og der ikke er mere at gøre, sætter Ane Holevang sig i en stol og lader sine hænder hvile, mens tankerne kredser om hendes yngste søn, hendes kære dreng, som nu for alvor skal bort fra hende. Hun ved vel, at han kommer hjem et par gange om året, og det glæder hun sig til, men nu skal han alligevel helt stå på egne ben. Hun kan ikke følge hans færd. Men hun kan bede en bøn for ham, at han må blive bevaret som hendes gode søn, og det suk stiger som så ofte før op fra hendes sind, og det giver hende tryghed og fred. Selv om hun er lidt bedrøvet over afskeden den næste dag, er hun dog også glad, inderlig glad over, at Jon nu skal få opfyldt sit ønske om at blive uddannet til lærer.

De andre er også blevet tavse. Der er ikke mere at sige om Jons afrejse, og de daglige ting er der ikke interesse for nu.

Da ruller en vogn rask ind i gården, og de skynder sig til vinduerne. Det er Thomas, der nok så fornøjet sidder i Grønnegårds lette, fine ponyvogn med en af de raske køreheste for. Men han er ikke alene. Mine sidder ved hans side og ser lige så glad ud som Thomas.

"Vi måtte hjem og ønske dig lykke på rejsen, Jon", siger Thomas, da hesten er sat i stald, og de alle er blevet bænket om kaffebordet, som Lise og moderen hurtigt har stillet an.

"Tak!" siger Jon, og nu går passieren livligt. Den højtidelige afskedsstemning, som havde lagt sig over de fire for lidt siden, er nu ganske borte.

"Nu må du ikke helt glemme os i Solby, Jon", sagde Mine. "Vi vil gerne have besøg af dig, når du kommer hjem i ferierne."

"Tak, jeg vil også gerne komme."

"Vi så for resten Ruth Sønderholm og Oda, da vi kom kørende", fortsatte Mine. "De cyklede her forbi - men jeg kunne tænke mig, at de snart kommer tilbage igen."

Det sidste siger Mine med et uskyldigt ansigt, men Jon kan ikke helt skjule, hvor forvirret og glad han bliver. "Nå", siger han blot.

"Det er også dejligt vejr til en aftentur."

"Ja såmænd", siger Rasmus Bang, da ingen af de andre svarer. "De unge vil jo fare omkring på disse cykler nu. Stengårds røgter kører endog-

så på cykel ud i marken til kørerne. Der er for resten også mange ældre, der har fået cykler. - Men Mutter og jeg, vi kan^{nu} nok gå." Og så ser han med et lille smil på sin kone.

Men da de har rejst sig fra bordet, og Rasmus Bang og Thomas er gået en omgang i marken, og moderen og Mine i haven, siger Jon til Lise: "Jeg kører lige en lille tur."

"Ja, gør du det", siger Lise og smiler. Hun kan nok regne ud, hvad turen gælder.

- Imidlertid sidder Ruth og Oda på en grøftekant og laver en krans af blomster.

"Nej, nu må vi virkelig hjemad, Ruth. Det mørkner allerede, og vi har jo en lang vej." Oda rejser sig og ser utålmodig på Ruth.

"Ja, det må vi vel." Ruths stemme lyder ikke så fornøjet, som den smukke sommeraften indbyder til.

"Det skulle da også være et underligt træf, om vi så Jon."

"Du syntes da selv, at det kunne være morsomt at cykle den tur, da jeg foreslog det."

"Ja, det har da også været en god tur, men lad os nu komme hjem."

Så kører de, men Ruth tænker ved sig selv, at turen er ganske mislykket. Hun havde så gerne villet se Jon endnu engang i sommer og ønske ham lykke på rejsen. Hun synes også, at Jon næsten kunne vide, at hun ville komme, så han kom ud at mødte hende. Men det har han altså ikke tænkt på.

Hun svarer kun lidt på Odas snak, for hun lægger ikke mærke til, hvad det er, hun siger. Det er så trist at køre hjem med et skuffet håb.

"Hallo", lyder det med eet bag dem, og da de vender hovedet, suser Jon hen ved siden af dem.

"Men godaften, Jon! Det var da morsomt at træffe dig." Ruth taler, som om det er et tilfældigt møde, men hendes stemme lyder så glad, og Jon fryder sig over atter at høre den.

Men Oda går lige til sagen.

"Du kan tro, vi har ventet på dig, Jon."

Ruth ser lidt betuttet på Jon, og så brister de begge to i latter.

"Er I virkelig kørt her ud for at sige farvel til mig?"

"Ja, det er vi nok - og for at ønske dig lykke på rejsen."

"Det var vældig pænt af jer. Skal vi ikke sætte os ned lidt?"

"Nej, vi skal hjem", siger Oda utålmodigt.

"Så følger jeg jer på vej."

"Tak - vil du nok det, Jon?"

Og så kører de langsomt ved siden af hinanden mod Solby. Snart taler de, og snart ler de. Ruth er glad. Nu er turen ikke mislykket. Og Jon

synes, at vejen til Solby gerne måtte være dobbelt så lang. Blot det at være Ruth så nær er ham en stor glæde. Og det er sidste aften, han kan være sammen med hende for en lang tid. I morgen skal han rejse. Derfor bliver han ved at køre med.

Oda synes, det har gået for langsomt, og siger godnat, så snart de når hendes hjem.

Men Ruth og Jon kan ikke blive færdige med det samme. De er blevet tavse, nu da de er alene.

Som af sig selv går de ned i haven. Selv om natten er lys, kan ingen nysgerrige blikke nu nå dem.

De står stille sammen. Jons hjerte banker heftigt. Han vil se på Ruth; men hun har bøjet hovedet og ser ned.

Da slynger Jon sine arme om Ruth og tager hende ind til sig. "Ruth, er du nu min?" hvisker han.

Hun lægger sine hænder på hans skuldre og lægger sit hoved ind mod hans bryst.

"Ja, jeg er din, Jon", svarer hun og løfter langsomt sit ansigt op imod ham.

Og de giver hinanden deres første kys, et varmt og bævende pant på deres kærlighed.

Et øjeblik bliver de stående og hvisker sammen. Så gør hun sig fri af hans arme. "Nu må jeg gå ind, Jon."

"Tak fordi du kom, Ruth - og for hver gang vi har været sammen."

"Jon - vil du skrive til mig?"

"Ja, Ruth - ellers får jeg jo heller ingen breve fra dig."

"Jeg kommer til at længes efter dig."

"Tror du ikke, jeg vil længes?"

"Du har dit arbejde at være optaget af."

"Ja, du har jo også dit arbejde."

"Ja, Jon - men jeg kan så let få tid til at tænke på dig imens."

"Ruth - vi vil glæde os til jul."

"Ja - det gør jeg allerede."

"Godnat da, Ruth!"

"Godnat, Jon!"

Han finder sin cykel og går langsomt hen ad vejen. Ved havehjørnet standser han og ser tilbage. Og Ruth er ikke gået ind. Hun står endnu og ser efter ham.

- - - - -

SLUT